

900

AMOR - TITZACIÓ

FILOSÒFICA

ADOLFO SILVAN MARTÍ

PREÀMBUL

Escrivia Fichte que la Filosofia és sempre un acte de creació personal. És l'home sol, aquell que és com és, qui es troba amb unes paraules desades per uns altres en els llibres i de les quals se'n serveix.

Aquest servei és la veritat inassolible, el més gran valor i la més gran misèria d'aquesta passió feta paraula que és l'acte de fer filosofia.

Les meditacions i els aforismes que segueixen són aleshores un servei que l'autor deu a les paraules i a la vida de molts d'altres, un acte fruit de la més gran passió, aquella de la qual fóra impossible establir-ne l'altura o la misèria, però sobretot un pagament que es devia a ell mateix i un regal sense sentit a algú altre.

En darrer terme, acceptar el repte d'escriure és un atemptat contra el temps que discorre fet per mitjà d'allò que no pot sinó donar-se en el seu decurs. Perdre un temps per tal de fixar-lo en l'ordre d'una objectivitat que, establerta en el passat, gaudeixi d'un futur il·limitat. Fer possible l'eternitat d'allò que menys pot durar. Aquesta és també la mena de mentida que no diu, però que pretén aquest objecte que teniu a les mans.

L'única trampa que l'autor no voldria fer seria la d'amagar el caire exclusivament filosòfic de la seva pretensió creadora. Aquesta no podria mai ser considerada una peça literària, ni valorada com a tal, sense malmetre-la. Malgrat que no hi pugui haver cap mena de bellesa fora del límit de les paraules, la bellesa aquí cercada no és, en absolut, la bellesa de les paraules. La contradicció establerta pel fet que l'autor tracti el concepte com allò impossible, no pot ser

carregat a cap altre compte que al d'ell mateix, perquè ell tampoc no és un esperit.

DESORDRES I DEURES

Ja en fa tants d'anys que dura la relació que mantinc amb vosaltres dues que crec poder-ne dir algunes coses. El que sé és que potser a ningú no podrà interessar-li en absolut. I m'ha fet gràcia el repte d'escriure al voltant d'allò que no té cap mena d'interès. Si això arribés a publicar-se, i si algú ho llegís, alguna cosa estranya hauria d'haver passat... I a mi m'agraden les coses estranyes més que qualsevol altra cosa.

Tot d'una m'he passat més de quinze anys perdut entre l'una i l'altra. Tres lustres cercant, si més no, una mica d'ordre per imposar a la meva disbauxa vital. I ara, a la fi, crec que m'he equivocat amb les dues.

Ni la Filosofia ni tu. Cap de les dues no en podeu posar d'ordre a la meva vida, malgrat que ambdues heu estat els dos ordres en què he viscut. Vosaltres heu estat les ordenadores del meu desordre, i el vostre ordre ha estat l'enigma estrany que m'ha colpit i interessat al mateix temps.

Puc dir que he descobert algunes de les arrels del desordre que el vostre ordre m'ha imposat. A més, ara, he trobat la situació per dir-les. No pas la situació oportuna, és massa el temps que l'home imprudent perd, esperant l'oportunitat del seu acte, i no crec que la prudència en sigui de prudència quan es resol en la inacció definitiva. "Aquesta és la situació".

Ara o mai, he pensat. Em varen fer pensar, és una forma més exacta de dir-ho. L'una és perduda i l'altra la perdràs... "Pot ser abans de

trobar-te amb alguns altres ordres que desordenen la teva vida futura, fora bo que els retornessis algun desordre a aquelles que tant te n'han donat".

Escric, per tant, per tal de reintegrar al vostre ordre el desordre que de vosaltres he rebut. Havia pensat de fer-vos aquest pagament plegades però..., com ja suposareu, l'una i l'altra en sou massa de contradictòries per a poder rebre de mi el mateix i d'una sola vegada. Ni a una ni a l'altra m'és gens fàcil de renunciar (penseu que perdo l'ordre de la meva vida en dir-vos adéu), però com això em sembla inevitable i fins i tot necessari, he decidit posar en ordre els meus deures crediticis i tornar-vos, primer a l'una i després a l'altra, allò que crec que us dec. Si això us fes mal, tingueu present que jo sóc d'aquell tipus de subjecte que només pot donar allò que té.

Malgrat tot, pretenc dir-vos, us estimo prou a les dues, i més que de venjar-me del que m'heu fet imposant-vos part del meu desordre, tracto de donar-vos el més valuós que tinc, i que és, ben cert, tan poc com insòlit.

*** **

He trobat raons més fortes per fer-li primer el meu pagament a la filosofia. Perquè potser, en primer lloc, el seu desordre m'hagi semblat més fort. Tanmateix a ella li dec més: si de quantitat de temps es tractés no n'hi hauria cap dubte; i qui sap si també li dec més del que he rebut de tercers: més amics, més enemics, i en un temps vaig creure que més conceptes... No sé fins i tot si li dec un

desordre de més qualitat d'aquell del qual tu em fas fruit. A la fi, crec que a la filosofia li dec el que tu siguis tu, perquè li dec el que jo (*porca miseria*) tingui quelcom de mi mateix.

Deus creure que són raons prou sòlides, i jo també ho crec, però sé, així mateix que un motiu és sempre més fort que una raó, cosa que equival a dir que mai les raons són els veritables motius.

Les cartes sobre la taula! Les torno primer a ella perquè li veig un panorama pitjor... Fins i tot diria que se'ns en va irremediablement, i que jo mateix contribueixo al seu decés. (Ja des de fa un segle els filòsofs han estat comerciant amb el seus documents mortuoris). Qui sap? Potser tracto de perllongar-li artificialment la vida. O només miro de fer una vegada més, el simulacre de l'amor amb una mig morta...

Però sobretot, ho diré de passada perquè tu no en treguis conclusions massa apressades, perquè encara vull guanyar temps abans que el moment de la teva pèrdua sigui definitivament consumat. Com si el desordre que tu m'ordenes fos una mena de desordre més essencial per a mi...

No voldria pas que això es sabés... El millor que podria passar és que aquest llibre mai es pogués concloure. El millor per a mi... Mira d'entendre el que et dic.

EL MEU DEUTE AMB LA FILOSOFIA

De sobte un dia, em vaig adonar que portava mitja vida llegint llibres de Filosofia. Llavors em vaig voler assabentar de perquè ho feia... Més exactament vaig començar a preocupar-me per allò que veritablement treia d'aquella mena d'obsessió.

Boeci va escriure un llibre molt bonic titulat "La Consolació de la Filosofia". Boeci era un presoner. La filosofia, una dona que se li apareixia i donava sentit a la seva vida de patiments i misèries. Es clar que la filosofia (*la Bella-Dona*) arribà a ésser el més important de la seva vida de presoner. (Com s'assembla la paraula persona a presó(na)).

Primer vaig creure que la filosofia era per a mi el mateix: una aparició consoladora... Un fantasma que m'obria les portes d'un gaudir en el meu propi dolor... I és clar que ho era!

Quan vaig creure estar segur d'això que la filosofia (ella) semblava ser per a mi, em vaig apressar a posar en clar com s'ho feia per tal de consolar-me. I vaig descobrir, de sobte, i fàcilment, (hauria per això mateix haver-ne desconfiat d'aquella descoberta), que el tresor més sublim i admirable de la meva auxiliadora eren les seves paraules... I que el valor de les paraules tenia la seva arrel en la bellesa sublim que em descobrien... Vaig saber llavors que la filosofia em consolava enamorant-me'n platònicament. I la vaig fer la meva musa.

Fins i tot, això em donà una oportunitat per a reconèixer valor en mi mateix: el valor que l'amant intueix en sí mateix pel fet d'estimar al

seu objecte d'amor. Jo vaig aprendre, només una mica, a fer passar les paraules de la filosofia com si fossin les meves paraules. L'ordre de la filosofia em posseïa... Això vaig creure.

El resultat bé que el pots sospitar: Vaig perdre allò que havien estat (realment mai no havien estat, és clar) les meves pròpies paraules, i em convertí en un oficiant de les paraules d'aquella gran dama que em posseïa l'esperit. Fet i fet, vaig esdevenir un mitjà de transmissió del discurs de la filosofia: La veu de la meva "Senyora". No parlava ni en activa ni en passiva sinó en la perduda veu mitjana.

*** **

Després, vaig estar de sort, se'm va ocórrer pensar que la bellesa de les paraules de la filosofia no era la mateixa que la bellesa de les paraules del poeta. Si hagués estat una mica més atent, o si no hagués estat tan groiller, ho hauria pogut aprendre en els Diàlegs de Plató. (Però encara continuava ignorant allò més essencial). La filosofia no era només una bella dona que parlava amb belles paraules, i ni tan sols calia que les seves paraules fossin belles, perquè amagaven un tresor d'incalculable riquesa. Aquell era el tresor de la veritat. Les "agalmes" de la filosofia: les petites perles del seu veritable valor. Les figuretes darreres de la seva saviesa.

Potser el poeta diu la veritat, però això és, per a la seva tasca, contingent. El necessari és que s'expressi mitjançant bells mots, que faci la bellesa dels mots. Amb la filosofia hauria d'ocórrer precisament el contrari. (Tampoc amb això n'hi hauria prou).

I des del moment d'aquesta descoberta, la bella dama em va semblar, a més de bella, vella, i la vaig creure sàvia, i com abans home de bells mots em vaig prendre a mi mateix per home de belles coneixences.

No ho vaig tenir pas en compte que aquelles no eren les meves coneixences i que més aviat aquelles perles de la saviesa que prenia per meves eren l'obstacle enlluernador que m'allunyava del veritable camí de la meva saviesa.

Això em va ser prou difícil de comprendre. La descoberta també li dec a Plató, que a més d'oficiant de la filosofia va ser filòsof. La dec concretament a la lectura de la seva Carta Setena (aquella que tan poc em preocupa si és o no és apòcrifa) .

Havia aleshores rebut de la filosofia, a més de l'amor a la paraula, un amor fins i tot més primordial per la veritat, però encara havia rebut més, i jo no ho sabia.

Havia rebut, per exemple, aquesta mena de passió que sento per tu, i d'altra banda la possibilitat d'estimar allò que no ets tu (deixa'm que digui el Pare), però també altres dots que ara conec i que m'agradaria anar-te dient a mesura que els hi vaig tornant.

I amb tot això, és clar, vaig rebre jo el principi del meu desordre. Si et sembla més clar, el que rebia era la forma del meu desordre (la matèria ja era allà des d'abans: devia ser sexual).

Et ben prometo que vaig gaudir tant estimant les paraules i la veritat com estiman-te a tu. Em va costar molt acceptar que la veritat que la filosofia m'ordenava d'estimar no era qualsevol de les classes de veritats que, malgrat la unicitat del terme, existeixen.

Fou llavors quan vaig voler veure més d'aprop i amb més claredat la imatge enlluernadora de la mena de veritat que la filosofia m'ordenava d'assolir.

Hi vaig perdre massa...

LA VERITAT QUE LA FILOSOFIA FA ANHELAR

És ben cert que molts som els qui volem viure amb una mena de relació amb la veritat. Però ho fem de maneres molt diferents.

N'hi ha uns que cerquen la veritat com qui cerca el consol, per tal de sentir-se més segurs i més bé. Per a aquests, la veritat ha de ser sempre allò que es troba. En saps tant com jo dels llocs en què aquests tipus de veritats es troben. Es sorprenent veure què pròxims es troben els sofistes i els homes de la religiositat més ingènua, tots aquells pels quals creença i coneixença han de ser el mateix.

No podria dir que no m'agraden aquests. Sempre he viscut amb ells, i cada vegada en trobo més, i cada cop els va millor. Es creuen fets a la mida del que existeix. A mi em sembla més aviat que fan el que és a la seva mida. Ni tan sols poden entendre a aquells que els parlen d'ells mateixos: Protàgores i Feuerbach, per exemple.

El pitjor, si ése que tinc el dret de parlar amb aquests mots és que en perdre's l'oposició entre creença i saber no sols em perdut la saviesa (el més antic ideal de la filosofia) sinó també, i molt abans, l'altre terme oposat: aquests, n'estic ben cert, no creuen en res. Escolta, per tal d'entendre el que et dic, allò que els científics et diuen, allò que els polítics repeteixen a propòsit dels seus compromisos; fins i tot, fixa't en els moviments que sofreixen els corpus dogmàtics de les religions i les ideologies.

En perdre la seva distància, les creences i els sabers han caigut al pou d'allò que anomenem opinió, i que en el decurs de la història del

pensament ha estat el perill que cal defugir, perquè la seva conseqüència inevitable és el relativisme.

El relativisme que, caldria dir-ho, és destructor de tota mena de valor. (Res em faria si no destrocés també l'amor).

Els relativistes, només a la lletra (a allò escrit: fórmules,taules, ortografia i tot allò altre que com a artifici o artilugi s'inventen) li donen el valor d'allò inqüestionable. I fins i tot això ho fonamentem en la convenció... Una mena d'exercici d'arbitri incoherent.

La filosofia m'ha induït a fer problema d'aquestes fallides i omissions. No conec amb certesa el pervindre immediat d'aquesta o d'aquella altra coneixença, però em fa por perdre la certesa que he de tenir perquè al seu costat pugui cabre la meva creença més infundada. Per exemple, que això que vull serà possible.

Aquesta temença envers la certesa sense dubtes (o el dubte sense certesas, que és el mateix) que la filosofia ha ordenat en mi, és, pròpiament, l'efecte del caràcter terrible i ominós del seu objecte.

Considerar-ho així m'ha permès aprendre la lliçó, tal vegada essencial per a la meva vida de subjecte, que la certesa, la incertesa, l'escriptura i la parla, la seguretat i la temença, teixeixen una trama de fils fora dels quals no se'n pot parlar amb gaire sentit, de la veritat.

*** **

El lloc de la veritat no és pròpiament el lloc d'allò que hom s'afirma a sí mateix i és afirmat per tots o aquella gran majoria. De fet, no es dona el lloc de l'assentiment definitiu. El lloc de la veritat és, més exactament, el lloc per a un retrobament: un lloc per a trobar de nou... Per a trobar-se un altre cop. Un nou lloc per a un vell encontre, per al qual ha fet falta molt d'amor. (Quant li devem al vell Plató!).

La veritat no pertany al registre de l'escriptura. No cal perdre el temps tractant d'establir el grau de veritat d'un conjunt d'axiomes o de principis. Quan parlem de la veritat (tu i jo) ho fem d'una altra cosa. També és ridícul parlar de la veritat d'una teoria o d'una dita: Dir-ho, només estableix que el lloc de la recerca és el llenguatge, o el pensament, si sembla més respectuós.

El lloc de la veritat, millor no seria que calgués dir-ho, no és la ciència positiva. En ella no hi ha cap mena d'intenció de veritat: Establir lleis, no pas saber-les o seguir-les, aquesta és la darrera pretensió dels qui s'anomenen científics sense ser-ho en cap cas.

Establir que la veritat de l'home és en l'ordre dels processos bioquímics és la mena de servei que la ciència ofereix al poder econòmic i al poder del falus: aquesta classe de veritats tenen com a fi, ben mirat, obturar allò que en justícia pogués ser anomenat així.

La veritat no es cerca sense el discurs ni sense l'escriptura que l'estableix, però no en té cap de sentit pretendre que el discurs es persegueix a sí mateix. O jugueu a fer "ralet ralet" tota la vostra vida?.

La veritat no és un objecte de recerca possible sense que el món hagi estat donat, però també crec fàcil de comprendre que (fora de les facultats d'estudis d'econòmiques i d'algunes de les sectes més perilloses) no és freqüent que els Déus donin als mortals altra cosa que obligacions i disgustos. La veritat no es troba fent experiments que reproduueixin l'hipotètic ordre del món.

*** **

La veritat no és tampoc l'afecte que acompanyaria a la seva descoberta, malgrat que no càpiga parlar-ne de neutralitat afectiva ni en la recerca ni en la trobada de la veritat. El joc dels afectes és indissociable de la veritat, però, inseparable del sentiment, la veritat sembla no tenir-ne de sentiments.

Crec haver-te dit que ni els polítics, ni els profetes, ni els científics, ni la dita opinió pública, han trobat la veritat que la filosofia fa anhelar.

Ara em caldria afegir quelcom més. Més intens. Més dur per a mí: Tampoc la filosofia ha trobat la veritat.

M'hauria de repetir la fórmula: No hi ha cap accés possible a la veritat aliè a la filosofia, malgrat que no n'hi ha cap de veritat en la filosofia.

Tanmateix, la ignorància de la filosofia és qualitativament diferent d'aquella dels poetes, polítics i matemàtics. (Dels anomenats científics potitius no val la pena parlar-ne més).

*** **

Si quan parlo de la filosofia ho faig d'allò que he trobat als llibres de filosofia, cal que assenyali que l'anhel de veritat que li dec neix precisament de la descoberta d'una primera veritat a propòsit de la natura de la veritat. Aquesta descoberta és que a les pàgines dels llibres de filosofia no apareix la veritat com allò escrit (enunciat), sinó com allò que, o bé no ha pogut ser dit, o bé ha hagut de ser dissimulat amb molta cura.

El propi Plató, en aquell paràgraf admirable de la Carta Setena ens ho diu. La veritat que en l'acte d'escriure pugué articular en els seus diàlegs no és en absolut la veritat que un raonament mediat ens permet als lectors de descobrir. Les tesis dels progressos aletheics queden, així ho entenc, contradits des del mateix començament de l'avatar filosòfic.

Tampoc això et deu sonar massa nou. N'hi han hagut molts de pensadors que han advertit del caràcter antifilosòfic de la pràctica acadèmica de la filosofia. Shopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche i Wittgenstein ho feren amb tota rotunditat.

*** **

En puc deduir dues coses del desordenat discurs fins ara enunciat: Que l'anhel de veritat que la filosofia contagia, requereix assolir la primera veritat de caire fals, falsari o almenys encobridor dels productes escrits de la filosofia. Per tant, que l'autèntic verdader anhel de veritat que podem deure-li a la filosofia és anhel de veritable veritat, només a la fi d'un procés que ha de concloure en una mena

de desengany. (Sempre has de ser tu la que fa possible aquesta mena de caiguda en una altra forma de consciència). I per últim, que la relació del subjecte filòsof i del subjecte lector de la filosofia amb la veritat anhelada és ambivalent i conté necessàriament un element irreductible a tota objectivitat.

Caldrà parlar-ne més: Però si alguna altra cosa li dec a la filosofia a més d'aquest estrany anhel de veritat és (ja provaré d'explicar-t'ho) la convicció que l'objectivitat és inassolible...

Que el subjecte mai no podrà trobar-se com a objecte, malgrat que aquest anhel és allò omnipresent en aquesta antiga pràctica de la paraula apassionada que em anomenat filosofia.

L'ANHEL DE VERITAT COM A ANHEL D'OBJECTIVITAT

És prou feixuc parlar un altre cop de l'objecte. Quan penso en l'objecte acostumo a trobar-me amb la idea que és el que hem degut deixar de ser pel fet que som subjectes. Això, dolorosament expressat, obre entre tu i jo un hiatus insalvable. Ni jo puc ésser definitiva i plenament el teu objecte ni tu el meu. No sé, francament, què em sap més greu. Crec que ni vull ni podria saber-ho. No m'interessa tant saber perquè estimo com estimar.

La filosofia com a objecte constituït per paraules apassionades, per passió feta paraula, ha encobert en primer lloc el caire de la veritat que cercava. Després els científics se n'apropriaren d'allò que movilitzà el filòsof a desenvolupar la seva plena inconsciència l'han dirigit cap a allò que no la requereix en absolut: l'objecte.

Tornar l'anhel d'ésser objecte cap a allò que no ho és, tal és la veritable natura del pols que el pensament filosòfic ha jugat en contra del subjecte que l'exerceix.

Voldria discrepar del que planteja Plató: No van ser els matemàtics els qui veieren la veritat com en un somni, ni, així ho vull creure, tampoc el mateix Plató, sinó els que després hem lleigit el que ell ens va deixar escrit.

La veritat filosòfica, o la veritat que la filosofia ens fa anhelar, que, malgrat la contradicció que això et plantejarà, és la mateixa, pertany a l'acte fet paraules que el filòsof ha realitzat en escriure-les. (No hi ha, és clar, filosofia només pensada).

Tracto d'articular una equivalència a fòrmules altrament repetides: en escriure, el filòsof fa quelcom a algú altre (tu) i s'ho fa a ell mateix. És en aquest registre on cal buscar el caire de la veritat de la filosofia i d'allò que ella fa anhelar. L'anhel només hi cap, lògicament, quan allò no ha estat realitzat.

*** **

Amb tot això et deuria resultar clar que la veritat de la filosofia escrita no és mai la veritat de les teories que ella mateixa constitueix. Les teories filosòfiques són, almenys m'ho sembla, les màscares que fan impossible de reconèixer les veritats que els filòsofs ens han descobert. Malgrat tot, m'agradaria expressar-ho amb rotunditat: no n'hi ha hagut pràcticament mai cap de filòsof, no acadèmic que n'hagi construït de teories. Les teories són l'invent més perillós d'aquells que menys han volgut entendre la filosofia.

Les veritats amb què la filosofia ens compromet a molts, no rau en els escrits filosòfics. En els llibres de filosofia no n'hi ha cap de veritat escrita. En els llibres de filosofia la veritat és allò que necessitem descobrir. El lloc d'aquesta veritat és el mateix subjecte que els ha escrit. El que no ens ha pogut dir el filòsof és precisament que la veritat és el què estava fent, i en presentar el seu acte en el pla de l'enunciat, ens ha posat una trampa, i un altre cop, aquest error en la ubicació del sentit de l'acte filosòfic ha amagat la veritat de la filosofia i la seva veritable essència.

L'anhel de veritat de la filosofia és al mateix temps, anhel d'autenticitat. L'anhel d'objectivitat és anhel de realitat: No es tracta de posseir. A la fi, posseir només dona el dret de donar i la possibilitat de perdre. Anhel de realitzar l'essència del subjecte. I és, en darrer lloc, anhel derivat de la descoberta d'un subjecte realitzat en l'acte de posar per escrit les veritats (o el seu pensament, o les seves paraules).

LA VERITAT DE LA FILOSOFIA: NO LITERALITAT I INTERPRE- TABILITAT

T'he dit fins ara que el filòsof és deutor de la veritat, i que aquesta veritat es troba en allò que és el seu acte de dir-ho a un altre. D'això en podries deduir que la veritat que el filòsof ha articulat és en certa manera indestruïble d'ell mateix.

Vet aquí una nova dificultat i una nova resposta: l'anhel de veritat que li dec a la filosofia és anhel de retrobament amb l'acte del filòsof...Retrobament,la dificultat per a mi ara és evident,difícil de fer comprendre per mitjà de paraules.Crec,tanmateix,que en la impossibilitat (que cal plantejar abans de tractar-la com a impossible) d'aquest retrobament es troba precisament el punt d'inversió del discurs filosòfic. Aquell tan genuí en què l'anhel de conèixer i posseir l'objecte del món dels objectes es transmuta en el de conèixer i retrobar-se amb el que és fora dels límits d'aquest món:es tracta, és clar, de l'home en tant que subjecte.

L'acte de pretendre situar-se enfront del món com a subjecte/home és aquell que dóna de manera immediata impuls a la passió per la filosofia. Acte de retrobar-se amb l'esforç d'un home en l'esforç de fer d'home i de parlar com a home. Aquesta és la veritat que es tracta de retrobar en els escrits dels filòsofs, des de la posició de lector de la filosofia.

Retrobar-se amb l'home, puix que el filòsof que amb el seu escrit ha facultat aquesta trobada, pren per al subjecte lector la posició genuïna d'allò essencialment humà. El filòsof representa o és la

voluntat de ser home en l'acte de ser volguda per ella mateixa. Això és precisament el que ara sento que es pot perdre per a mí.

*** **

Molt seria arribar fins aquí. Suposaria nogensmenys que haver après a deslligar la veritat de la filosofia de la pura literalitat i haver assolit el bon camí de la interpretació (que no equival malauradament al camí de la bona interpretació) com a aquell únic que permet accedir al tresor de saviesa que la filosofia, així ho crec, emmagatzema.

Per tal d'aclarir aquesta oposició que plantejo tan dràsticament entre els camins intransitables i espuris de la literalitat i el difícil i adequat de la interpretació, com els que de fet se segueixen en la recerca de la veritat filosòfica, et proposo un exemple prou conegut.

Com saps, tot el pensament polític ha tractat la qüestió de l'origen de l'estat i de les seves idoneïtats desitjables. Ara bé, el punt de partença d'aquestes digressions ha estat sempre la perspectiva d'alguna disciplina independent de la política: l'economia, la biologia, la mecànica, fins i tot la teologia.

En podríem parlar de moltes de metàfores amb les quals significar (donar sentit) a l'estat: zoològiques, mecàniques i antropològiques principalment. Però al mateix temps que la metàfora és triada, el filòsof diu alguna cosa sobre sí mateix: sobre la seva voluntat, sobre la seva condició volguda, sobre el seu desig i sobre els seus

semblants; és a dir: sobre el seu lloc entre els altres i a propòsit d'aquest lloc.

Plató, prou que n'has sentit a parlar, fonamentà la seva anàlisi de l'estat sobre la metàfora antropològica per excel·lència: "L'Estat és un home en gran".

Ell no volgué que res que pertanyés al registre d'allò infrahumà servís per a donar sentit a la Forma de la Reunió dels Homes. Ara no em recordes Nietzsche i Freud. Plató no diu la veritat dels fets, en tot cas mira d'amagar-la, com si ens hagués volgut assabentar que la propietat més immediata de l'home és l'aparença.

L'home és l'apriori platònic de la definició de l'estat. I si aquest darrer és la condició de possibilitat de l'esdeveniment de l'home (no es podria voler ser home fora de l'estat que el llenguatge instaura), o, tràgicament, el símptoma de la seva fallida com a projecte, això, marcadament paradòxic, no hauria d'afavorir que es fonamentés la reunió dels homes en altres vincles més naturals. Si la solidaritat és permanentment el deure necessari no satisfet que s'hauria d'haver acomplert per tal que l'home ho fos entre humans, cap manca al respecte no permet establir els fonaments de la convivència humana sobre bases d'altra mena, si no es fa amb la renúncia explícita de seguir els que ens han precedit.

Aristòtil assumí el mateix esquema, i si m'ho permets dir, també molts altres pensadors (també Nietzsche i Freud).

De l'altre costat en tenim a la sèrie dels naturalistes: home-llop, brutus feliç, objecte en si...L'home reduït a la seva estructura orgànica. L'home, això sí que de moment no ho entendràs, realitzat omplint-lo de ser.

És clar que l'organisme té molt a veure en tot això, però prendre tan en un cas com en l'altre el contingut literal de la narració com a

expressió de veritables fets (d'allò que certament degué ocórrer) és en el cas platònic ridícul i en l'altre detestable i perillós.

Interpretar seria en aquest cas rebre el missatge d'una voluntat de realització, d'un desig (no ho és) d'ésser per a un mateix i per als altres: Plató vol trobar el seu lloc, i el seu lloc només és possible en el sí del món en què els altres són d'una certa mena: templats, forts i prudents. És a dir, en el que els altres diguin que no, oposin un obstacle, a la seva afirmació actual com a bèsties.

No crec que aquí sigui oportú desenvolupar fins a la fi aquesta interpretació. La deixaré només suggerida. Això, de pas, m'alliberarà de parlar-te d'aquells que s'entenen millor amb el llop. Potser sí que hi hagi veritat en la seva filosofia. Del que n'estic convençut és que aquesta és la mena de veritat amb que s'enfronta el pensament platònic.

LA INTERPRETACIO CONDUEIX AL CONFLICTE

No hi cap la neutralitat respecte de la veritat descoberta en la interpretació. Pot ser admirable o pot ser terrible. En tot cas, sempre és veritat si el bon camí de la interpretació retroba la senda de la bona interpretació.

Fins i tot, crec que la descoberta de la veritat en filosofia té com a millor prova la força del sentiment que produeix. Sant Agustí és prou interessant. És més aviat l'enyor de la retrobada en un lloc per a rebre els altres: rebre rebuig, rebre recolçament. L'odi i l'amor prenen el paper de subíndexs de la veritat amb què la interpretació filosòfica promet retrobar-nos.

Una freda veritat objectiva i assèptica, el simulacre d'una veritat científica amb semblant filosòfic és per a mi la prova més clara de la manca de valor filosòfic, de la completa absència de consciència filosòfica, del producte interpretat.

Pot ser el preu a pagar per l'accés a aquesta mena de veritat, tan profundament pertanyent a la subjectivitat, sigui precisament la seva irrellevància (un graó per damunt de la simple irrevelabilitat). Per què si tota interpretació arriba a una veritat que és d'un subjecte, i tota interpretació és al mateix temps el fruit d'un acte subjectiu i circumscrit a una circumstància, ens trobem en el regne de la més escandalosa manca de referent absolut comú (o només la paraula, és clar): el regne on la veritat universal anhelada pels filòsofs és absolutament perduda. El regne d'un rei enderrocat al qui només li manca de conformar-se amb parlar de qualsevol cosa.

*** **

Tu ja saps que jo no sóc massa estalviador, però fins i tot per a mi és un preu massa alt. Seria, si no es pogués trobar una sortida, la reducció de la interpretació filosòfica a una mena de psicoanàlisi pobre de l'obra dels filòsofs, o en darrer terme una mena d'autoanàlisi sense la posada en joc dels dispositius tècnics i teòrics de la pràctica analítica. És un preu tant car que no convindria pagar-lo. Seria, fixa't bé, la venda de la filosofia als seus enemics.-

És un preu que jo no estic disposat a pagar perquè suposaria la renúncia completa als jocs de força que produeixen el retrobament d'aquests dos subjectes posats en relació en la interpretació filosòfica: el filòsof escriptor i el lector intèrpret.

*** **

Dues paraules entorn a com entenc la diferència entre la psicoanàlisi (l'acte analític) i la interpretació filosòfica (l'acte de recreació filosòfica) crec que et posaran més en clar el que pretenc referir sobre el terme d'interpretació a propòsit de la veritat filosòfica.

Aquests dos actes tenen quelcom d'essencial en comú i també molt d'exclusiu de cadascun d'ells. En el nucli d'ambdós juga un paper

fonamental la força de l'amor: diguem-ne, perquè així s'ha de fer, transferència en un cas. Per a l'altre pensa més aviat en l'entusiasme. Amor veritable en qualsevol dels casos. Les divergències comencen a establir-se en veure paral·lelament el lloc dels factors de l'acció. L'analista no posa en joc el seu saber, és en certa mesura qui controla el seu propi desig; no el requereix pas l'amor del seu analitzant: està preparat i es prepara per a ser objecte d'un desig interpretat i per a rebre el menyspreu final de qualsevol objecte fet per tal de ser usat i llançat.

El filòsof ho és en la mesura en què el seu saber és allò que es realitza en l'acte de la creació filosòfica. Aquest acte que posa en joc el seu saber, realitza al mateix temps el desig que ell mateix encobreix i que el filòsof ignora: Fer filosofia és una manera característica d'afrontar el propi desig i de sostenir-lo com a tal per mitjà de la seva pròpia negació.

D'altra banda, en aquest acte, el filòsof requereix a un altre, per al qual ser abans objecte d'amor que de desig. Em sembla com si la direcció del filòsof i de l'analista sigués contrària. Com si l'analista necessités ser estimat i deixat de ser-ho per tal que el desig triomfi; i que el contrari passés amb el filòsof.

Es tracta de dos sacrificis oposats i de molt diferent valor i honestat. Perquè el filòsof, radicalment allunyat de la posició de l'objecte desitjable, gaudirà de l'amor dels qui no poden en absolut desitjar-lo. La posició parental volguda i assolida resulta ben clara.

Respecte de la tècnica i la instrumentalitat dels dos actes, ja en saps la diferència: Del saber suposat, no dit, al saber mostrat i expressat: del silenciament a l'orgia de la paraula. Els psicoanalistes diuen amb raó que aquest és el procés que porta des de la superació en favor de l'altre del narcisisme al triomf absolut del narcisisme i, fins i tot, al més enllà del mateix narcisisme.

Ésser pare sense deixar de ser fill, heus aquí el gran abús del filòsof que tan bé veié Nietzsche.

I el filòsof com a un altre lector de filosofia? Això em resulta més difícil de dir. Potser és la vergonya de parlar d'un mateix. Aquest altre-lector més que aprendre d'ell, és apressat pel filòsof. Una estranya combinació d'amant refusat i fidesíssim i de fill orfe i estimadíssim. Es tracta també d'un dels complexíssims jocs de la identificació narcisista.

Sé que és prou fosc. Els meus amics psicoanalistes em podran oposar moltes dificultats. Tu hauries de posar-te a llegir. En requereix molt de temps.

El punt en què voldria ser més clar és el que fa referència a la veritat que es posa en joc en les dues interpretacions abans esmentades.

En la interpretació analítica, és el subjecte el qui en el treball analític sobre el seu propi discurs construeix o es retroba davant la seva última veritat, la del seu lloc en el món: veritat del seu desig com a desig de l'altre. I ho fa dissolent o deslliurant-se de la demanda de l'altre.

En la interpretació filosòfica el retrobament amb la veritat ho és amb allò que un altre, el filòsof, dirigeix com a demanda. Però la veritat no és pas la veritat de la demanda que l'altre fa al lector, ni tampoc la veritat del desig d'un mateix, sinó més aviat el retrobament amb l'exigència d'una demanda feta per un altre situat en el lloc de l'ordenador de l'home i del seu modus de vida; i del conflicte i la submissió d'un subjecte enfrontat al dilema d'ésser allò que és o ésser allò que hauria de ser: el repte terrible de l'obligació de ser un veritable home.

Podria concloure aquesta reflexió amb el compromís de resoldre els aspectes més foscos de la lògica d'aquesta conversió d'allò singular en simbòlic, però ho deixaré per al capítol següent. Ara només una

altra paraula: l'acte analític resol el símptoma i fa al subjecte autònom i en certa mesura sobirà d'ell mateix (potser cínic,potser...). L'acte de la interpretació filosòfica es resol amb el retrobament del subjecte amb la veritat de la condició simptomàtica del seu què-fer filosòfic, i amb la no menys terrible certesa de l'alt cost de les renúncies que l'home ha de pagar per a veure com esdevenir-ne.

LA VERITAT DE LA FILOSOFIA

La veritat que promet i amaga la filosofia no és una veritat subjectiva: és una veritat universal sobre la condició del subjecte humà. És, cal dir-ho, una veritat sobre el lloc que ocupen i han ocupat una classe d'homes sense lloc.

D'acord amb la classificació categorial kantiana dels judicis de quantitat, el tema plantejat a la fi del darrer capítol es pot pensar així, com segueix.

A la ciència positiva li corresponen els judicis universals i necessaris: Tots els cossos són pesants. La unitat d'allò divers: fer-ne un; és a dir, igualar.

A la psicoanàlisi li pertany el regne de l'element singular: aquest és el meu. La veritat d'un subjecte en l'acte de dir-se un i diferent.

A la filosofia li pertanyen els judicis universals com a enunciats de l'ésser singular enfrontat a d'altres particulars i diferents.

A la ciència li correspon la uniformitat (la democràcia), a la psicoanàlisi li correspon la diferència (l'autocràcia) i a la filosofia li correspon l'oposició (la militància).

La condició de la categoria de la Totalitat era per a Kant la síntesi dels judicis universals i particulars: la possibilitat d'unificar allò divers. Així doncs, el Singular és el concepte que aïlla i delimita en un organisme allò que té de plural.

Tant en els judicis Universals com en els singulars l'operació reguladora tendeix a resoldre el conflicte: a fer la negació del mateix conflicte o de la diferència, que d'això es tracta, la subsunció sota la

lleï de la ciència, i de fer la reconciliació del subjecte amb el seu desig. En tot cas, la particularitat és només segon terme, premissa petita, allò molest o indesitjable.

El filòsof reconeix la seva veritat com a la veritat de la diferència d'alguns enfront d'uns altres. I el seu discurs ho és d'allò que no ho és tot, però enfatitzat com si ho hagués de ser.

Al Segle XVIII, David Hume es rebel·là en contra d'aquest discurs dels filòsofs obscurs (el terme és tan ample que reuneix tant als que ho eren com als que no ho eren) perquè el seu pensament, gravós i allunyat de la natura, no és apropiat per al comú dels mortals. Aquells qui han de menester de ser més a prop d'allò quotidià han de rebre un missatge que afirmi la seva natura: que els deixin ser tal com són.

Hume era un savi. Potser ell inventà la tolerància teòrica, i qui sap si aquest és un invent gran i bo... Però Hume volgué negar la diferència i amb això contribuí a imposar la indiferència.

La pràctica de la filosofia no pot ser, Hume ho diu i Plató ja ho sabia, una pràctica per a tothom: això seria impietós. Però és clar que el regnat d'una indiferència absoluta suposaria la mort de la pràctica filosòfica... Malgrat que sembli un atreviment, crec que puc dir que també equivaldria a la mort de la veritable naturalesa de l'home.

*** **

La veritat que la filosofia diu és que l'home si tingués una essència, no la tindria pas natural. Entre els trets de la suposada essència de l'home no hi ha (Com hi podria ser?) la necessitat. Potser ni tant sols hi sigui la possibilitat, però tampoc hi és la naturalitat.

Que l'home no és un ser natural no vol dir pas que no se li hagi de suposar una arrel natural, ni, és clar, que se li suposi una arrel sobrenatural, ni ambdues plegades, sinó més aviat que la natura essencial de l'home es defineix per l'efecte d'una negació de tot allò que en ell hi pogués haver-hi de natural.

Un home no és un nen. Potser un home és només una bona i bonica paraula, o un malson impossible... Un acte d'amor parcialment intransitiu i un odi irreparable contra allò altre que se li oposa.

FILOSOFES CONTRA: L'ENEMIC

La força oposada és un paràmetre essencial per a la recerca del lloc que a cada home li pertany. I ho és perquè en relació amb aquesta es defineixi el poder de cadascun.

Resistir-se a la força i la peculiaritat d'aquesta resistència són condicions "sine-qua-non" per a l'emmagatzament del poder d'actuació. És clar que si la resistència fos tan forta que impedís a la força realitzar-se, aquesta mai esdevindria força d'acció.

Ja veus que et parlo de dues forces: tanmateix, de l'una i de l'altra, és difícil parlar-ne. Ambdues són estranyes al subjecte puix que en la mesura en què provenen del camp d'allò que li és aliè, fan que sigui el que és i fan que sigui inexorablement estrany a si mateix.

En aquesta estranyesa del subjecte envers d'ell mateix crec que s'estableix l'ordre de la veritat que el filòsof anhela (i tot home) i el de la seva relació amb els altres.

Si hi ha un tipus d'home en el qual la força de la resistència prengui un caràcter clarament dominant, aquest és l'home capgirat a les paraules i la seva llei. Es tracta de l'home que assenteix a la llei i troba en la por i el dolor la matèria prima de la seva pròpia realització.

No crec que s'hagi dit massa sovint que els dos termes essencials en el pla afectiu de l'autèntica vida moral són la responsabilitat i la culpa. Crec que un mer anàlisi del contingut d'ambdós sentiments ens els mostren no només com a entrellaçats en el seu mateix fonament (que no cal explicar que és el sentiment essencial de

l'angoixa) sinó clarament derivats de formes de dolor (en el cas de la culpa) i de formes molt primàries de temença (la responsabilitat).

Se'n podria parlar de la responsabilitat com la por davant la possibilitat del dolor de la culpa, i de la culpa com el dolor derivat de la temença per les conseqüències d'allò que hem fet, i, des d'aquesta observació, fer l'afirmació (ara terrible per a mi) que la força abans esmentada de resistència és l'element constitutiu del subjecte que només fa sentir dolor i por pel que es fa.

L'home que no conegués de la dialèctica dels deures i dels drets més que el seu caràcter irresoluble, és a dir, que no n'hi ha cap d'exercici del dret que no sigui establert sobre l'afirmació d'un deure, tindria el caràcter bàsic d'un filòsof.

Això, gràcies a Déu, és impossible. Fins el mateix Kant es va voler convèncer de que la felicitat d'un i dels altres és alhora un deure i un dret inalienables del veritable subjecte moral. Pobret i infeliç Kant!

La Felicitat és una gran trampa i un gran engany. I, és clar, que no parlo així, perquè el seu contingut pugui ésser més o menys inassolible, sinó més aviat perquè aquest terme ha estat la gran tapadora dels més naturals i inhumans (humans en el sentit més ple quan un mira de front la seva pròpia debilitat) conats del propi pensament filosòfic per a defugir-se ell mateix.

Potser la respectada professora Esperanza Guisán ens doni ara el millor exemple del caràcter massa optimista de la recerca de la felicitat pel costat del plaer moderat i de la bona convivència. La felicitat, tal i com jo la veig, rau més a prop del terrible gaudi de què ens parlen els psicoanalistes lacanians, que de plenituds ataràxiques i apathèiques de ressonàncies estoiques més o menys properes a les virtuts públiques!. Al meu parer en cal molt d'humor vital per a admetre des de la filosofia un programa doctrinal com el de la

senyora Guisán. I pensa que no oblidó ni per un moment que el gaudi és el deure per excel·lència: l'imperatiu més incondicionat.

*** **

Amb tot això que és tan embolicat trobo que es planteja la contradicció extrema i alhora el punt de retrobament dels filòsofs amb els seus adversaris.

En la submissió al deure, el filòsof troba (trobaria dolorosa i terriblement) el punt de la seva fallida com a subjecte i el del seu gaudi estrany del món i dels altres. Per contra, a la proclamació permanent i ampliada dels seu dret, troba l'altre del filòsof (trobad plaentera i insuficient) el seu punt de retrobament amb el deure de la seva dissociació en el món.

Homes que no poden fer res (als que no se'ls deixa tampoc intentar-ho: radical i essencialment inútils), envers homes que ho han de fer tot sense fer mai definitivament allò que han de fer. Vet aquí l'enfrontament. I la raó que filòsof s'hagi trobat des de sempre sotmès a la penúria d'una paraula que no dona fruits.

Els arbres, les terres i els fruits han estat sempre dels altres... La filosofia no pot ser triomfant sense deixar de ser-ho, sense desobeir la seva llei essencial. Només li cal insistir contra la mort inevitable: la seva i la dels seus practicants.

Des de la filosofia, al filòsof, l'home que ha fet veritablement seves les paraules d'un Altre, només li cal tornar a dir: "Només faig el que vull. No en caben d'excuses: No puc fer res."

Podria caldre un altre pas: el pas cap al cinisme o la sublimitat. Però jo ara no el puc donar. Només sóc un indigent, com deia Plató al Banquet.

QUÈ FER?

I en darrer terme tot aquest temps passat amb la filosofia sense poder fer el que em demanes. (Allò que probablement he fet que em demanassis) Vorejant sempre l'abisme de les dues pèrdues (de la pèrdua de les dues: l'una moribunda al llit i l'altra penjada al rebost, guanyant aromes vés a saber per a qui). El risc d'ésser permanentment inactiu és ara molt menys ominós per a mi que aquell altre de restar definitivament sol i aïllat en aquestes casernes, meitat palau, meitat presó, en què visc al refugi d'uns desordres exteriors per als quals mai no m'he pogut preparar.

Quan no pots fer res (no et deixes, no et deixen, no n'has après) el més terrible és que els altres ho van fent. Tant se val allò que sigui. Podria dir-te que ho fan tot. Ells fan de tot. Parlo d'allò que més t'estimes.

En porto quinze d'anys perdut entre la filosofia i tu, solament cercant paraules i fent-les discórrer d'aquella manera que anomenem pensar, i com que no podria ser d'una altra manera, ells han fet totes les coses del món.

Seria digne d'un estúpid oposar-s'hi. Què poden fer ells sinó fer coses? Però en obrir els ulls i mirar el món el veig tot de sobte canviat. És tot ple d'objectes i a cops sembla anar per allà on ell vol. I ells mateixos semblen una mica astorats.

Són ells alhora qui es pregunten: Què fer? Ja suposaràs que quan ells es fan una pregunta no busquen pas respostes en les paraules,

sinó en els fets: I en fan més de coses. Altres coses. Noves coses. I encara més noves. Pot ser ara, alguns, els més vells, estan una mica més sorpresos del compte.

*** **

La filosofia no pot fer-hi res.No solament no li pertany. És que seria molt pitjor que acceptés vendre's als fets. Pot oposar-s'hi, bé que sense massa força. La filosofia rep la seva força de la resistència, però aquesta és una resistència que al subjecte filòsof li actua des de dins i a dins es consuma en paraules, pensaments, amors i odís. El filòsof ja té prou feina amb mirar de conèixer-se i de cuidar de si mateix: fent cas de l'oracle impossible, perquè si arribés a coneixer-se no podria continuar cuidant d'ell mateix de la manera en què creu que ho fa.

Els altres no poden fer res més. Pot ser la seva sorpresa i el seu esglai provinguin del fet que amb allò que ells no s'entenen bé és amb les paraules.

Has vist com no saben què dir amb el que està passant? Et parlo dels polítics, dels metges, dels mateixos periodistes, dels economistes, dels militars, dels tan ben anomenats "homes d'acció".

*** **

D'una banda les paraules inútils, i de l'altra la més rabiosa incompetència sense paraules. A cadascú ens falta allò que els altres tenen. (I és bo que ens faci mal. Tant de mal com a mi em fa ara).

I uns i els altres tenim difícil reconèixer que allò que no trobem en nosaltres és que no ho podem tenir perquè som com som. Si Plató ho hagués volgut reconèixer una mica abans de la seva vellesa, mai li hagués calgut escriure els seus darrers llibres. I potser si jo ho acceptés de més bon grau no em caldria haver emprès aquest treball forçós.

Ja em fet tots el que hem pogut. Sé, tan bé com tu, que ells i nosaltres hem cercat plegats un punt de retrobament més enllà del nostre lloc. Nosaltres cap a ells (anar a Siracusa, o a les Guerrilles), i ells cap a nosaltres... Hem inventat disciplines híbrides i noves formes de ritualització. Però hem hagut de tornar a les barricades i a les casernes d'hivern inevitablement.

Ara, a la fi, tots ens hem fet com vells de sobte. Se'ns han mort les idees i les creences mitjanceres, i ens trobem caiguts en una realitat en què el pensament és tràgicament dèbil i pobre (allò que li és propi, per altra part) i les praxis terribles, despiatades i perverses (allò tan propi de l'acte més pur)...

Amb una independència terrible de tota voluntat i desig, les coses van passant... La gent cada cop fa més noves coses velles. I aquest món té realment una mica més de real cada vegada que el temps es mesura amb la més gran finesa dels objectes més objectius.

LA MANCA DE PARAULES

Ha de semblar estrany que es defensi com a privilegi de l'anhel filosòfic la completa manca de pragmatisme. I allò estrany pot donar fàcilment la imatge de la follia.

El pragmatisme és avui, (això es podria haver dit l'any 380 abans de Crist, i quasi sempre, i a tothora) l'indicador més fiable del sentit de realitat del bon polític. Ésser pragmàtic vol dir ser digne de confiança: saber què fer i què no fer.

Tot bon polític es presenta avui al seu electorat (el polític em sembla més un presentador que un representant, i és millor que m'ho sembli) com un home que sap el que es fa i que sap cap a on va. I això és cert. (Però no en el sentit més profund del terme saber).

No és que el polític tingui el sentit de la realitat, sinó més aviat que el polític ho és mentre la realitat accepta allò que ell fa. Si la realitat es deixa fer, si allò que el polític actua és l'actualització del seu propi programa, llavors el polític és un bon polític i un polític pragmàtic.

És quan passen altres coses, en aquell moment crític per al polític en què allò en què s'està actuant és quelcom estrany a les prospeccions en què havia amagat el seu programa, quan el polític es retroba amb la seva pròpia mancança.

Si un polític es pregunta: Què fer?, és que els fets no fan signe, no signen les seves previsions. Què fer? en el sí de la pràctica política vol dir "no sé què fer perquè això sigui com jo havia previst".

El què fer? enfronta el polític amb la seva manca fonamental que és la manca de paraules i el mostra com allò que és essencialment: Home d'actuacions.

En les tesitures del seu propi no saber, el polític fa, prova, temptaja: actua les paraules que no té: dimiteix, dissol, conjura, abjura, es sacrifica.

El polític no n'ha tingut gaire de temps per tal de fer lloc a les paraules. Les paraules només tenen lloc en suspendre el joc de les actuacions. Això és massa sever: resistint-se a fer. Mentre en queden de paraules (una sola) no es pot fer res del tot.

Els polítics haurien d'estar callats molt de temps al parlament per tal de poder anar des del pragmatisme projectiu a la fonamentació sempre pendent de la solidaritat entre els homes. (Només amb els morts som els vius una mica solidaris).

No és només que el poder mostri l'home, com deia Bias de Metilene, o que l'home honrat es perdi en la política, sinó que l'home es perd fent coses i descuidant la tasca de fer-se ell mateix. Malgrat que, ja me n'adono, i tu també, que això sigui massa trist , massa reiteratiu, massa groller.

Tot és massa. Els polítics fan callar els filòsofs. No és massa greu: el silenci és un bon lloc per al retrobament amb les paraules...

A més, si volguessis i aconseguissis silenciar-me, no et perdria... (O et tindria i podria llavors perdre't).

UN INDICI DE DEMANDA

És potser això, tot el que ens fa falta. Només un indici que els hi fem falta. Malgrat que la falta no sigui possible si el seu indicador no és un indicador de dolor i de temença. El que ens fa falta a nosaltres és un signe que les paraules els fan falta als polítics i que ja no poden fer-hi res.

Fa poc en vaig veure un d'aquests signes. El va fer el respectat senyor Antoni Gutiérrez Díaz. I em sembla que era un home un xic més cap aquí que els polítics. És una anècdota. Però en les anècdotes se signifiquen els trets més trascendents de la història.

Va ser un programa de televisió. (EL MIRALL, entorn els diners). Em seria possible dir que al plató hi eren el senyor Gutiérrez i uns representants dels altres. (No sé si el senyor Senillosa és més enllà, prop del cinisme). Uns més altres que altres.

Cap a la fi de l'emissió el senyor Gutiérrez es confessà comunista i digué: "No ho he dit abans perquè avui això sembla una provocació". Vaig entendre que el senyor Gutiérrez només actuava per pietat. Ara que a ell no li era possible fer res, perquè els fets li donaven l'esquena, que els arguments no li podien ésser acceptats, feia el gest de rendir l'armadura i retornar al nom de la cosa.

"No puc sinó dir-vos el que sóc: Ja ho sabeu tot".

Quan el polític es posa davant de la seva pròpia impotència i no la nega amb la maniobra encobridora, és llavors quan al polític li resta només el signe de la seva més gran dignitat: El nom d'allò que no es pot ser.

Ésser allò que no es pot realitzar, aquesta és la mena de manca essencial d'aquells que són professionals de la política. I aquesta mena de manca remet al polític a la necessitat de fer, necessàriament: de fer, en diria el més honorable d'ells, el que han de fer.

És massa fosc el contingut del deure de fer perquè els homes que fan en puguin veure alguna cosa d'ells mateixos. El deure i la prohibició són tan pròxims en la seva extrema separació que no és gens fàcil fer allò obligatori sense executar en el mateix fet allò més fortament prohibit.

En la llunyania puc entreveure la identitat entre el que he de fer i el que no hauria, sota cap concepte, de fer mai. Això és la pietat.

Però els ulls perduts en la llunyania han de fixar-se en allò que és més pròxim i que amaga allò que és més enllà.

Què t'he de fer a tu? Potser buscar-te un estatut...

DEFUGIR LA CONTRADICCIO: EL DEURE I LA PROHIBICIO

Sempre he trobat Aristòtil i els dos membres del seu synolon (t'enrecordes quan vas haver d'estudiar la teoria de la matèria i la forma?), els dos termes d'una contradicció irreparable entre la unió informe amb la matèria i l'esguinçament que, per a donar forma i imposar ordre, fa l'acció paterna. I, aleshores, l'entelèquia se'm presenta com aquell punt de retrobament amb un pare-mare monstruós i seductor.

Explicar qualsevol procés per mitjà del joc de tensions que s'estableix entre aquests dos extrems és almenys equivalent a reconèixer com a inexorable la contradicció entre l'essència i l'ús: Allò que faig és allò pel que no he sigut fet, i allò pel que he sigut fet és allò que no puc fer.

Sembla massa terrible: fer és fer malament, i no fer és renunciar a l'ésser objectiu i ple cercat amb tant d'anhel. D'un costat la incapacitat i la perversió d'aquells que fan el que no haurien de fer i de l'altre la inutilitat dels que no fan el que deurien fer perquè no poden. Com si es tractés en tots els casos de fer la tria entre la perversió corruptora i la passivitat inútil.

Cadascun de nosaltres deu tenir un lloc al món: fins i tot sembla haver-n'hi uns de capaços de fer-se'l, i d'altres que renuncien a ell. També les aparences mostren el fer i la renúncia com els termes d'una oposició inevitable.

La trobada amb la veritat de tot subjecte té a veure amb aquesta elecció. I té també molta relació amb allò que per activa o per

passiva els fa als altres. Et parlo d'allò que et deixo de fer (potser perquè renuncio a fer-te) en fer el que amb tu faig, i d'allò que et faig en no fer-te, el que renuncio a fer-te... I del lloc en què això et posa. Ésser tu (l'estatut per excel·lència) vol dir tenir aquesta essència alhora necessària i impossible.

*** **

Què fer?, vol dir per a ells també: Què els fem? Fins i tot d'això es tracta en primer lloc. Però la seva alternativa és ben senzilla: Poden donar o llevar. A aquestes dues possibilitats es redueix tot i no n'hi ha cap altra. Si ells ho sabessin...

Però el fet darrer és que donar és perdre, perquè l'altre no rep. I llevar és només fer perdre, en la mateixa mesura en què és llavors aquell que agafa, el qui no pot rebre.

És propietat del subjecte la pèrdua permanent. La generositat, d'existir, hauria de ser la virtut exclusiva dels objectes. Mira tu, si en fan de servei les coses..! Però quina poca falta ens fan i se'n fan.

No n'hi ha cap d'engany més gran que pretendre donar-se a un altre a canvi de res. Només fora valuós que t'anés a parar a tu allò mateix que jo perdo...Llàstima que molts tinguem tan poc a perdre.

I aquells que ho volen prendre tot es trobaran només amb allò que no volien: La voluntat teva que farà l'exercici de la revolta que és allò que s'amaga sota la disfressa del deure. I tu et trobaràs amb el nucli de la negació. I és llavors, si fossis una mica més reflexiva, quan tu mateixa faries la descoberta de la llei.

La llei: on comença la història del teu ésser com a subjecte. On comença la història de les teves insatisfaccions, de les teves malifetes, de la teva sexualitat (aquest costat teu tan sensible), i de la teva culpa i la teva angoixa (aquell altre costat teu que ara sembla ridícul dir pel seu nom).

Llegeix quan puguis el Fedre de Plató, o el capítol segon d'El Concepte de l'Angoixa de Kierkegaard. En saps alguna cosa de la senyoreta Olson i de la fidelitat filosòfica d'aquell autor de pàgines que sedueixen...?

Busca-les-hi un estatut. Això és el que a la fi fas sempre...

TEMPS MÍTICS

Una altra pàgina escrita. Una mica més de mal de cap. Un peu al següent graó (l'analogia de l'amic Solsona). N'hi ha moltes de formes més acurades de mesurar aquest temps que passa que amb el rellotge de l'avi.

Una altra pàgina escrita. Deixo un moment la ploma perquè pensar no puc. Engego el televisor: una altracaiguda. Senyor meu: tot cau! Tots fotem el camp del paradís.

Aquest sembla el temps més ric en caigudes. Allò pitjor és que al mite erem els homes els qui quèiem. Ara, més aviat, cauen els paradissos... En cauen massa coses dels paradissos antics.

Estem de sort perquè ja hem trobat la nova terra de promissió. Ara pràcticament tot el que cau apropa la criatura humana al seu paradís.

Si n'han canviat els temps, i les coses, que abans no queia el paradís: abans queia l'home. Queia, tu ho has vist, com deia Kierkegaard, l'home en l'esperit (més aviat l'esperit en l'home: i aquesta caiguda era el despertar de l'esperit a la història), i l'home s'esclafava contra la sexualitat del seu cos i contra la pecaminositat de la seva ànima.

És clar que la conseqüència de la sexualitat és l'agitació, i que la conseqüència de la pecaminositat, la insatisfacció, però aquells eren els preus que calia pagar per tal de viure en l'esperit. És a dir: per tal que els paradissos no quedessin completament destruïts.

Ara molts dels mites han estat destruïts. La tasca ha estat legítima. Tot ha estat fet en nom del progrés. Al país fan falta enginyers i sobren creadors i transmissors de mites. Si es construeixen eines i objectes, l'home té allò que cerca i requereix per tal de trobar-se còmode. Ben cert! Sostenen a l'home, vigilen que no caigui... se'l carreguen.

*** **

Aquest no ha estat el segle de la caiguda de Déu, ni de la caiguda dels paradisos: aquest ha estat el segle de la fi del temps dels mites, i el de la seva substitució pel temps dels objectes.

Poden dir: és el futur. Poden anunciar que ha d'esdevenir inexorablement el temps de les màquines, de les dades, de la informació més ben emmagatzemada, de la pau i de les llibertats: en fer-ho anuncien (anunciem) el futur gloriós de la nostra pròpia fi.

Passa, exactament, que en cauen massa de coses al meu voltant i que no sé perquè no me n'adono que se m'estan enduent amb elles. (I tu no pots estendre la mà i sostenir-me) Potser és que fins ara, pres de la il·lusió filosòfica, no he sabut veure que cadascuna d'aquestes caigudes triomfants és una pinzellada més al quadre ridícul de la mort del que jo havia volgut ser.

LA MES GRAN CONTRADICCIÓ

Si en vols una de paradoxa (estic segur que t'agraden tant com a mi), i ben maca, mira't aquesta: En voler defugir la seva contradicció (en voler negar la lluita de classes, l'odi necessari, l'antagonisme essencial de les forces que el constitueixen), l'home d'aquestes acaballes del segle XX ha caigut en la més gran i horrible de les contradiccions. La contradicció, crec que es pot expressar així: que ja no pot dir res, perquè la veritat objectiva és al seu abast. (Ja ho saps que la veritat no diu res de la veritat?). I el resultat d'aquest somni és que l'home no pot esguardar la claredat del dia sense entendre que restar dormit és el seu més gran heroisme. L'orgull de ser un imbècil o un pervers.

La dissolució dels grans opositors esvaeix el valor dels retrobaments: La mort no pot ser, per exemple, de cap manera bona. Però al mateix temps no en queda cap de valor per fer d'una vida quelcom digne d'assentiment. I com és tan difícil salvar o restablir la força dels vells mots i les velles idees, ara malmesos, no trobem altre camí, quan les intencions són bones, que anunciar les horribles destruccions que esperen el món si seguim caminant per aquest camí.

Em penso que aquesta amenaça és falsa: N'estic quasi cert que el món anirà de millor a millor. Ens esperen temps d'abundàncies i plaers, de plenituds mai sospitades. En això rau el meu pessimisme. Només em sap greu saber que si ho tinc tot, allò únic que estarà definitivament perdut serem tu i jo (no només l'un per a l'altre, sinó per cadascun de nosaltres mateixos).

*** *** *** *** ***

En vorejar el colze que estableix el territori de les paraules i el separa d'aquell dels fets, aquells territoris de l'amor i el desig insatisfet, i de la necessitat i el gaudi, hem trepitjat el terreny que permet mirar-ho tot bé i des de dalt:

D'una banda veig un món injust; aquell món en què justament pot viure un home.

De l'altra, el cel és clar, un món just; aquell en què justament mai podran viure els homes.

Et semblarà un joc de paraules. I què puc fer jo sinó és jugar amb elles? Però entenc que són certes: Aquest món que ells estan fent és el món en què ho tindrem tot, un món del que ningú no es voldrà moure... Un món al que, simplement, ja res els farà falta als homes.

En acabar amb la vigília, també el somni serà enfonsat. Allò que sempre ha existit en l'ordre imaginari i en l'esdevenidor més il·lusori, trobarà la seva realització en la conjunció sempre present de l'individu amb el seu objecte.

Però és impossible que aquell que poseeixi entri al paradís.

*** *** *** *** ***

Deixa'm ser a prop dels traidors, si ho són perquè han estat febles i no han pogut més. Deixa'm respectar el seu egoïsme d'homes. Deixa'm fer-ho només per tal de defensar-me de la meua traició inevitable. Perquè si traïr fa perdre i apropa al sense sentit, llavors l'home és i ha estat en la seva mateixa i més pura essència un traïdor.

Només l'ésser caigut en la sexualitat pot traïr. I fer-ho no és pas deslliurar-se dels propis principis, ans al contrari, traïr és retrobar-se amb la veritat del principi.

Allà on vegis un home que plora, allà hi ha un traïdor. Traïr és perdre sentit i trobar consol. Traïr és acceptar la més gran ferida de la manca i, fer-ho assumint que amb la traició entra al món allò que es perd de l'home.

Traïr és la forma més acurada de tornar-li al món el que el món ens donà en préstec per tal de poder-lo deixar.

L'AMOR I EL DESIG: ENTRE LA RENÚNCIA I LA TRAIICIÓ

Dues oposicions pràcticament equivalents. Però si l'amor és una renúncia (un no tenir o un despendre's) i el desig una traició, cal establir el sentit d'aquestes oposicions i equivalències. Val a dir: cal trobar el marc d'una oposició més general o, si tu t'ho estimes més, més fonamental.

És convenient que t'assenyali que els termes d'aquesta oposició tenen molt a veure amb aquella altra tan aprofundida per Freud i Lacan (i de la qual tant hem parlat el senyor, espero que si el meu afecte ho pot valdre, també amic, M. Baldiz) entre allò necessari i allò impossible. O entre les dues categories essencials i no fonamentables, que són l'afirmació i la negació. Però, malgrat que tinguin molt a veure, crec que trobaré (sé que ho faré) uns termes més clars i, en la mesura que menys lògics, més colpidors.

Potser ja penses: "aquest repeteix la digressió de sempre (com vols que ho pugui evitar?): la separació freudiana de l'amor i el desig. Crec, tanmateix que es tracta d'un altre assumpte. Anem-hi si vols..."

*** **

*** **

Te'n parlo d'aquests quatre termes des de la perspectiva (segurament massa superficial) de la seva necessària transicionalitat. Com si el desig, l'amor, la traïció i la renúncia fossin sempre "causats" per un terme a priori.

Ara deixa'm que miri d'establir el marc de les possibles natures essencials d'aquest objecte causal: et proposo en un esquema molt wittgensteinianà i platònic, i per tant un esquema del qual la meua forma de pensar depèn absolutament (també la meua forma de ser fins ara), que pensis en aquest objecte transitiu o bé com un objecte del món, o bé com un objecte del propi subjecte (més o menys proper al món)(el cos és tantes vegades un objecte mundà, independent de la voluntat, com un objecte que no existeix en el món) o bé en una altra mena d'objecte molt allunyat del món.

Són els tres termes d'una disjunció sempre excloent (no poden ser alhora), però perfecta i inexorablement consistents en l'ordre de la successió temporal (l'aparença ben fonamentada de l'ordre de les coexistències inconsistentes). Pensa que ser fill de la mare ens condemna als homes a no tenir pare.

Què passaria si poséssim en joc en la nostra proporció els dos primers termes disjuntius? (Potser el meu destí, no sé si ja superat, em comdemni a parlar un dia de l'altre terme, però ara encara sóc viu...)

*** **

L'amor és a la traició igual que la renúncia al desig: Pots interpretar-ho d'aquesta manera: Per amor a la seva subjectivitat l'home traïciona la seva corporalitat, i de modus idèntic aquest subjecte renuncia a l'objecte del seu desig.

Fixa't bé que això permet establir com a base de l'amor la mera subjectivitat, i com a praxis d'aquest subjecte el traïment del cos i la renúncia a l'objecte. L'amor ens queda com el vincle impossible d'un subjecte amb allò que no és objecte, però que és desitjat perquè fa present l'objecte.

Si et possessis en el lloc contrari, podries comprendre que el subjecte de l'amor ha de patir el doble dolor de negar el seu cos i de rebre de l'altre el rebuig que ell mateix provoca. Només li queda el vincle de les paraules i d'allò tan inútil que fins i tot és molest per als altres.

*** **

Trair l'amor és desitjar la renúncia: Que el cos imposi la seva llei sobre l'amor és desitjar la renúncia a ser subjecte: allò mateix que els estoics anomenaven la voluptuositat, el dolç deixar-se anar de l'home en braços de la sensació.

Confio en què tot això et farà veure que l'oposició del filòsof envers d'aquells altres és el reflex de la seva escissió en dos factors oposats i en permanent lluita. Una força que des d'ell mateix, l'allunya del món i dels altres, i un altra que tira d'ell cap al món, els objectes i els altres.

Perquè si bé és cert que aquesta escissió és consubstancial a tot subjecte, també ho és que crec que el filòsof ho és en tant que màxim exponent de la condició de la subjectivitat.

El filòsof està perdut, almenys en la situació oportuna, on tantes vegades no es troba, de fer filosofia, al mig d'aquest camp de batalla. Però no creguis que la victòria pot anar canviant de les mans d'una de les forces en lluita cap a les de l'altra. Ans al contrari, el filòsof és sempre presoner del poder victoriós de la primera: De l'amor a la traïció de la seva condició objectiva i el de la renúncia al seu desig. I al mateix temps, és víctima de la ferida que l'altra, una força de guerrilla (la temptació, la seva pecaminositat) li fa i li burxa permanentment.

Així, el territori necessari per a la pràctica de la filosofia és la terra del mig (fronterera) entre dos països sense terra (i sense Estat): El del Concepte, la impossible realització de l'objectivitat de la paraula que posaria fi al discurs i faria d'ell només un esperit, i el del Cos, la impossible realització d'ell mateix com a objecte per al gaudi del retrobament amb l'altre.

Entre dos impossibles excloents (arribar a un d'ells el convertiria en necessari), la necessària condició del subjecte filòsof és la

contingència d'allò que pot ser i no ser i que és i no és en el seu mateix acte.

*** **

D'un costat, són termes del pessimista Cioran, el sant, de l'altre, l'assassí, i al mig aquells qui van borratxos perduts. És una molt bona metàfora. Beure del pensament filosòfic (la droga) per tal d'oblidar dues veritats terribles:

--Que els dos extrems impossibles del destí que donaria la pau al filòsof i posaria fi a la seva filosofia, són innaccessibles per a ell, perquè es neguen a ser assolits per ell: perquè, fem igualment categorials dos termes d'un sentit molt diferent, el Concepte és per al filòsof allò que no se li vol donar, i perquè tu rebutges rebre'l com a subjecte degradat.

--I que és el filòsof mateix qui demana aquestes dos impossibles acceptacions (qui demana no ser savi, ni ser objecte): El filòsof és aquell que viu d'allò de què es queixa i no pot deixar de fer-ho per si mateix.

Com el pare, en el mite freudià de Tothem i Tabú, la salvació, la possibilitat de ser-ho no depèn del mateix subjecte, sinó d'un altre que en un acte d'aliança amb una de les forces en lluita, ajudi al

filòsof a ser veritablement allò que podria i desitja o vol ser: Ser Déu
o ser Un Mig Home.

Mentres només pot aparentar que és sense ser.

SER O NO SER: SER BO O SER

Els aforismes heraclitians, amb el seu caràcter, fosc i dilemàtic, són l'expressió més clara d'allò que no en té res de literari. A mi m'agrada prendre'ls en el sentit d'aquests dos termes excloents i tan definitivament inassolibles per a la majoria de nosaltres. I també m'agrada veurels molt lligats a la contradicció en què s'excusa l'ànima bella per tal de preservar la seva puresa (i perquè els altres no puguin ferir el seu amor propi) que és aquella que abans t'he esmentat entre l'essència i l'ús: entre el que voldriem fer i allò que a la pràctica fem.

Però hi ha dos termes durs que em parlen de la nostra feblesa, i que em mostren aquest dilema en tota la seva sagnant crueltat: ser bo o ser.

El meu raonament serà, en allò que immediatament segueix, clar i sincer (això és una bestiesa retòrica, perquè un raonament només pot ser correcte o pot no ser-ho). Fins i tot crec que et podrà semblar ridícul i provocar-te encara una mica més de rebuig. De tota manera ara estic en condicions de carregar-me a l'esquena una bona quantitat de rebuigs. L'una és perduda i a l'altra la perdràs. Estic segur que els temps de liquidació que la filosofia viu, són també temps de liquidació de molts dels meus estris per a mi. Espero, només, que alguna cosa em quedi i que tu puguis veure-la i fer-te algun servei.

*** **

Reconec que he volgut ser bo. Sincerament. Amb la ingenuïtat d'aquell que creu que ser-ho és com guarnir-se amb els vestits de diumenge per a sortir al carrer a donar un bon espectacle als altres. Un bon espectacle, això ha estat tot... L'actor i el seu públic.

També reconec, t'ho dic només a tu, que no sé perquè ho he volgut. Aquest voler se m'ha imposat. Igual que se m'ha imposat la voluntat, que en darrer terme és la mateixa, de ser home.

Ser home i ser bo, ara ho sé, són la mateixa cosa. El mateix tipus de finalitat valuosa i digna de ser volguda. I són una finalitat que potser no sigui la filosofia qui la imposa a un subjecte, però evidentment la reforça fins l'extrem de fer que es compromet amb ella, davant d'ell mateix i dels altres, absolutament.

Ser bo i ser home és allò que no es pot voler ser si no és per causa d'una promesa feta a algú que ja no la podrà tornar més. Aquell qui ha fet la promesa, o és un home o és un traïdor. Aquest és el dilema que jo he rebut, amb aquests mateixos termes, del discurs de la filosofia.

Pensa-ho bé: La bondat i la humanitat són per a aquells que han cregut en la filosofia (que s'han empassat l'ham, que han prè l'esquer com un esquer que els era destinat)(Se equivocó la paloma, se equivocaba...) el fruit irrenunciable de l'exigència d'acomplir una promesa feta. No saps com admiro a aquells que poden ser-li fidels: els templats, forts, justos i prudents: els savis i sants!

Exigència de què?, cal que em pregunti. Exigència de renúncia: exigència de no tenir: de no tenir por, de no tenir febleses, de no

ambicionar res, de no tenir ni voler exercir el poder, de no tenir carència de l'amor dels altres.

I exigència de no ser: de no ser esclau, de no ser objecte en cap cas, de no ser mai qualsevol cosa...

Ser bo, ser home, és allò més valuós, perquè és allò que és més estrany: allò que no podem trobar aprop nostre, ni podem arribar a ser.

Ser bo i ser home és no ser. És allò que, quan crec que ho he mirat de ser, penso que no se'n pot ser.

Ser , de modus efectiu i real, veritable, és ni ser bo (fallar en la bondat) ni ser plenament un home; assumir aquesta mena d'insuficiència consubstancial a un mateix que el fa ser, respecte d'aquests dos objectes promesos, insuficient i impotent. Ser vol dir no fer obstacle al ser dels altres (no bloquejar-los).

*** **

Ser bo o ser. Ser home o ser. No sé si et semblaran dos parells de termes massa extrems. I si t'empiparà que tracti els més grans valors com aquella mena de coses que els subjectes reals no tenim en absolut. (Jo, potser més que tu, menyspreu a les criatures humanes, però també me les estimo).

Queda un camí intermedi: aquell que els humans recorrem bicèfals i en mala entesa entre nosaltres: El camí de la teatralitat o la espontaneïtat. No m'agrada cap dels dos termes.

Per aquest camí transitem bicèfals els humans perquè és aquell de la nostra més injustificable i necessària aparença. En aquest camí

semblem ser sempre allò que no som. I des d'aquesta aparença que és una si som aprop, i un altre si ens mantenim allunyats, donem i rebem:

--Des de lluny, sobre l'escenari, donem el que una idea dóna: il·lusions, somnis, motius per viure, alegria... No pas calor. Donem allò que no tenim. Potser una veu a una mirada.

--Des de la proximitat, en l'espontani esclat del moment, potser tot el que podem donar és una força terrible i càlida, destructiva i no duradera.

I també rebem segons allò que donem. Però mai n'hi ha prou, perquè el lloc pressuposa rebre només per allò que s'aparenta ser. La plenitud del desig de rebre no pot ser mai assolida... Ni la conjunció de l'amor i del desig.

*** **

Però la teatralitat és més dura que l'espontaneïtat. Tracto de dir-te el mateix que dèien els estoics: la virtut és una conquesta que no fa l'home, sinó que l'home la pateix. Hi ha un pas del vici a la virtut, però no pas al contrari. Els alcohòlics anònims sempre comencen dient: "Jo sóc un alcohòlic". Mai n'hi ha prou de representar per a mantenir-se al lloc del teatre. Tots els secrets han de ser amagats al pou. Si es descobrissin es perdria el privilegi de l'aplaudiment.

Un enfrontament amb allò que s'amaga darrera de l'aparença teatral no pot sinó fer l'efecte d'una aparença d'espontaneïtat.

I tu que saps alguna cosa de mi, comprendràs que no menyspreo per cap motiu l'espontaneïtat. Fins i tot penso que l'espontani és aquell subjecte que en cert moment ha tingut la força de reconèixer que els altres li fan falta... Que no en té prou amb l'objecte sublim de les mirades i amb l'objecte diví de la veu. El subjecte, per tant, que ha afrontat el repte, tan difícil i humà aleshores, d'assumir el seu límit enfront d'ell mateix, i de no amagar-ho als altres. El subjecte, això és el que tu saps que et vull dir, que ha sabut fer la renúncia a l'esforç inhumà de voler ser home, a l'engany de creure's que ho és, i a la manca de vergonya de voler fer-ho veure.

A l'espontaneïtat el subjecte accepta el lloc que els altres pròxims volen donar-li per tal de tenir-lo aprop, i també accepta articular la petició del lloc que ell voldria entre ells. Un lloc més aprop. L'estatut impossible de la proximitat...

És bonic que el mateix Déu hagués de fer-se home (fill, no pas home, només fill de l'home) per salvar veritablement els homes.

*** **

Hauria de quedar-te clar, que quan parlo de la teatralitat no poso en qüestió el valor de l'obra més gran escrita: res com la bondat; res com l'home. Però, potser la veritable humanitat (la veritat d'aquell que vulgué ser home) hagi, en un moment donat, de ser aquesta: "Estic cansat, ajuda'm, dóna'm consol..."

Benaurats aquells que han pogut, perquè en llegir les seves obres m'han parlat sobretot de l'esforç fet, del preu que han hagut de

pagar... i no solament dels tresors que podria guanyar si arribava allà on ells eren.

Aquesta és la més gran veritat que els dec: la veritat que ells, els filòsofs, els homes que han estat com jo volia ser, mai han fet sinó dir-me que el camí no era pas fàcil. Vaig ser jo el que no va saber llegir ni interpretar.

MATEMA VERSUS ESTIL: CONSTRUCTIVISME O ORNAMENTISME

Aquesta oposició la proposà en una ponència el meu amic M. Baldiz. Jo li vaig escriure una noteta formulant certes observacions, segurament tan inoportunes i inútils com aquest mateix objecte que ara elaboro. (Jo, es podria dir, fixa't bé, espero la demanda i la obeeixo).

Com arribar a la música d'un geni creador com Mozart? Aquesta deu ser la qüestió. No aprendre només el ritme d'una interpretació que s'hagi anat fent dominant.

Es tractava de dir que moltes vegades aprenem una certa melodia discursiva, la podem reproduir, però no arribem mai al fons. Seguint la metàfora: Com puc jo sentir la música de Mozart com ell la sentia...?

Aprendre un registre expressiu és perillós, i malgrat el mèrit que pugui tenir i el temps que requereix, tot sovint s'allunya de la verdadera força dels mots, que com ja t'he dit abans, és en ells però no és la d'ells.

Si la partitura fos massa senzilla d'aprendre, els intèrprets (els vociferadors del sentit comú) a més de no dir res d'interès, em semblarien, com al meu amic, buits, superficials i ridículs.

Cal arribar a un cert matema (allò que es dóna i es pren tal com és) per tal de fonamentar amb solidesa l'edifici dels discursos.

Ara et proposo de pensar que aquests elements matemàtics, aquells amb els quals és tan difícil de lluitar (Wittgenstein diu: "Porto dues

setmanes lluitant amb NO A O B", i jo crec que aquí hi ha tota l'essencialitat de la vida, i el regal intel·lectual més gran que podria oferir-te)(Si no ho entens, llavors pensa-t'ho bé, val la pena) com a aquells únics àtoms elementals dels qui depèn el grau d'autenticitat d'un discurs.

Tot el que es sobreposa a ells podrà fer bonic, embellir el discurs, guarnir el plat, fer d'ell un tast més saborós, però amaga l'essència i el valor darrer, que és el valor de la seva veritat.

A l'arquitectura clàssica, són els elements constructius aquells que es mostren: és la matemàtica de l'edifici aquell únic factor en què rau la veritat de la seva perfecció. I això és precisament el que els barroquismes estilístics, la tècnica que fan copiar i que valoren els professors de literatura poètica, ignoren i volen amagar.

Només un estil propi seria apropiat a la exacta matemàtica de la veritat. I aquesta matemàtica, ara ho crec, malgrat el que els altres em puguin dir i criticar, és aquella en què les concepcions generals i ordenades del món, que els professors de filosofia atribueixen als autors, volen amagar.

La concepció global d'un filòsof, que resol el seu pensament en un estil imitable, és el límit que cal travessar perquè la lectura dels escrits d'aquest filòsof pugui conduir més enllà de la desharmonia coral.

*** **

Ara crec, sincerament, haver-me trobat amb una veritat que no solament reproduïxo, sinó que construeixo. Una veritat sobre els filòsofs i la filosofia, però en darrer terme sobre mi mateix, els altres i tu.

Tu has estat l'element eficient i la força impulsora d'aquesta producció. Però el seu sí, cal ser reconegut per una vegada, va ser el seminari que durant tres anys vàrem desenvolupar l'amic E. Gadea i jo mateix.

A PROPOSIT D'UN SEMINARI: REFLEXIONS I DESCOBERTES

(Ara no et parlo a tu, sinó a aquelles que el van compartir amb l'Eduard i jo).

Quan vàrem decidir fer-lo i us el vam proposar (a totes aquelles que heu estat fins a la fi i aquells i aquelles altres que anaren traient i amagant el cap) l'Eduard i jo (el Doctor Gadea i el seu acòlit) proposàvem tres coses: llegir filosofia plegats, fer crítica del pensament filosòfic i, en darrer terme, gaudir de l'oportunitat periòdica de parlar de filosofia.

Crec que totes aquestes fites les vàrem assolir. I altres més, evidents unes: fer amb un grup d'estudiants universitaris una assignatura quasi tan llarga com la seva pròpia carrera, fruit d'una companyia fidel i d'una amabilitat sense límits, aprendre plegats; i més, diguem-ne fosques, altres: guanyar uns dinerets (pocs) de manera agradable, demostrar-nos nosaltres mateixos que un professor de secundària pot alternar la seva tasca amb un d'universitari, i altres de tan narcisistes com aquestes i que ara fóra massa impúdic exposar.

Jo, personalment, buscava a més, comprendre algunes coses, sentir-me'n dir d'altres que no hauria sopsat tenir pensades (sempre em passa quan explico filosofia), i dur a terme un projecte amb cap i peus, cosa que pràcticament mai aconseguixo de fer, i que aquesta vegada, malgrat que ha tingut molt poc a veure amb les pretensions inicials, em sembla haver assolit.

*** *** *** *** ***

De la terminologia dels amics psicoanalistes prenc en préstec la idea que en algun moment d'aquest seminari es va construir i vaig travessar el fantasma de la meva filosofia.

*** *** *** *** ***

Aquest no ha estat un bon treball per a mi. No m'ha donat uns fruits que pugui considerar bons. Però ha estat en gran mesura definitiu. En deixar el seminari he tancat els llibres, desat les eines, m'he comprat l'ordinador, m'he posat a escriure i he començat, tot s'ha de dir, a fer malifetes. Allà on ha acabat el meu temps per a l'estudi ha començat la meva tasca de retrobar-me amb el desordre que no us dec ni a la filosofia ni a tu.

*** *** *** *** ***

No he acabat pas el seminari. Podria dir que l'he abandonat. Alguns sortim corrents dels llocs. Ens n'anem abans que ens facin fora. Potser som aquells que preferim deixar-nos sempre alguna tasca pendent, o qui sap si el que ens passa és que ens fa por arribar fins al final. És com si preferíssim que allò que fem semblés incomplet per tal de no haver de reconèixer-nos nosaltres mateixos com a incomplets. Et confesso que a mi, com a aquell noieta de "La soletat del corredor de fons", m'agrada retirar-me de la cursa quan els altres ja esperen la meua arribada i jo ja veig propera la meta.

No l'he acabat, també, perquè em feia por que la seva fi fos per a mi també una fi sense possibilitat de recomençament. I no l'he acabat per altra mena de raons que ni jo mateix comprenc massa bé, de moment.

*** **

Volíem guanyar-nos unes pessetes. Les vam guanyar al començament, després sense que ningú no ens digués el perquè ni s'excusés ens van deixar de pagar. Això és una interpretació... Però crec que molt acurada.

Al Seminari l'Eduard i jo, sobretot jo, és clar, vam posar en joc, vam donar alguna cosa que pertany al registre d'allò impagable. D'allò que no es pot pagar perquè és massa valuós (el més valuós de la meua vida), o perquè és tan repugnant que ningú gosaria de pagar-ho.

Potser hem posat en joc la nostra intel·ligència, el fruit del nostre treball d'anys, però també molt del nostre gaudi exhibicionista. El primer crec que ens ho deuriem d'haver pagat perquè no en té tan de valor (tenint-ne molt), per això últim no es paga més que amb moneda narcisista a un mateix o se'l cobra un mateix en la seva pròpia moneda de gaudi, i hagués estat una bestiesa pretendre que per això s'haurien de fer valer equivalències monetàries.

*** **

Potser no ho pugui aconseguir, però una de les veritats amb què m'he trobat al meu Seminari i que tu m'has fet recordar i aprendre amb massa severitat, és que un per tal de rebre, a canvi ha d'acceptar donar només el just i mostrar que ell no es pot donar a sí mateix, allò que li demana l'altre.

S'ha de sortir de casa, baixar al mercat, gratar-se la butxaca i demanar descompte si un vol ser com els altres... Perquè malgrat que per donar, nosaltres no acceptem que l'altre sigui com aquell, li demanem que sigui com aquell altre.

*** **

La filosofia és el símptoma d'una malaltia que pateixen aquells que no poden ser com l'altre ha de ser, perquè són com aquell que no ha de ser...I això ja és massa clar.

UN TITOL: EL DESIG DEL FILOSOF

Del Seminari el primer que vaig saber va ser el títol que tindria: El desig del filòsof. Les preguntes me les vaig fer més tard. Volia fer un Seminari i sabia quin títol posar-li. Res més.

No molt més tard m'ho vaig començar a preguntar. Crec que els motius il·lògics de l'elecció van poder ser aquests:

M'interessava saber de quina naturalesa era el desig d'uns homes com els que jo estava segur de voler ser. Em movia, doncs, més una voluntat de trobar les claus que féssin possible una identificació, que una verdadera voluntat d'autoconeixement.

Això era, és clar, un seriós obstacle en el camí de la meva investigació. La trampa era massa fàcil. Sense cap mena de dificultat podria projectar els meus suposats desitjos en els més grans representants de la filosofia i, després, ferme la il·lusió d'assemblar-m'hi. No hagués estat poc per a mi haver fet la descoberta d'una mena de similitud essencial amb homes com aquells als qui admirava.

Malgrat tot vam estar de sort. En la constitució i el desenvolupament d'un seminari intervenen factors (relatius a la presència efectiva d'altres diferents d'un mateix) que posen a cadascú en una relació dialèctica amb qualsevol classe de "parti-pris".

I així, molt aviat, vaig poder adonar-me que el desig d'identificació era més fonamentalment un desig d'identitat, i que seria no gaire més tard un desig de descoberta de les arrels d'aquesta identitat, de la seva estructura, la seva lògica i el seu sentit. Un desig, és clar,

que faria necessària la renúncia a la il·luminositat acadèmica, en favor del triomf d'alguna altra mena de valors més foscos. El valor de dir les foscos dels desitjos més clars dels grans filòsofs, les foscos que s'amaguen rera les seves il·luminoses pàgines, i les foscos, al capdevall, dels noiets i noietes de bon cap i més bona llengua que miren de pensar, parlar i desitjar com ells.

*** **

Et parlo, doncs, de tres moments com a defintoris de la meua actitud envers la veritat en aquell moment de la constitució del seminari: el moment de la meua ingenuïtat i del meu enlluernament. (També penso que va ser aquell moment en què les pitjors intencions semblaven ser les més nobles). El moment aquell, després, del meu propi distanciament respecte del somni de les altures i la caiguda al pou (de la primera trobada amb la veritat), de la lluita, denúncia i posterior negació de les il·lusions inventades. Aquest segon moment, independent de tota intenció prèvia, em va fer afrontar com una exigència el reconeixement de la meua pròpia manca de respecte (i de la majoria dels filòsofs) al manament de l'oracle: "Coneix-te tu mateix".

Havia acceptat de fer-me el doble engany de creure que la filosofia que es troba als escrits dóna immediatament la darrera veritat sobre els desitjos i la identitat dels seus autors (si només hagués tingut en compte que autor és aquell que fa i no aquell que diu...) i que jo volia assolir aquests desitjos i identitat. La negació dels altres i de mi

mateix em feren veure que hauria d'apropar-me a un més enllà de la il·lusió, de les paraules, de les identificacions volgudes, fins i tot de les mateixes negacions, si, veritablement el que volia era retrobar la veritat del desig dels filòsofs i del meu propi desig.

El moment d'aquests retrobaments, suposo que mai plenament assolits, va ser, et parlo amb tota franquesa, per a mi el del temps dedicat a pensar i desenvolupar tota la resta del seminari... Com a mínim he retrobat una imatge més propera i menys admirable dels filòsofs. Una imatge que ara em mou abans a la compassió que a aquell furor identificatiu d'abans.

Aquest tercer moment ha estat aquell de veure la veritat de la filosofia com la veritat d'unes vides que han pogut pujar difícilment fins allà on jo les he pogut veure. I que en la seva pujada han retrobat, tornat a perdre, cercat i, sempre, sense descans, han produït els actes.

*** **

Tot aquest tercer moment del Seminari té com a pressupost i corol·lari la concepció de la filosofia i els productes filosòfics com el conjunt d'actes d'una vida. Acte com aquell fet subjectiu que no és reduïble a un altre registre.

Parlar de l'acte és fer-ho, d'allò que pertany al registre diferencial de l'aparença. Si miréssim de reduir l'acte al nucli fonamental que l'acte reproduïx, com fan Freud i Lacan, tan se val el que poguéssim dir d'ell (sexual, destructiu, amorós), perquè només ens podríem moure

en el pla de la més estricta formalitat. L'acte és matèria i per tant principi d'individualitat... El registre de l'acte és l'aparença, i el seu caràcter diferencial la inessencialitat. L'acte propi, aquell que és propietat del subjecte pot ser considerat com formant part de l'essència del subjecte, però, tu bé que ho saps, no ho és de cap manera.

En podries treure conclusions d'allò al que vam arribar en el seminari. Tal vegada pensis ara que la veritat que tant he pregonat, que volia trobar, se n'ha anat quan ja quasi la tenia. Tanmateix, crec haver-ne trobat molta de veritat. Una d'elles que la veritat ho és sempre d'un ésser humà, i que la de la filosofia ho és del que el filòsof ha fet.

L'altra, aquella que m'ha induït a deixar el seminari quasi quan ja estava finalitzant, és que la veritat requereix a un altre que vulgui ser causa i destí d'aquesta veritat, i que jo no estava preparat per a rebre cap mena de veritat de ningú i que ni fins i tot ara sé si ho desitjo.

El dia que vaig concloure el Seminari vaig tenir la meva primera entrevista amb un important psicoanalista. Acabava de retornar un desordre, hauria de retornar-te a tu el teu, i preparar-me (així, intransitivament).

*** **

He viscut durant molts anys creient que fer filosofia era fer front a tres qüestions tan fonamentals com colpidores. Suposo que ja les coneixes les tres interrogacions de Kant:

."Què puc saber?"

."Què dec fer?"

."Què em cap esperar?"

El dia que vaig presentar el Seminari, en vaig proposar tres d'alternatives:

."Què vull saber?"

."Què volen que els faci?"

."Què és allò que desitjo?"

No sé què creuràs tu. A mi em sembla que les primeres fan possible respondre a les segones. I també que a les primeres em faria molta il·lusió respondre-les, perquè a la veritat s'hi arriba afrontant les segones: no amagant-se més dels altres.

NEGACIO DEL MESTRE KANT

Donar la volta a unes preguntes. Voler dir-li no al Mestre. Una voluntat de trencament amb uns vincles molt forts.

Potser aquesta és la mena d'actuació que el filòsof realitza, malgrat ell mateix i la seva voluntat d'il·lusió, en això que he anomenat l'acte de fer filosofia.

Un coqueteig amb el trencament i un desig d'independència. La independència, l'autarquia i l'autonomia han estat els ideals capdavanters de tot model de vida ètica que la filosofia ha produït fins ara.

INDEPENDENCIA. Trencar els forts lligams de la servitud afectiva i intel·lectual amb els ancestres: amb els vells models i amb els vells altres, tan familiars.

Independitzar-se vol dir actuar un trencament que deslliura en certa mesura d'uns lligams que ha d'haver estat massa forts. Els lligams amb l'estirp filosòfica a què un ha estat afiliat. Sempre hi han hagut més pàgines filosòfiques dedicades a rebatre allò que el mestre digué que a oposar-se a allò altre que els rivals del mestre digueren. Com si el veritable problema fos la mateixa filosofia del mestre: la filosofia que cadascú ha cregut.

Sobre el tema dels discursos independentistes (tant se val si polítics o personals) he treballat una mica. És important que tingués en compte que les metàfores que es posen en joc són també metàfores

utilitzades per a explicar les relacions familiars, i sobretot les paterno-filials.

Sortir del sí de la família vol dir deslliurar-se de la més tupida xarxa de forces afectives i simpàtiques, i suposa trobar a faltar en aquesta xarxa allò que el seu manteniment impedeix: val a dir, la sexualitat.

Seria molt atrevit parlar del trencament amb el mestre com una opció feta en favor de la sexualitat (l'activitat, nogensmenys), però és clar que si un deixeble s'oposa al mestre no ho fa des de la submissió del fides a l'autoritat eclesiàstica, sinó més versemblantment des de la revolta del fill: aquella revolta de qui desitja poder fer.

AUTARQUIA. Reconèixer-se com a sobirà. Deposar el rei. No voler més ser el rei perquè un és com el rei, sinó ser el rei perquè el rei és com a màxim tan com un mateix, però no més.

Potser l'ideal últim de la maduresa sigui aquest: "Ell tampoc té la resposta".

O, dit d'una altra manera: sóc jo qui ha acceptat fins ara, pel meu propi interès, sostenir la seva posició.

Posició conceptual, posició metafísica, posició ètica, posició de poder fonamentada en les paraules que m'han estat imposades.

Posició, podria dir-se, de Principi.

L'autarquia em fa pensar en una destrucció dels principis, o més aviat en la recerca d'alguna mena de principi absolutament últim i fonamental que es pogués anomenar amb tot rigor el verdader principi d'un mateix. I principi vol dir també començament.

AUTONOMIA. Donar-se la pròpia llei. El precepte fonamental de Kant i l'incomprensible salt al buit de la raó i la voluntat lliures. Poder dir: "faig realment només allò que vull". Això seria assolir la darrera

convicció que un és un territori que les lleis del món no governen. I també que ell no pot governar el món.

L'autònom és el subjecte habitant del seu món. Un món que és el seu en la mesura en què no és el món del Mestre, ni del Pare. L'autònom és per això mateix el subjecte que es constitueix en el fet de sortir-se'n del seu propi haver de fer.

He tractat de dir-te, després de tants anys, que tractava de fer alguna cosa. Tractava de repetir allò que tot acte repeteix indefinidament mentre no es realitza. Tractava de fer allò que semblés nou i que no podria ser més que la repetició del més antic fet: aquell de la meva constitució com a subjecte.

La conversió de les qüestions kantianes, aquesta il·lusió de plantejar per mi mateix, em fan pensar que a l'inici del Seminari ja hi operava l'afany d'anar més enllà de la tasca de mitjà de transmissió del contador de filosofies, i que en certa manera ja em preparava i preparava el camí per a trobar el moment de produir una veritat. En el que estava equivocant, segons puc entendre ara, era en el supòsit que el producte trobat, seria un nou producte. Ara crec, ja t'ho he dit molt abans, que si a aquest seminari es va reproduir quelcom que podem anomenar veritat, això pertany al registre d'un retrobament amb allò més antic. Només les paraules posades i els actes derivats d'aquest retrobament constitueixen el seu caràcter novedós.

UN ESQUEMA ADIENT

L'obsessió per aclarir els motius, aleshores ignorats, que m'impulssaven a investigar o a fer, tal com t'ho he dit, em semblen també reflectits en la mateixa estructura del Seminari.

La veritat és que ha estat una estructura profitosa, però ara penso que no podia ser d'una altra manera perquè tenia la doble utilitat de permetre que les qüestions que tracto esdevinguessin cadascuna al seu lloc, i que no ho fessin de manera tan ràpida que jo no pogués adonar-me'n del que estava passant.

Sé que et costarà una mica entendre'm, però allò que et dic és que en aquest Seminari jo parlava de la filosofia i dels filòsofs en un registre simbòlic, però que tu eres el referent imaginari (el petit a) permanentment problematitzat, i que jo (la meua estructura) era aquell real no simbolitzable amb el que en darrer terme hauria de fer una retrobada definitiva ("Coneix-te a tu mateix").

Aquestes tres categories lacanianes (simbòlic, imaginari i real), tan difícils i tan atractives, van ser en el pla teòric, probablement, el lloc d'allò més real en l'estructuració del Seminari: L'allò últim del qual es tractava. Si hagués de dir-te quines van ser les altres categories figurades del mateix, crec que acceptaria de bon grat que l'esquema hegelian de la immediatesa, la negació i de la síntesi varen estar el simbòlic (volia fer filosofia acadèmica), i tres o quatre poemes de Jacques Brel ("l'horterisme" no és el teu patrimoni exclusiu): Mon Enfance; Le Dernier Repàs; J'Arrive i Amsterdam, la d'allò més immediatament imaginari.

*** **

Com explicar-t'ho perquè et complagui? Tres moments en l'accés a la veritat; tres moments en tot (Ho veu, sap que no ho té i vol tenir-ho: Els tres moments freudians de l'accés a tot saber. El moment de veure (Representació), el moment de comprendre i el moment de voler; els tres moments de la síntesi trascendental de l'objecte a Kant: Impressió, repetició i reconeixement. Tots parlen del mateix, però la diversitat en la forma d'expressar-ho determina el grau del seu aprofundiment.

*** **

Ara veuràs què vol dir pensament pobre (sense conceptes): limitat a l'ús i l'abús dels simulacres conceptuals. (La veritat real és aquella resta que separa la simulació d'allò que seria l'essencialitat del concepte).

*** **

EL MOMENT IMAGINARI: (Unes cançons de Jacques Brel)

1.- Un imaginari pur: MON ENFANCE: tu ja coneixes la lletra d'aquesta cançó. Els lectors podrien comprar-se el disc "J.Brel: Vint ans d'amour" a Castelló (Carrer Tallers) amb el vint per cent de descompte! (malgrat que mai he estat un estalviador, us comprenc forçá bé).

Què entenc? Des de petit esperant el moment. La meva infantesa va ser el temps en què "el temps del plaer" corresponia al futur d'allò somniat i imaginat. Anys, com tu, suposo, esperant ser gran i fort. I tenir. Tenir un amor, tenir una noia, tenir un sentit: SER GRAN (Tenir-te a tu).

L'hedonisme imaginari de l'infant, només és sostingut en la seva certesa il·lusòria que l'altre adult l'ha assolit en el real. Si l'infant sabés que l'altre gran és molt més que el prè d'allò que és imaginari...! o bé és aquell miserable podrit que el pare li diu que no miri...!

I després: "La guerre arrivà". Tu ets la insatisfacció! "Et nous voilà ce soir". Com m'agrada aquesta cançó! Mira tu: tot això, però no tu, per haver-la pogut escriure... I un grapat de mort de regal...

2.- Un imaginari més simbolitzat: LE DERNIER REPAS: Un rei imaginari rep el plaer de reunir en el seu adéu a la vida, tots aquells objectes que ha posseït. Però l'únic gran "plaer" ... "Et je ne garderé pour habiller mon âme que l'idée d'un rosier et que un prenom de femme..." L'únic plaer ha estat en el nom i en la llunyania... És la veritat de la fi del somni de la infantesa. La veritat terrible que la bellesa i la plenitud corresponen només al registre més absolutament imaginari (o a la manca de lucidesa del tarat o del boig), aquell punt fronterer entre l'olor i el nom: entre allò sensorial i allò mental.

Si jo acabés com ara (si tot se m'acabés com ara) no podria guarnir la meva ànima ni amb l'olor d'una flor ni amb un nom de dona...

3.- Un simbòlic amb rastres d'imaginari: J'ARRIVE: Les flors de la mort. El retard permanent amb què arribem (arribo, arribes,...no pas ells) al moment de la plenitud de l'ésser.

Les paraules fan signe de la impossibilitat d'accedir al ple sentit de l'objectivitat.

Només, en aquest simbòlic, cal esperar que allò que arribi signifiqui la mort. Com a única concessió a la vida hi cap el crit, o el plor, o l'interminable retraïment: "I voler agafar un tren que se'n va..." I voler tornar al regne d'allò imaginari (perquè el consol és només imaginari, ha estat permés només a la imaginació).

L'accés a la filosofia i la seva veritat, si ha estat un accés a allò més simbòlic, és l'accés a la pèrdua de la plenitud imaginària, i el permanent desig de poder tornar-hi, almenys, imaginàriament:

"Pour être bien...!" Però ha estat, sobretot ha estat, la força de negació d'un real, que per no imaginat ni simbolitzable, resta permanentment com allò que es repeteix com a no simbolitzat. (Aquest gratuït dolor de l'ànima desconsolada).

4.- Un real: Amsterdam: Una altra mort. Aquella que Plató no volgué patir per tal d'assolir una altra mena de mort que fes d'ell un immortal. Jo no et puc parlar d'Amsterdam. En certa mesura o es va a Amsterdam amb un altre o no se n'hi va. Si se n'hi anés crec que seria millor no quedar-s'hi.

A Amsterdam no només hi ha un port. Hi ha també una factoria Coster.

"Mai no entraré a Amsterdam!": aquesta expressió em sembla l'antítesi (el contradictori) de "Nunca entré en Granada". Si un ha estat a Amsterdam no pot haver-hi arribat mai a Granada.

I quan t'he parlat jo d'anar amb tu a Amsterdam...?

Jo només vull viatjar amb tu cap a Granada.

A Granada, s'hi puja (el teu cos ha pujat fins aquí). A Amsterdam, s'hi cau. (S'hi cau de no poder entrar a Granada, de no poder...)

No sé si pot entendre el que et dic... Però per això jo sóc perdut per la filosofia: perquè tu em puguis entendre...

*** **

EL MOMENT SIMBOLIC: (L'estructura pròpiament acadèmica d'un Seminari de lectura de textos filosòfics): Una estructura que malgrat pretendria que el filòsof escriu la veritat i que la seva vida és escriure aquesta veritat, anticipava la meua voluntat desmitificadora.

Estava dividit en tres parts (els tres moments):

Primera part. El moment imaginari: La paraula del filòsof.

Només una premissa: El filòsof diu clarament i directament qui és i què vol.

La il·lusió de l'absolut: Vol esdevenir part de l'absolut: ésser, si m'ho permets, absolutament home. I no oblidis que Crist era el Fill de l'Home, o el Fill del Pare, i no res més.

El moment de la Idea: O aquell moment en què l'home viu de la idea i s'hi vol realitar. És el moment real de l'existència (existere vol dir sortir del no-res) independent de la idea. El moment de l'idealisme com a realisme o de l'ideal de l'home com a fita de la humanitat.

Aquell temps dels mites escatològics i del somni dels nous temps.

Vàrem proposar quatre textos per tal d'escoltar aquesta mena de paraula del filòsof: "Els sol·liloquis", de Sant Agustí, "Els Diaris filosòfics de 1914/18", de Wittgenstein, "El Banquet", de Plató i un capítol de "Les lliçons de Filosofia de la Religió", de Hegel ("La relació de la finitud i la infinitud").

Lògicament, el registre crític en què un es mou en l'exercici oral de la paraula davant d'altres (sobretot quan un és més home de contingències dites per a l'oblit, que de transcendències condemnades a fer signe material) no és el més adient a una mena de pràctica com la que t'adreço ara . Però, creu-me si et dic que allò al qual vam arribar va ser en tots els casos al caràcter central del patiment en el discurs del filòsof.

La paraula del filòsof parla d'un patiment: d'una tensió, si ho vols... com si el filòsof fos un patidor de mena. (Com aquelles mares tant histèriques i possessives).

En els "Sol·liloquis", Sant Agustí (el fill de Mònica i de l'inepte Patrici) prega i vol saber del Pare. Vol saber d'aquell amb qui parla, i vol saber d'ell mateix, aquell qui parla. No sé si veus en tot això una estranya voluntat d'identificació i de submissió. És, em sembla, l'estranya fascinació envers el poder que és exercit des de l'absència.

És impressionant adonar-se'n de com aquesta fascinació, encara no resolta per Sant Agustí en una completa identificació, permet al filòsof tractar el seu patiment fonamental com si fos justificat.

En Wittgenstein, clar que mil sis-cents anys no poden sinó fer canviar algunes coses, l'absència pren la forma d'una negació lògica i d'un anar-se'n del tema. (Del fonament de la lògica al sentit de l'existència). El filòsof se'n va, del tema. Se'n va, potser, amb una intransitivitat essencial.

Una disjunció i una negació (la d'un dels membres): això ho és tot a la filosofia de Wittgenstein. (D'allò que no es pot parlar, se n'ha de guardar silenci)(Allò que es pot dir i allò que només es pot mostrar).

Ara El Gran Altre/Pare no és allò que es vol ser, sinó més clarament l'únic interlocutor vàlid: Parlar amb Déu (no hi ha ningú més aprop);Demandar-li instruccions: Què fer?

El discurs de la gran impotència de l'home sol.

En Wittgenstein, el sofriment potser tingui una justificació (no pas més que inefable) però el que és segur és que és inevitable. Trobo en ell els primers signes d'una actitud massoquista i autodestructiva essencial: d'una pulsio de mort ferotge.

Plató és el mestre del més enllà: el demiürg dels mots i els sentiments que pot proposar i fer que sembli real la inversió (el canvi de lloc) d'allò inevitable i allò impossible.

La força del patiment de l'home és la força de l'amor, i és aleshores la força del sentit del propi patiment. L'amor, el veritable amor, l'impossible amor, és aquell en el qual l'estimat arriba a conduir-se com aquell qui l'estima. (Alguna vegada he cregut..., però devia estar equivocat.)

L'amor platònic és essencialment amor de l'amor: fascinació pel propi acte d'estimar... I aleshores, amb un salt majestuós i gratuït, quedar enlluernat davant d'aquella mena d'éssers, meitat déus meitat mortals, que són capaços d'estimar. Enamorar-se de l'home pel fet que aquest pot patir per causa de l'amor: Això a mi ara em sembla que no és altra cosa que retrobar-se amb un més enllà del propi dolor de ser home. Em sembla que és fer rendible el dolor (allò que tristament jo he fet sempre i ja és quasi el meu únic recurs), i per tant, trobar sentit a l'esforç de ser home i el patiment que li és propi: És el retrobament amb l'esperança (que per a mi no és en aquest cas ningú).

I a la fi, Hegel. A la fi: a la conclusió, com a ell li hauria agradat de dir. Com si no hi hagués més fi que el fi lògic. I com si la lògica fos l'estructura pròpia de la llei de tot esdeveniment.

Si alguna cosa té de majestuós, per damunt de la seva pròpia grandesa, el pensament de Hegel és la voluntat de fer lògics i de destinar a la lògica tot allò que sembla o bé tenir-ne menys de lògic, o bé correspondre a una altra mena de lògica.

Llegint Hegel es comprèn la reacció apassionada d'aquells que saben que trobar massa explicacions és una forma (qui sap si la forma primordial) de resistir-se a la veritat.

Hegel és la negació de tota oposició. Veure la finitud com el moment constitutiu essencial de la Infinitud. Però cal que ho vegis: l'imaginari hegelianà és abans que qualsevol altre fet, la negació d'allò real: la negació sistemàtica, exhaustiva i concreta de la manca essencial del nostre ésser de subjectes.

El pensament hegelianà, la gran il·lusió hegeliana, es fonamenta i s'acompleix en l'afirmació de l'existència d'allò que no existeix: El concepte i l'esperit. Tenim el concepte i som esperits.

*** **

El meu allunyament de la filosofia potser sigui conseqüència (entre d'altres) que crec que no es pot fer filosofia sense creure-ho absolutament, i que ara a mi em sembla que aquesta creença és l'impediment més gran per a la vida.

Posats a parlar de negacions, fixa't bé que a les pàgines que has llegit he dit no a certs sabers i a certes creences, i que ho he fet

perquè volia conservar, com si amb elles em conservés a mi mateix, les meves creences més infundades; i que ara dic no, a les creences absolutes de la filosofia.

Malgrat que et pugui semblar absurd (jo sóc completament absurd per a tu), si ho hagués de fer, ara escolliria com a fonament últim de la lògica del meu pensament aquella més absolutament paradoxal amb què jugà Gòrgies:

"Res és; si fos no el podríem conèixer; si el coneiguéssim, no podríem posar-hi paraules".

*** **

Això és, em sembla, tot. Això som, almenys parcialment (també tenim cos) tu, jo. I els altres, per molt que em fastigui.

La voluntat hegeliana de negar l'oposició, aquesta voluntat de retrobament en l'ú, d'allò diferent, té com a preu la superació de la pròpia individualitat. (Et garanteixo que aviat hi tornaran a haver hegelianismes. Potser neo-popperians).

Ésser només per als altres (també per a tu) és la gran aspiració d'aquell que vol ser-ho tot: el punt màgicament paradòxic on es retroben la més gran humilitat i el més gran orgull.

La il·lusió, més aviat el somni, d'haver pagat completament el preu exigít per arribar al paradís: la il·lusió que el patiment pertany només i definitivament al passat.

La filosofia de Hegel és la més gran jugada del patiment humà, aquella per la qual, passat el calze, el mateix patiment és superat. La

més evident prova del sense sentit del projecte d'ésser l'home realitzat.

*** *** *** *** ***

Perquè, tu ja ho saps, l'home que aparenta ser la realització de l'home potser pagui un preu massa alt per haver comés aquesta gosadia, però si un home es realitzés com a home (i no acabés a la creu un altre cop) i baixés al món, aquest principi seria tan terrible com el pitjor principi de tots.

Només la simulació que accepta ser algun cop reconeguda com a tal podria servir-me ara per a omplir el lloc que la sacralització de l'home i la cosa omplen per a molts d'altres. (O a tu, és clar).

No sé si el meu amic Eduard Gadea dirà d'això que és un exponent més del corrent secularitzador que afecta la nostra civilització. Jo crec que m'entendràs bé, això sí, si ho anomeno la meva caiguda en el compte...

Segona part: El moment de la crisi del moment imaginari.

La Fí d'una il·lusió. Es podria dir, la fí de la il·lusió hegeliana. La fí de la il·lusió de l'absolut com a realitzable. Pot ser l'accés a allò que aquests anomenen pragmatisme. Pot ser també l'esclat de l'home actual (també vol dir d'avui) contra el caràcter religiós de la submissió als valors absoluts. La mort de Déu. Un graó més (de pujada o de baixada?). L'absolut com a impossible. La pèrdua del darrer horitzò: la pèrdua del Nort; l'abandonament de la idea; el retrobament amb la temporalitat i amb la voluntat sense sentit. La crisi, es podria dir, de tots els prejudicis.

Sempre penso en allò que escrivia Heine: "Només els prejudicis i la ingenuïtat del cristianisme han fet que la magnífica bèstia rossa mantingués l'espasa embeïnada". Pot ser l'origen de la lògica del fal·lus... aquella que triomfà a Auschwitz o a Dachau (on morí l'avi).

El moment de la sospita. El moment magnífic en què la veritat començà a ser sospitosa d'amagar certes intencions contra la vida. L'obra gran d'un pensador inmens com va ser Nietzsche. Tant de bo que no se l'hagués llegit tan fluïdament... "Els filòsofs, com les vaques, han de rumiar bé allò que miren de digerir..."

Te'n podria parlar tant d'aquesta segona part del Seminari que prefereixo fer-ho molt poc. Només vam treballar tres autors: Nietzsche, Freud i Foucault. Hi falta Marx, és clar. No puc justificar-ho. Segueixo considerant-lo un alliberador i un gran home, però ja no pas un filòsof. Penso que és millor ser marxista que filòsof... però jo he estat molt lligat a la filosofia.

De Nietzsche vam llegir un únic text: La Tercera disertació de la Genealogia de la Moral. Aquell que fa la crítica dels ideals ascètics.

De Sigmund Freud dos, curtets i decisius tots dos. N'he après més en aquests dos textos, sobre els filòsofs, que llegint tot el Copleston. Eren: Les teories sexuals infantils i La novel·la familiar del neuròtic. Del primer vaig poder deduir una explicació (més exacte és a dir, formular una hipòtesi) a propòsit del concepte kantianista fonamental dels Ideals de la Raó Pura (l'Anima, Déu i el Món). Del segon vaig també extreure certa mena de suggeriments útils. Te'n parlaré d'alguns. I per últim de Michel Foucault treballàrem "L'ordre del discurs".

*** **

Estic sent massa pesat amb tu (i miro de no ser-ho). Només t'explicaré la seqüència lògica d'aquesta segona part del Seminari.

De Nietzsche deduirem que els ideals de la filosofia són els mateixos que els ideals ascètics. Ideals de mort, de ressentiment. Els fruits mòrbids d'un llibertinatge del sentiment. Els ideals dels qui es venegen d'aquells que poden viure dient-los que és superior qui no ho fa.

De Nietzsche aprenguérem a pensar que les millors persones poden ser les bèsties més cruels de totes, i que els actes més sublims poden ser els actes més contraris a allò que l'home és.

Per Freud vam saber que el nen és una bèstia per a l'home, perquè la seva lògica no és la mateixa que la de l'home.

I també que l'home només fa veure que no és un nen, i que la seva lògica és una deformació de la del nen. Ens trobarem amb dues lògiques i amb la seva lluita irreductible. I aprenguérem a pensar-nos nosaltres mateixos com a camps de batalla.

A la fi, el pensament de Michel Foucault ens acostumà a concebre l'ordre de la subjectivitat com un mer efecte del discurs propi d'una mena de pensament. Pensàrem llavors que el subjecte no és res més que el fruit d'una manera de parlar i que, en darrer terme, parlar no és altra cosa que un acte de força produït en el si d'una complexa estructura de relacions de poder. Tot, com a conseqüència d'això, se'ns mostra, també la veritat, la norma i la mateixa llei, com la màscara que amaga el sense-sentit de la bèstia.

*** **

Que erem nens. Que ens van treure de la infantesa: que ho vam aprendre tot llavors, i que esdevenir gran no és més que guarnir aquelles veritats amb la simul·lació del concepte.

Que els termes morals han sofert una inversió... I que l'home és el fruit de la més gran perversitat.

Que els grans conceptes i les grans categories: Déu, l'ànima i el món són les filles de les fantasies més primordials; La imatge de la concepció (del nostre origen com a subjectes), de la castració (de la diversitat sexual), de la seducció (de l'origen del desig). Tot això es resol en el fet que sempre pensem en termes del que som, del que són uns altres com a diferents (tu), i del que som tots com a insuficients.

Que som fills de Déu, i que arribar a acceptar-nos com a homes és el resultat de renunciar a la fantasia: Només amb aquesta renúncia podem acceptar que aquell home va ser el nostre pare.

Què som, què jo sóc, només en la mesura en què ells ens parlen (en què som per als altres allò que es parla)... I que si tots ells parlen de mi com això, llavors estic completament perdut... I hauré de començar a parlar de mi d'una altra manera.

*** **

Em vas dir un dia, i no voldria que això semblés un retret: "Em mostres una gran feblesa". Jo em vaig quedar sense paraules. Potser el joc de cercar allò que és (si alguna cosa pot ser-hi) més enllà de les paraules no tingui altres regles que aquelles que ordenen depositar les armes i fer l'ofrena d'un tresor de misèries inútils. Després, així ho penso, cap la recuperació de la força. Tornar a l'escenari per a restar en ell sabent-ho (tenint consciència de fer el que s'està fent) fa necessari que algun cop algú vulgui haver acceptat (i ho pugui fer) l'ofrena de la teva feblesa... D'altra manera només compta la solitud... I jo, ja t'ho he dit més d'un cop, no deixaré que tu et moris sola, perquè tampoc no vull morir-me sense companyia.

*** **

Crec que et serà fàcil comprendre que davant d'aquestes sospites que se'm revelaven certes, el tercer moment del Seminari acabés jugant-se per a mi més en el pla d'una descoberta sobre mi mateix que d'una reflexió teòrica. La vida empenyia en direcció a algun retrobament decisiu. Va ser el moment de l'enfrontament amb una veritat i una realitat de les quals abans mai no havia volgut saber-ne res.

*** **

Tercera part. Aquella on va fer crisi tota pretensió simbòlica i l'ordre donà pas a la realitat.

L'orfe vell. El filòsof situat. El moment de la Vida.

Aquests varen ser els títols que proposàrem. Sempre trobem allò que estem buscant sobretot en vista de la nostra fallida, en aquell ordre de la nostra més completa inutilitat. Penso que acceptar-se un mateix com a subjecte vol dir saber-se completament inútil, contingent, dependent i feble.

No cal dir que un vell és orfe, però si un orfe és vell la seva debilitat se'm presenta com quelcom massa gravós. L'orfandat i la vellesa no poden ser acceptades alhora. O una o l'altra, però no totes dues. Perdre el pare et permet esdevenir autònom i fort. Perdre la joventut, assolir la vellesa et dona el fruit d'haver estat allò que has estat. En excloure's orfandat i vellesa obren un espai per a aquell gran engany que anomenem la maduresa, el terreny fèrtil de què el filòsof i l'home en general esperen fer la seva gran collita: un fill, un arbre i un llibre. La sospita engega el filòsof més enllà de la maduresa i el posa dret davant la seva veritat. És en aquesta situació quan les tres preguntes han de ser enfrontades. Es tracta, ni més ni menys d'acceptar, qui sap si massa tard, el repte de viure i de pagar tot el peatge de pèrdues que la vida exigeix.

*** **

En aquest moment exclusiu en què la més gran riquesa que et puc oferir és la de la meva pobresa, i aquell en què la meva força aparent és per a tu el signe de la meva més gran debilitat (que és la debilitat més gran), i en el qual amagat sota l'aspecte més inaccessible es manifesta allò que queda absolutament a disposició, tu et situes enfront de mi, com jo m'he situat enfront de la filosofia i dels filòsofs que l'han produïda.

Tracto de parlar-te ara de la pobresa i la feblesa com els dos trets fonamentals d'aquests subjectes que he estimat (i estimaré sempre), i de com en la seva vida i en la seva obra la relació amb aquests dos caràcters s'estableix com la matriu d'una molt particular lògica vital. La lògica vital del filòsof, podríem anomenar-la.

Wittgenstein, ja t'ho he explicat més d'una vegada, es desprengué de la seva fortuna molt jove. Ell volia guanyar-se la vida amb esforç. Com si el seu valor estigués en joc. Va haver de pagar (literalment i en un altre sentit) per tal d'esdevenir valuós. L'objecte va ser apartat. Només volgué guardar allò que no li havia estat donat, allò que el forçava a romandre sol i llunyà.

De Kant, el rellotge oficial de Königsberg, diuen que s'enorgullia de no suar mai. A mi, d'aquell home petit, de només cent quaranta-set centímetres i molts poquets quilògrams, sempre m'ha conmogut l'anècdota de la darrera visita que rebé del senyor Degà de la seva Facultat, justament uns dies abans de la seva mort. Pots llegir el preciós relat del fet a l'obra de Thomas de Quincey "Els darrers dies del filòsof Kant". Jo te'ls explico a la meua manera (amb poca cura, com tot el que faig).

Kant estava ja tan malalt i tan afeblit que ni tan sols parlava, ni es podia aixecar d'un butaqueta en què passava immòbil tot el dia. Quan va arribar el jove Degà, el filòsof demanà amb la vista al seu

secretari (els filòsofs deuen haver tingut tots una bonica forma de mirar) que l'ajudés a posar-se dempeus... I allí, tremolós, fent valdre tota la força que el seu cos ja no tenia, esperà dret fins que el cap de la seva universitat de tota la vida s'assegué abans que ell, d'acord amb aquella formalitat que fonamentà tota la seva ètica.

Diuen que després pronuncià amb una veu molt esmorteïda les seves darreres paraules amb sentit: "Què bé, encara em resta un darrer signe d'humanitat!".

Em fa pena l'esforç d'aquell home a qui cap dona va estimar en tota la seva vida. Em fa por aquest seu darrer triomf. Em commouen tanta pobresa i feblesa amagades.

Has vist? Les darreres paraules mostren el triomf d'una voluntat absolutament irreductible. D'una voluntat immortal es podria dir. Però si el premi va ser l'orgull d'haver resistit fins a la fi, ara em sembla un premi trist.

També les darreres paraules de Wittgenstein em parlen d'una satisfacció íntima. Diuen que a la Senyora Dove, la dona del metge anglès a qui va demanar que el deixés anar a morir a casa, després de patir la darrera crisi de la seva malaltia, li va dir: "Digue'ls-hi que ha estat una vida meravellosa". El seu amic i biògraf Malcom ens diu que el hi deia als amics.

Almenys, Wittgenstein va viure per a uns altres. Me l'estimo tant que crec que et puc dir a tu (només a tu et parlo) que també ell representà el seu valor fins a la fi. (Interpretar Casablanca un altre cop). Però és també el fruit d'una força de voler ser per als altres tan forta i tan "inhumana" que tampoc em pot fet pensar en altra cosa que en un cansament infinit: El progressiu afebliment i empobriment de la vida.

*** **

Has vist quina casualitat? Vaig triar tres filòsofs. Tots tres diferents. Tots tres donaven a la voluntat (allò que sempre he tingut i que ara m'ha deixat completament esgotat, o simplement se m'ha exhaurit) la més gran importància:

Kant: "No hi ha al món, ni com a part d'ell, ni fora d'ell, res que pugui ésser absolutament bo si no és la Voluntat Bona". La voluntat de ser bo...

Wittgenstein: El subjecte de la voluntat és el nucli essencial de l'existència de l'home.

Sartre: Si et dius: "Sóc lleig", això és mala fe...Tu ets allò que vols ser, allò que et dius que ets...

Tots tres van viure de maneres diferents. Sartre va saber viure amb més proximitat. Fins i tot va estimar la Simone de Beauvoir i entre d'altres a una noieteta que crec que era andalusa i es deia Dolores.

Però també Sartre va ser diferent i també la seva vida va haver de donar massa a les paraules. Quan ja era cec, i no podia escriure sense l'ajut dels altres, en un article escrigué:"Estic completament perdut per a l'ofici d'escriure".

Sempre m'ha cridat molt l'atenció la forma de dir-ho. A mi em passa el mateix. No és l'ofici allò que és perdut: som els individus, per causa del nostre límit, de la nostra feblesa, aquells qui ens perdem per l'ofici (per allò de què som només instruments oficients)... quan ens fem vells, quan ja no som allò que l'ofici ha menester,... quan tu (allò que ens fa falta apareix a la nostra vida) ets en el límit de la pèrdua...

*** **

El desenvolupament d'aquest moment del Seminari va canviar alguna cosa pel que fa a les meves preferències anteriors. Fins aquell moment els filòsofs m'agradaven forts i terribles. Admirar un filòsof era el vincle fonamental per a mi, amb la seva filosofia. Sempre havia admirat més a Wittgenstein i Kant.

En acabar els temes, anant cap a casa, vaig trobar que volia apropar-me més al vell Sartre, el noi dels rínxols tallats, el jove de l'ull tort, aquell que volia el compromís però es conformava essent només el company de viatge.

No és pas fàcil despendre's de la metàfora que els altres (tu també, és clar, i això és més que definitiu) t'imposen. L'infern, és ben cert, són els altres. (Els altres si només volen ser amics, deixebles o fills). Els altres li diuen al filòsof: Tu ets fosc per fora, però blanc per dintre. La veritat del filòsof podria ser aquella de la completa inadequació entre el seu mirall màgic i el dels altres. Seria una solució fer a trossos alguna de les dues imatges? Potser acceptar que algú arribés a veure més enllà del blanc interior...

*** **

Saber veure sota la força una gran feblesa, i darrera de la riquesa dels mots un gran empobriment afectiu, és el que vaig treure d'aquestes reflexions.

El filòsof és estimat com un pare perquè no pot ser desitjar com una altra cosa.

*** **

I què hi ha darrera de tot això? Un gaudi en el patiment, una voluntat de poder malaltissa, una angoixa essencial i descoratjadora, una familiaritat amb el rostre ocult de la fantasia, un sentit absolut del propi sentit, un narcisisme sublim i terrible... Una completa manca de tu...

UN REAL INSISTINT AL SEMINARI

Al Pòquer hi ha una jugada molt forta de la qual en diuen repòquer. Quatre cartes del mateix rang i un jòquer. Es la jugada més forta. Ve a significar la jugada reial, aquella que mai pot perdre. Per això mateix és la jugada sense cap emoció.

Jo he trobat el meu repòquer al Seminari. Vaig començar la partida duent cartes guanyadores. En sabia prou de filosofia, tenia el cap molt ple de dades i de idees, havia preparat un grupet de fidels que estaven engrescats per la possibilitat de mantenir amb mi una llarga relació filosòfica. A més comptava amb el suport (una mica còmplice) de l'amic Eduard.

Recordo el dia quan li vaig explicar a la Marga. Va dir que m'envejava perquè sempre sabia trobar a la vida alguna cosa que m'engresqués i pogués engrescar a uns altres. Sempre em deia: "Tu ets un líder".

Em sentia molt bé el dia que va començar el Seminari en aquell despatx tan luxós del carrer de Rocafort. Fins i tot, una de les persones assistents em va dir en sortir: "Sembles estar en la teva gran plenitud".

Puc assegurar-te que no trobava a faltar res. Tenia el convenciment d'haver dissenyat un programa de treball complet i interessant i que la tasca seria profitosa per a tots.

Ara penso en aquells moments com els de la calma que precedeix a la tempesta, i també que, malgrat tot, de no haver passat tot el que

després va passar, moltes coses de les que ara sé i et puc dir continuarien sent ignorades per a mi. No sé què et podria oferir des d'aquella força que tenia. En qualsevol cas, res de tan propi com el que ara t'ofereixo.

*** **

La meva plenitud va començar a esvair-se un mes després de començar les sessions del Seminari. Vaig rebre un joc de cinc cartes i el premi va estar la trobada amb mi mateix. Abans sempre havia jugat amb l'aventatge d'aquell qui du la millor resta.

El pare es va posar malalt al mateix temps que morí la tieta. Llavors vam haver d'aprendre a conjugar els verbs sense futur. El tio Pepe només va voler sentir parlar del passat. Jo, no sé de qui hauria rebut l'ordre, em vaig fer el fort i vaig deixar aquell real on li corresponia, més enllà de tot simbolisme.

-Per què ha de ser possible allò necessari? Una altra acceptació... La d'una nova il·lusió: aquella de tractar la contingència com a necessària. El sentit del sense-sentit.

El Moment Real:

-Jo no et tindrè. Tu estàs perduda per a mi.

-Necessito negar-me o negar-te per tal de tenir-te.

-He de voler ser un altre per a tenir-te.

*** **

Després va arribar el dolor de la mare i la seva solitud, i la nostra incapacitat de fer res per ella.

Una mica més tard, tot en un paquet, els símbols i les realitats no simbolitzables, els fets i les veritats van pendre el lloc de les paraules que mirava de conduir al Seminari.

No sóc massa discret. Aquesta és una de les regles del joc: ni diu ni amaga, parla per signes...

El meu aniversari, un pas al que li vaig donar el valor d'un símbol; la visita a uns amics a LLeida, un fet sense paraules útils (ells, buits de tot i jo que en arribar a casa em trobava amb un llibre dedicat)(recordo tot el que es va dir aquell dia maleït); una botella que vaig voler que esdevingués el símbol decisiu del meu futur... Després el mal de cap... i això... Tot això que no pot parar de tornar, i que no sé si desitjo més que es quedi o se'n vagi.

En veure's completament sotmés a aquesta categoria inefable, el treball del Seminari va estar perdut per a mi... I el vaig desar amb els punts suspensius de la incertesa a que sempre enfronta el retrobament amb allò real.

*** **

UN REAL: La tríada lacaniana: imaginari, real i simbòlic, feta a mida de la meva conjuntura. És a dir, un recurs interpretatiu, no pas un esquema conceptual rígid.

La tríada de la meva sortida final (finalment la dissolució) de la filosofia. La meva caiguda en allò real i el meu retrobament en la realitat imaginària. Al mig de l'essència mateixa del meu desig.

AQUESTA TRIADA:

El Moment Simbòlic:

- Tot va estar una il·lusió. En la il·lusió tot era possible.
- Tot va caure per la gran negació. No tot era possible.
- Només resta la tasca d'una acceptació. Necessàriament no tot és possible.

El Moment Imaginari:

- En resta la força: la Vida. Per què no és possible la il·lusió?
- Per què necessàriament no tot és possible? Per què, sencillament, no és això possible? Potser és només un assumpte de forces.
- Perquè ha de ser possible allò necessari? Un altra acceptació... La d'una novail·lusió: aquella de tractar la contingència com a necessària. El sentit del sesesentit.

El Moment Real:

- Jo no et tindrè. Tu ets perduda per mí.
- He menester de negar-me o negar-te per talñ de temir-te.
- he de voler ser iun altre per a tenir-te.

ABANS O DESPRÉS

No abans i després. La conjunció és impossible. Es tracta novament d'una tria entre termes excloents. Com mirar cap endavant (perseguir la quimera que sedueix els homes i els duu cap a la follia) o mirar cap enrera per tornar-se estàtua de sal o de pedra (qui sap si obra de Rodin, com "El Pensador). La pedra i la sal: les realitats inorgàniques. Això t'hauria de fer pensar.

El davant i el darrera: el lloc d'allò no assolit i el lloc d'allò altre perdut. El temps és el signe de la feblesa feta essència: el nostre propi sentir-nos no ser prou en cap moment. Amb la plenitud, el temps és allò que no existeix ni es compren.

*** **

En sortir del Seminari, en veure el carrer, ple de cotxes, de dones que pasegen i es mouen, en sentir-me enganxat encara a les paraules, els gestos, els ritus, les bromes i les imatges d'ahir, trobo que la meva vivència de la temporalitat s'ha tornat dolorosament malaltissa. I em veig pensant en el temps com allò que em fa falta (que em demano, que em demanes, que vull, que vols, que guanyo i que es perd) i que no tinc cap manera d'amansir.

El temps és l'enemic. I aquells que no viuen el temps són aquells dels qui no puc parlar amb afecte de cap manera. Amb el temps només hi val la lluita.

Si ara la filosofia és allò perdut perquè jo vull, però no em pot deixar, i tu ets allò perdut per a mi, però que jo no vull deixar, la pèrdua i la voluntat són els símptomes de la meva temporalitat mòrbida.

Perdre el que vols i ser volgut per allò que et perd, són les dues maneres en què la nostra essència, fruit de l'esquinçament i la força, pren, sota la nostra sensibilitat, la forma de la temporalitat.

Ser llançat al buit d'una foscor freda que té gust de mort i desitjar que passi (retrobar-se o deixar de voler) és la manera malaltissa de l'espera (sense esperança). Ser fet presoner per allò que et vol i que no vols (Que no pots voler!) és la manifestació malaltissa de l'enyor i la melangia.

El sentiment del temps s'omple i s'infla en fer-se la nostra existència tan minça que només ens pertoca esperar, i es massifica i fa pesant quan ens nodrim del record (quan som presoners del somni de la plenitud perduda: es podria dir, de l'abraçada mortal de la mare fàl·lica).

Les hores no poden passar bé, ni ser ben recordades. Només poden no existir. És en la nostra dissolució com a subjectes, en aquells estranys moments en què ho hem aconseguit (quan la porta no és oberta ni tancada perquè no existeix), quan el temps no ha passat i hem assolit la nostra més plena intensitat en l'ésser. Són els moments del gaudi, del nostre desmembrament com a subjectes, de la nostra sortida del cos i del nostre arribar més enllà.

El retrobament amb la primordialitat més inorgànica és l'única vivència d'un temps sense transcurs: el silenci dels bojos, la mort com a subjecte. Això és el que la Filosofia fa desitjar. Voler no ser, abans que no voler: aquesta és la pulsio de mort, el més enllà de la vida com a subjectes.

*** **

T'he demanat més d'un cop: "Fes-me dormir". M'han dit: "Quin cap més ple que tens!". Jo et demanava que em deixessis no ser subjecte: que el temps no fos ja el signe de la meua essència.

Qui em va dir: "Quin cap més ple que tens!", volia dir-me: "Mai no podràs dormir! Ets presoner del temps i per a tu no hi ha consol. El consol té el preu de la teua mort".

El pare va fer un crit i després restà, fora del temps, en el silenci. Vaig tenir la impressió que patia un esguinçament. La mare esclafí a plorar. Jo vaig fer en veu alta una pregunta.

No vaig poder renunciar al temps quan això era el més fàcil. Després no em vares deixar. La conclusió més tràgica per al subjecte que pensa en ell mateix (i jo crec que ara ho sóc), és que només en la seva mort (en el més enllà de la seva temporalitat) li és possible l'accés a la Vida.

*** **

Ara em sembla que per a tots la Vida és sempre quelcom que anomenem TU. La vida és sempre allò que es perd.

*** **

T'he parlat algun cop d'una novel·la que em va impressionar. No només la història o les paraules o les idees que l'autor em transmeté. Aquella novel·la em va fer sentir. És en certa manera una novel·la pornogràfica. Com pornogràfic és això que faig (i que és de l'ordre d'allò que no puc fer). Aquell autor va viure, i un arbre l'esperava amagat al camí. Viure és anar tan de pressa que la retrobada amb l'objecte fa el regal més valuós de tots.

Morir a la carretera: Vet aquí el símbol d'allò més insimbolitzable!

T'he dit que en llegir les primeres frases d'aquesta novel·la vaig saber que alguna cosa del dolor no era només la meva propietat de noiet de divuit anys que està enamorat, és feble i no sap, i que vaig voler dissimular el meu desordre en uns desordres que em poguessin ordenar.

Ja saps com comença el llibre: "La mama ha mort avui. O potser ahir. No ho sé. Vaig rebre un telegrama de l'assil: "Ha mort la seva mare. Enterrament demà. Sincer condol". Però no vol dir res. Tal vegada hagi estat ahir".

No he explicat mai aquest fragment a classe, malgrat que l'he tingut tantes vegades present. M'ha fet vergonya. O potser ha estat una mena de precaució neuròtica. Tinc a vegades la impressió que tot el que jo penso, dic i puc escriure, són deformacions (combinacions si et sembla menys autoflagel·latori) d'aquestes frases tan terribles que em vaig trobar un dia la calor del qual, puc sentir encara a la pell, perquè començaven les vacances i la vida era tota oberta al meu davant.

Si la mare ha mort quan tu no ho saps: Si el temps de saber sobre el temps de la mort de la mare és un temps per a la ignorància, llavors tu ets l'innocent. La innocència és l'"apriori" necessari de la nostra condició de subjectes, l'estatus del receptacle que ha de rebre les paraules. El lloc aquell que ha d'esdevenir la casa del ser, amb la conseqüència de no poder ser, ha d'haver estat un lloc immaculat. (No saps com sento no poder-t'ho dir millor).

No hi ha cap notícia més forta que la mort de la mare: la pèrdua de la mare, la separació de la mare. Da; For Da. I si les paraules escrites al telegrama, que fixa't que fins i tot ordenen el sentiment (em condol vol dir: a vostè li dol), no poden haver fixat un ordre temporal entre el passat i el futur, aquest innocent no és pas un subjecte. Tracto de dir-te que hem d'haver enregistrat les paraules que fixen el temps de la mort de la mare per tal de poder alguna vegada comprendre qualsevol cosa, i que això és el que ha fundat la nostra temporalitat i ha posat fi al període de la nostra innocència.

No saps com m'agradaria gaudir d'aquesta innocència perduda (l'ésser és innocent) de l'ésser no caigut en l'ordre mediat de la temporalitat: la innocència d'aquell que no és ni mig home, ni nen tampoc. Et parlo d'aquella criatura oberta a la passió del moment, i que podria fer i estimar amb la innocència d'aquell que ni sap ni vol.

Els estrangers (els estranys m'agrada molt més) som nosaltres. Ens fan estranys la voluntat, la pèrdua, la paraula i el gaudi.

"Aquell home comença a ser" Saps el que em suggereix aquesta frase? Va perdre la mare quan el pare ja era mort.

*** **

El pare no hauria d'haver mort sense enllestir la seva feina... I tu no hauries de ser possible. En el cas contrari, el temps és l'infern.

EL SUBJECTE, EL TEMPS, L'ÉSSER I LA VIDA
(MÉS ENLLÀ DEL SEMINARI)

Voldria parlar-te una mica filosòficament d'aquell que ha estat el supòsit central de tota aquesta mena de meditació i confessió (i el que tu creguis que això és) que he anat fent fins ara. Voldria, fins i tot provar-te filosòficament que aquest ha estat certament el meu supòsit central.

Em caldrà doncs, fer una trampa. Provar filosòficament serà, per un moment, tornar a l'artifici de creure que hi ha una força allà on no n'hi ha cap. La prova exigeix el càlcul conceptual, i el concepte és precisament allò en què la ment del filòsof hauria de creure si pretén apropar-se a la veritat mitjançant proves i demostracions.

Aparentem, vull dir-te, que pensar és només pensar, que les paraules s'ajusten, o mostren, certs fets independents d'elles mateixes. Creguem en la mentida, que hi ha intel·ligència i que nosaltres sabem alguna cosa...

*** **

Fa uns mesos vaig finalitzar la meva col·laboració esporàdica amb un grup de treball teòric de l'Escola Europea de Psicoanàlisi. Havia dut a terme una estranya funció: la del "més u" (jo sempre de més; un altre però no qualsevol). En aquest grup vam treballar un Seminari i un Escrit de Lacan titulats tots dos de la mateixa manera: "La lògica del fantasma". Tant de la lectura com de les trobades amb els companys, i del que em varen suggerir, me'n serveixo a continuació tal com he fet fins ara.

Fes atenció al meu plantejament que, per una vegada, voldria ser escolar. Tal vegada si aquesta especulació et quedés clara, moltes de les coses que he escrit fins ara podrien arribar a tenir per a tu un major sentit (com si haguessis entès la lliçó).

Michel Foucault insisteix a "Les paraules i les coses" en la idea que el subjecte és estrictament un efecte del discurs. Treballar entorn d'aquest supòsit m'ha plantejat un bon grapat de dificultats acadèmiques i de disgustos personals. Aquest és sens dubte aquell supòsit central del qual t'he parlat i que pretenc il·lustrar ara.

Malgrat que a tots nosaltres la primera vegada que se'ns parla del subjecte (Saps que ho fan el professors i les professores de llengua?) es fa atenent a la funció de certa part (element) de l'estructura gramatical, casualment aquella de la qual la resta (dels elements de l'oració, i també dels parlants) parla o diu coses o predica quelcom (també a la història del pensament el subjecte va ser primer només element gramatical), sembla que ens molesti que ésser subjectes pugui ser considerat només com ser allò sobre el que es diuen coses i res més (essencialment, és clar).

Que jo sigui subjecte (tu no solament ho ets) és, segons aquesta noció extrema, el resultat exclusiu de que jo sigui allò parlat, o que de mi sigui, allò de què es parla, sense que jo pugui ser dit d'una altra cosa. Que jo sigui subjecte vol dir doncs que jo no sóc en

absolut una qualitat, sinó més aviat el resultat d'una atribució de qualitats.

Com si el meu mode de ser, tant com el fet que jo sigui, depengués del fet que es parli de mi i què sigui d'allò de què es parli.

Pensa-ho. Si això fos cert, un absolutament no parlat no seria subjecte (seria pròpiament una cosa que és). A mi això em sembla lògic i fins i tot probable.

Ara bé, és igualment cert, que allò que jo sóc depèn que de mi es digui que sóc subjecte (la cosa més terrible que tu m'has dit mai, és precisament aquesta) o que no es digui. I és un fet històricament determinat, que d'alguna cosa va començar a parlar-se solament com a subjecte a partir de l'Epoca Moderna: del senyor René Descartes. És a dir, des de Descartes ha deixat de parlar-se dels homes com de no subjectes (allò indefinit; qualsevol cosa).

Del subjecte, i del que és ser subjecte, s'ha parlat, i pràcticament no d'altra cosa, durant els segles XVII, XVIII i XIX. Després es parlarà més aviat d'allò que no és ser en el subjecte, o si t'ho estimes més, perquè és una expressió que ja he utilitzat abans, d'allò que cal deixar de ser, per a ser-ho.

*** **

A Descartes, tal com ho veig, existeix una molt forta voluntat d'independència: de deixar de ser fill de... Fill de Déu, de la tradició, de les opinions, dels discursos antics: la paradoxa cartesiana, i el

seu més gran càstig, és haver-se vist conduït a fer del subjecte, precisament allò que a tota costa volgué evitar.

El subjecte neix per la pretensió (per la pretensió de Descartes, que és la pretensió de l'home modern) de ser allò independent (la substància), allò de què tota altra cosa depèn, i el plantejament de la qüestió i el propi mètode cartesià, ho demostren amb tota claredat.

Sempre m'ha cridat l'atenció que Descartes hagués volgut deslliurar-se (independitzar-se) d'allò altre precisament atacant la veritat de què el discurs de l'altre és portadora. A Descartes, tot allò que procedeix del camp de l'altre, és a dir, tot allò que arriba al subjecte per un intermediari que li és extern, és allò que pot ser fals: allò que pot ser fals, és allò que pot fer i fa amb el subjecte, allò que el subjecte no faria per ell mateix.

Allò que no és veritat no és només allò que l'altre em fa ser en dir-me, si jo ho hagués estat, de no haver-m'ho dit l'altre, sinó també allò que jo faria, encara que l'altre no m'ho digués.

La veritat és per a Descartes, doncs, allò que només depèn de mi: allò que jo sóc verdaderament o immediatament sense intervenció del que no sóc jo.

Fixa't que el tractament de la veritat és allò absolutament oposat al que jo he proposat, però menys. És, en aquest cas, allò contradictori, però no el contrari. (Per què només aconseguixo parlar perquè no m'entenguis?)

Però el que Descartes fa, té un interès molt gran. Portar cap al camp del subjecte, en exclusiva, el valor d'allò veritable, i que tindria una conseqüència immediata i decisiva: el ser de la veritat és el subjecte. Saps que Heidegger parlava de les paraules com la casa de l'ésser? La combinació d'ambdues tesis et donaria la fórmula que no hi ha veritat si no és en el subjecte, i que aquesta veritat habita en les

seves paraules... És a dir: allò que fa al ser de la veritat, és que pel subjecte circulen les paraules.

El raonament cartesià és aquest: Donat que el que no és immediat al subjecte, pot ser fals (és dubtós), només allò no mediat i no dubtós (cert) pot ser veritable o fals. El subjecte no és doncs només el lloc per a l'encontre amb la veritat, sinó també i inevitablement, el lloc per a l'error i la mentida.

Validar l'intuïció (el coneixement immediat) i la supremacia del cas de la primera persona, serveix a Descartes per a resoldre el problema de les aparences: Allò que a un mateix li sembla immediatament sobre un mateix, és allò que un sap sobre sí mateix. És a dir: la convicció del subjecte sobre ell mateix, és criteri suficient i infalible de veritat. A mi no em sembla que penso, sé que penso. (A tu no et sembla que no pots, no pots).

Descartes ha fet un joc de mans. Per arribar a trobar-se amb la certesa del subjecte ha hagut de trobar-se amb allò que és només un discòrrer ordenat de paraules, i s'ha hagut de despendre de tot el que és exterior a ell. (Els professors de gramàtica són els creadors del petit subjecte que esdevenim).

Hi ha subjecte (diguem jo, malgrat que el subjecte és més complex encara que el jo) perquè hi ha paraules que discorren per ell: el subjecte (la seva ment) és el supòsit bàsic i la condició de possibilitat pràctica del discurs.

*** **

D'aquesta manera ho ven Descartes: Penso, doncs existeixo. Però és clar que allò que prova, i no veu o no hem volgut veure, és que el discurs (la gramàtica) és el supòsit fonamental (l'essència inclús) de l'ésser del subjecte. No és que pensem perquè sòm, sinó que som perquè pensem. (Més greu encara, és considerar que mentre pensem no podrem ser allò altre tan dolç, tan càlid i tan efímer (perquè el temps no li fa cap falta) que tu cerques i jo no he sabut ser.

L'altre supòsit dràstic és que per arribar a ser això que és ser subjecte, ens hem de buidar de tot allò extern (el que no és un pur discórrer de paraules): Buidar-se d'ésser, diu Lacan.

El subjecte és el resultat d'un buidament de ser i d'un ompliment correlatiu de paraules. (Quina merda aquesta bestialitat de la fundació del subjecte!) I quina bestialitat la forma que Lacan llegeix la fòrmula del "cogit"cartesià: O NO PENSO O NO SOC. És a dir, no puc ser subjecte i ser alhora. (Te'n recordes: No puc ser bo i ser al mateix temps).(La millor persona que coneguis seria la que pràcticament no és res).

Quan Rousseau diu que la civilització corromp l'home, diu que el fa bo a costa del seu ser natural, i quan Freud ens parla del malestar a la cultura, ho fa dels trastorns que a això que pensa, li causa allò que no ha pogut deixar de ser del tot, o més exactament, d'allò que és pel fet de ser, i no ser a mitges.

Només em preocupa seguir a Descartes fins aquí. I que tu el segueixis amb mi. (Quin plaer!). Seguir-lo fins a aquest punt en què sincerament crec que degué aturar-se. Fins a aquest punt en què el subjecte ha perdut el que era, el seu ser (cosa/objecte), per arribar a ser-ho. Des d'aquest punt en el subjecte conviurà el discórrer de les paraules i el ritme dolorós que aquestes provoquen en travessar el forat buit de la seva pèrdua en ésser.

Les dues formes diferents en què allò que hi ha (l'altre i ell) es representen pel subjecte, es constituïran en dues lògiques estranyes i difícilment conciliables: la lògica de l'espacialitat (d'allò extern i perdut) i la lògica de la interioritat (d'ell mateix, la seva insuficiència, i el seu discórrer), és a dir, la lògica de la temporalitat.

*** **

Sense assabentar-te, t'he dut fins a Kant. Seria bonic que el vell ens convidés a entrar. Li agradarien els teus ulls i bromejaria amb tu fins a fer-te somriure. Jo li parlaria de qui ets. Segur que ens faria prendre el te amb ell.

Quina mena de porqueries creus tu que s'expliquen de Kant per aquestes aules de Déu? Amb Kant em passa com amb Wittgenstein: que les conviccions a què arribo, em fan sentir extremadament petulant.

Fa poc els vaig dir als meus amics Jaume, Berta i Pilar (i ja tot era com ara és): Si sabés que algú de vosaltres arribarà a entendre la filosofia de Wittgenstein com jo l'entenc (és clar que no dic que bé), li recomanaria que no ho fes. "Enteneu millor als Epicuris..."

Tal vegada a tu només podria demanar-te que miressis d'entendre a Wittgenstein i a Kant com jo ho faig si volgués que tu, que ets com ets, volguessis (ja sé que ho vols) i poguessis donar-me el que desitjo.

*** **

Te n'has adonat que les paraules omplen el temps i l'alleugereixen d'una manera que fa que ja no passi com el rellotge d'or de l'Abuelo Adolfo diu que hauria de passar? Te n'has adonat que no hi ha temps, a la nit, quan dorms, i que només saps que ha passat perquè les sagetes d'aquell despertadoret de la capsa de cartró vella, que més valdria que ningú no et perdés, mai han estat donant unes voltetes per l'espai rodó de l'esfera?

Sempre s'ha mesurat el temps amb allò que es mou i pertany a l'espai: amb el creixement o la minva dels volums, amb la presència o l'absència d'algun objecte o alguna forma...

Havies pensat que no podem parlar sobre el temps, però que no podem sinó parlar sobre ell: vull dir, que no el podem definir, però que tota forma verbal fàctica es construeix sobre una conjunció temporal? I que quan no tenim de què parlar-nos, ho fem d'allò que també es diu el temps?

El temps és la forma que obre el subjecte a la lògica del discórrer d'ell mateix: per tant el subjecte és allò que discorre: el discurs discorre, el desig obre a la discussió...

Allò que és fora del discurs i és aliè al desig, és fora també de l'ordre de la temporalitat. Tots els teus esforços per tal d'oposar-te al temps objectiu que se t'imposa, són la revolta de la teva subjectivitat contra allò que ella t'ha fet perdre.

*** **

El temps és la nostra propietat. Per això allò que entre nosaltres més es demana (i més es paga) i més es dóna és el temps... Que ens donem el nostre temps, una part del nostre temps, una mica molt petita del nostre temps... que despengem un telèfon i marquem un número, que escrivim unes paraules en un paper... que ens donessim tot el nostre temps... és la millor prova del nostre amor! no és la forma de perdre'l sinó la forma essencial de guanyar-lo per a nosaltres.

Això demostra, i Kant així ho veié, que donant-nos i demanant-nos el temps, ens afirmem nosaltres mateixos... Tota altra cosa és perdre el temps... i perdre'ns a nosaltres mateixos en tant que subjectes. (Allò que no és pas en risc de perdre's entre nosaltres).

Si el temps l'omple un objecte i aquest objecte no estableix un pont per a la transició cap a un altre com a subjecte, no només l'altre subjecte és perdut per al subjecte, sinó el mateix subjecte és perdut per a ell... I llavors el temps s'esvaeix com un no res sense sentit.

*** **

Quant et dec només si et dec una mica del teu temps!

Quant et dono si em dónes simplement alguns dels moments del teu temps!

... Si hi hagués alguna cosa més, si l'objecte pogués intervenir,
llavors no hi hauria temps...I el desig s'esvairia.

EL SIMBOL I LA MARCA

Obro els ulls perquè la temporalitat de la meva manera de ser em fa una ferida.

Veig allò que he estat i allò que continuaré essent.

Veig allò que no puc ser.

*** **

Viure la temporalitat, és estar obert a la dimensió d'allò simbòlic, a la dimensió, en la qual a algun fet li correspondrà una paraula i conquerirà la vàlua d'una realitat en ell mateix (aquest fet en aparèixer, i el fantasma és allò que apareix, assenyalaria l'ésser objectiu del subjecte) (Que la paraula gràcies, fos, efectivament, l'única mena de sardina que el subjecte necessités per tal de sobreviure).

Per tot això, el moment de la realització d'allò simbòlic és determinat sempre per un acte de la imaginació creadora: un somni, una fantasia. Però l'objectivació d'aquest símbol conclou sempre gravant una marca: el subjecte queda marcat pel senyal que aquest símbol estableix en el fet al qual la imaginació l'ha associat.

La marca del subjecte és, si ho vols veure així, marca de plenitud, per si ho vols veure d'una altra manera, és marca de pèrdua. La marca del gaudi o la marca de la castració (i el gaudi és el més enllà de la castració).

És en relació amb aquests actes prèviament sacralitzats (compartir una ampolla de cava, guanyar la copa d'Europa, arribar alguna vegada a Tamanrasset) per la qualificació del simbòlic, com el subjecte regula i orienta la seva existència. I no hi ha en la seva vida més dimensió subjectiva, que aquella que realitza en connexió amb aquests actes.

La marca no és un símbol (no és un símbol en ella mateixa), sinó l'enclauament de la temporalitat al subjecte: des de la marca cap enrera, el passat; des de la marca cap endavant, el futur. Però la marca passada no és mai la marca que dóna sentit i dinamitza el subjecte.

*** **

La marca ho és d'allò que volem. El símbol d'allò que hem posat. El gaudi d'allò que trobem.

*** **

Allò que d'aquesta manera tan viciada pretenc dir-te és això:

Que alguns homes revestim certs actes d'un valor especial i els tractem com si simbolitzessin alguna cosa. Aquests actes pertanyen al nostre futur, i si som d'aquesta mena d'homes, organitzam la nostra vida entorn al projecte de la seva realització, que, en donar-se, seria la nostra.

Arribar al símbol (realitzar-se en la dimensió simbòlica) ens permet donar-nos una paraula. En realitat és l'altre (ets tu en aquest cas) qui ha de donar-la, qui, des del lloc de la complicitat ha de fer un acte de confirmació del simbolisme. De tota manera, aquesta paraula donada, no constitueix la nostra realització, sinó que només fixa en nosaltres el senyal de la necessitat d'un nou símbol. Els homes no ens podem comprometre mai definitivament amb una paraula.

Realitzar el projecte (allò més extremadament inútil) no fa altra cosa que reobrir-nos a la necessitat del futur per nosaltres en tant que subjectes.

Perquè el subjecte, que anhela la seva plena realització objectiva, té el recurs mortífer d'objectivar-se com a allò que manifestament no pot ser objecte.

Aquí, en aquest punt, es troba per a mi el lloc de l'Ètica, aquell discurs que ha d'anar a favor del subjecte o a favor de l'ésser. De nou la contradicció: ser bo o ésser.

El tema, des de la perspectiva de la instrumentalitat del projecte ètic, és aquest: buscar el bé del subjecte o buscar l'ésser per al subjecte; buscar el seu gaudi mortífer o buscar el seu desig.

Crec que aquest plantejament es situa més enllà de l'Ètica, i fins i tot més enllà de la pròpia idea de felicitat.

*** **

Filosofia o Consol es pdria titular aquest engendre. Els temes s'han anat repetint: veritat, vida, dolor, gaudi, i tres preguntes que pretenien ser més enllà de les tres preguntes filosòfiques:

No buscar més el propi bé, abans saber el que vull.

*** **

Ningú, escolta'm bé, ningú ha actuat mai buscant el seu propi bé.

ACTES I TEMPS

Sempre que un subjecte actua ho fa buscant l'èsser, no pas el bé. I les paraules, malgrat la seva aparença, ho diuen. Per això el discurs fa signe de la vivència de la temporalitat del subjecte.

La temporalitat correspon al punt de contacte entre enunciat i enunciació. O més aviat, perquè és possible aquest contacte hi ha temporalitat.

És per això que, quan aquest contacte s'evidència, la temporalitat es viu ominosament.

Aquest punt de contacte de què et parlo em causa una atracció màgica. De la seva existència depèn el fet que unes paraules meves et puguin alleugerir (deslliurar de la pesantor d'una vivència massa encallada en el passat) o de que unes paraules teves puguin donar-m'ho o treure-m'ho tot. Els sofistes ja ho saben, i els poetes mai han fet altra cosa que viure a les rodalies d'aquest lloc.

Com canvien les coses per una paraula, malgrat que les coses no canvien. Canvien per al subjecte, que és del que es tracta.

Aquest punt és, si així ho vols, aquell al qual allò verbal es mostra com essent no verbal. Aquesta connexió és produeix sempre dins l'àmbit de la imaginació creadora. És la imaginació qui crea el futur i el futur és la forma a partir de la qual, l'enunciat (allò actual) revela la seva connexió amb allò imaginari (jo seré...)

*** **

Malhauradament, aquest imaginari és només repetició. El futur imaginat és per a la repetició d'un element real no inscrit a l'enunciat: un fantasma primordial, fonament del gaudi.

Vull dir-te: El meu futur depèn d'un retrobament amb tu. D'un retrobament imaginat mil cops. Pot ser del retrobament amb allò que no pot arribar a les paraules. Amb allò diferent en tu i en mi.

Per això, no només la nostra vivència de la temporalitat és malaltissa, sinó tota vivència possible. L'exteriorització del subjecte (l'accés al gaudi de la possessió de l'objecte) diverteix el subjecte i mata la temporalitat... El temps passa molt ràpid: o, si es mira bé, deixa de passar... Per això s'acaba sense temps.

Per contra, la interiorització del subjecte, el gaudi en la renúncia a l'objecte, i la subsegüent conversió d'un mateix en objecte del gaudi, encén la temporalitat. Llavors el temps passa molt lentament: no fa sinó passar; només queda el temps. Això explica que tu i jo continuem al lloc on som.

Tot remet a la falta d'una unitat que es pugui referir al subjecte: ésser subjecte és allò que fa impossible la unificació. Buidar l'ordre de l'objectivitat, per trobar l'ordre d'allò que és permanentment ú, trobant-se al final només amb el discórrer. (Com si Parmènides hagués parlat de l'objecte i Heràclit del subjecte). Hi ha temporalitat perquè el subjecte no es realitza.

*** **

Com el discurs fa signe de la vivència (de la forma de l'actuació del vivent) de la temporalitat (allò que marca l'essencialitat del no ser tot d'un cop), el discurs fa signe també d'allò que el subjecte no és com a conseqüència d'allò que és. La implicació d'això en l'ordre de la veritat, és extremadament forta, ja que prova que l'afany de dir (afany d'ordenar-se) és sempre afany de reafirmar-se en una forma d'ésser deixant de ser.

Si la parla no s'interromp, si no pot operar un dispositiu que allunyi el subjecte del seu discurs, tot el que d'ell es pot esperar és la repetició: Els parlants som condemnats mentre parlem, a no deixar de poder fer-ho. Deixar de fer-ho seria fer una altra cosa. (Fes-me callar!) (Podria haver dit: Per amor!).

A tot discurs, contràriament a allò que crec que va veure Freud, actua una intencionalitat d'aniquilació del discurs. La veritable resistència no és contra la pulsio directament, sinó contra l'abandonament del discurs.

Un subjecte sense resistències, necessita poc de les paraules. El volum de les paraules és igual al volum de les resistències contra-fàctiques del subjecte.

Si Freud deia que el símptoma histèric és la peculiar forma que pren la vida sexual del malalt, el discurs és la peculiar forma que pren allò que no és sexualitat (o que ho és absolutament): per això la font fonamental de la satisfacció li dóna al subjecte la "bona" o la "bella" paraula donada o rebuda.

El discurs sempre s'avalua en unitats narcisistes. D'altra banda és aquella condició objectiva que marca un empobriment de la subjectivitat, però que és molt més amable.

VERITAT, SUBJECTE I TEMPS

Fer-se càrrec de la veritat vol dir per al subjecte recononèixer-se com a no esperit. Acceptar que el discórrer permanent de les paraules (el seu transcórrer incessant) és conseqüència que ell no poseeix el concepte: la darrera i definitiva paraula que dóna el sentit. Fer-se càrrec de la veritat és també identificar-se amb el temps que tanscorre; Dir: Jo sóc el meu propi transcórrer en el temps, i després, o simultàniament, fer una acció. Voler o no voler.

Tres són els modes de la temporalitat: La simultaneïtat, la successió i la permanència... (i en ells tres troba Kant el fonament últim i la forma més pura dels conceptes essencials).

Jo crec que aquest tres són també els tres modes possibles de la vida com a subjectes: ser un altre de tu, ser fill i ser pare, ser encara (ser ja mort). Però cada mode és el propi d'una classe de subjecte.

La simultaneïtat és el mode de la vida del subjecte obert al món i que és un entre d'altres, que pot ser per a uns altres, sense haver de ser per a després: El mode d'aquell subjecte que no ha de quedar a l'espera, ni aspirar a ser allò permanent.

La successió és el mode del subjecte que fa fer i que és fet... Aquell subjecte projectiu, al qual l'ordre d'allò que és al mateix temps, no li fa res perquè ell no pot fer-li res. És l'ordre del subjecte que fa esperar i al qual fer esperar sempre. Aquest és el subjecte que és una il·lusió i el temps del qual no és el present. És aquell subjecte, permetem metonimitzar el terme, al qual no es pot agafar com sent,

perquè la seva entitat no és ara. Ara aquest subjecte és sempre una altra classe de subjecte.

La permanència és el mode de la temporalitat del subjecte que és. Val a dir, que és Esperit, o no és subjecte i llavors és cosa. És el subjecte de l'origen i la fi. El subjecte fill que dóna i té ple sentit per a la seva mare, o el subjecte ja cadàver que dóna i té ple sentit en la memòria d'uns altres. O potser també tu que ets tan estimada...)

*** **

Fer-se càrrec de la veritat és identificar el mode primordial de la nostra temporalitat de subjectes.

- 1.-Parlar per a altres i ser per a altres.
- 2.-Parlar com d'altres i tu com a una altra.
- 3.-Parlar per a un mateix i poder deixar de parlar. No parlar. Ser fora del llenguatge, perquè no hi ha llenguatge privat.

*** **

El sentit no pot existir sense la temporalitat. El sentit és només per al subjecte. El sentit és una direcció. Així doncs el sentit té també tres modes, que són aquells del ser de la temporalitat del subjecte.

El mode del sentit en l'altre i per a l'altre. El mode del sentit present. La fugacitat i la caducitat són la característica d'aquest mode del sentit. És el sentit de la passió actual. (Jo n'he après molt d'aquesta manera perquè tu me n'has parlat. I m'agradaria poder-lo viure, si encara sóc a temps).

El mode del sentit en la successió: el mode del sentit al passat (els pobres vells amb memòria d'elefant), i el mode del sentit al futur (Plató). L'enyor i l'espera són els trets fonamentals d'aquest sentit. El sentit és en aquest cas la falta d'ésser, i apareix en l'allunyament de l'altre. Aquest és el sentit de la passió permanent i no actual. (Potser sigui el mode essencial de la temporalitat del filòsof, o de l'home més infeliç).

El mode del sentit en la permanència: és el mode del sempre i de l'ú. El mode de la plenitud en ésser i de la més radical innecessarietat i inexistència de l'altre. Per aquest mode el sentit és exactament allò que és, i el sense-sentit allò que no és. L'altre no té sentit (no hi ha cap). Aquest és el sentit de l'actual i permanent falta de passió.

*** **

Vull expressar-t'ho d'una altra manera, malgrat que crec que ja ho entens.

-El sentit del sense-sentit per a mi.

- El sentit del sense-sentit per a tu.
- El sense-sentit del sentit per a nosaltres.

I si t'ho estimes més:

- El sentit en el posseir i ser posseït.
- El sentit en el desitjar i ser desitjat.
- El sentit en l'ésser.

*** **

Tu, jo i ells.

Els?: Bé. Tu i jo entre l'espera de l'actualitat i l'actualitat de l'espera... Sempre fora de temps l'un per l'altre.

LA IMPOSSIBLE TROBADA

Com fereix el mode de la seva temporalitat a cada subjecte?

Quina és la causa que aquest sigui la meva manera de ser?

La pregunta pel mode de ser només és possible quan l'altre mode de ser és possible i és actual en l'altre per a un mateix.

El mode de la temporalitat fereix per la falta. Per la falta de l'ésser d'un altre mode.

Fereix per la impossible consistència de la co-existència actual d'allò que pot co-existir (al passat o al futur) a aquell qui viu en la simultaneïtat. (Perquè el gaudi i la passió passen).

Fereix per la inconsistència actual de tota co-existència possible a aquell qui viu en la successió: Perquè per a ser pare cal haver deixat de ser fill (perquè el gaudi i la passió ni arribaren ni arribaran).

Però no fereix el ser permanent: el ser en el gaudi incessant; a l'ésser mort com a subjecte.

*** **

La trobada no tanca la ferida de la pèrdua: la torna a obrir.

Perquè la ferida és d'amor o és de desig. És ferida d'amor per qui desitja. És ferida de desig pel qui estima.

La trobada ho és sempre amb allò que és impossible per a un mateix. Tancat o pateix.

No és pas la voluntat de l'altre (la teva voluntat) ni la d'un mateix (la meva voluntat) allò que fa l'obstacle: l'obstacle és que només podem apropar-nos com a iguals quan ens ha trobat la diferència... I així, el que ens fa falta és allò que no ens podem donar.

No podem...?

Podem esperar. Envellir. Transigir i acceptar l'un el joc de l'altre: Sempre hi ha una derrota. Sense vencedor.

*** **

Si això vull, no és un bon lloc el subjecte. El subjecte resisteix.

*** **

He viscut d'una manera la meva temporalitat. Aquesta manera han estat les paraules. Les paraules pertanyen al passat. Dir és un acte. Aquí són, per a tu, les meves paraules dites.

*** **

Un cop acabat això, vull viure la meva temporalitat d'una altra manera.

Aquestes hauran de ser, per això, les meves darreres paraules escrites.

SEGONA PART: EL MEU DESORDRE A TU

Ella ha rebut totes les meves queixes. Ja no en guardo més. Però a tu t'he de tornar la part de desordre que et correspon.

M'agradaria que l'acceptassis. En fer-ho, en certa manera, m'acceptes a mi.

Només guardo el desordre del que volia ser i del que encara sóc, el desordre del que ells són per a mi, aquell que tu ets en el meu cap i el meu cos i el meu cor, i el de tot això que ara estic fent.

Et demano que els facis un petit lloc. Potser sí que les despulles són deixalles, però les guardem mentre queda la memòria.

Només em cap la redempció de la teva memòria... I esperar el dia...

O perdre jo mateix la memòria.

II

Tu ets la meva vida.

Això vol dir: allò amb què he de fer alguna cosa i no puc. Allò que hauria de tenir sentit perquè tot no fos absolutament sense sentit.

Si ho penses bé: Tu ets l'altre membre d'un diàleg que és aquell del meu esquinçament.

I ets el punt de trencament amb la unitat, i allò que em força a buscar una altra unitat (a fer-la) o en condemna a viure sota la condició de l'aïllament.

Tu ets el pitjor que em podria haver passat mai, perquè tu ets la conseqüència inevitable del fet d'haver nascut home.

Però tu ets la millor i la més gran expectativa que em fa possible aquest error de la natura, que és haver rebut un nom.

III

Això que tens a les mans, i que és teu, no és un llibre. Això és el que no he pogut fer. Quasi tot el que no he pogut fer. El que m'ha estat prohibit de fer, fins i tot de dir. (Com es podria haver dit?)

Això és la mort que no he pogut donar. La justícia que no he sabut realitzar.

Aquesta és la negació del seu sentit. Això és posar la metàfora que vull per a ells. La metàfora del no-res. Això ha de ser la més gran expropiació dels seus béns.

Això és el meu silenci més gran.

Això és allò que no he fet. Això és la meva més gran renúncia, i la més dolorosa retrobada. Això és el retrobament amb el que a nosaltres ens ha estat impedit no fer.

Això és l'establiment del vincle més sòlid: l'aïllament dels dos subjectes que esdevenen nosaltres.

Això és la més definitiva insatisfacció.

Això és el que no li vaig poder dir. El que els podré dir. El que li he silenciats sempre.

Això és una certa mena de fruit del meu contacte amb allò sagrat. I per tant qui sap si la fi de la meua religiositat.

Això és el meu retrobament amb l'essència del pecat. La fi de vint anys de relació alienant amb la filosofia: Això és travessar una paret de boira. La producció.

Això és una mort dolorosa.

Això és el resultat d'un ralentiment de la meua temporalitat: potser un llibertinatge del sentiment.

IV

Jo tinc un nom. Sóc potser només el meu nom? Tu ets més que el teu. Te'l puc canviar. Però és el teu nom.

No puc dir-me. Com no pots dir-te. Alguna cosa queda enfosquida quan et dius. Però a la tomba et posaran les despulles en un taüt de fusta i el nom gravat a la pedra. No deixis que hi posin la foto. El cos amagat, el nom empedrat, la imatge sense lloc. Jo te la guardaria a la memòria si pogués.

Crec que no serveix de gaire un epitafi. Però m'agraden. Si he conegut el subjecte m'agraden. En el cas contrari em fan fàstic. Al

meu pare m'hauria agradat posar-n'hi un. Ni tan sols hi posa el seu nom. Només el de la família.

Un epitafi és com una metàfora. Engendra un efecte de sentit, vull dir. Si tot efecte de sentit és metafòric, llavors és inevitable ésser poeta per a entendre. De la vida, això ho tinc clar, només se'n pot parlar amb metàfores. Però els crítics literaris em diuen que no entenc els poetes.

De la vida, si no se'n parla, no té sentit. I si se'n parla, fa efecte de sentit. De tu i de mi passa, crec, el mateix. Sembla ben bé que el sentit de la vida i el nostre sentit depèn només de les metàfores. (I jo no faig altra cosa que buscar per a tu la metàfora que t'ho doni tot).

Què et sembla prendre't la vida com la recerca d'una metàfora? Si la trobessis seria, no sé si la teva mort, però sí l'epitafi més just.

El meu epitafi no podria començar dient: "Va ser..." Allò correcte, i bé que ho sento, seria que digués...

"Voldria haver estat..." Em sabia greu que possessin després: "..., però no..."

La veritat, tot sovint em sap greu. La veritat és una cosa greu. Un sabor amarg. Saber la vida deu ser amarg... Crec que darrerament l'he tastat.

V

El voler sembla transitiu. Misteriosament transitiu. Sempre em commouen les paraules que parlen del voler. És com si hi trobés la

mateixa força de la voluntat. Encara que aquí, "el subjecte de la voluntat ve a quedar completament esvaït" (Wittgenstein), com si la voluntat no fos seva, sinó ell de la voluntat.

Si pogués trobar el lloc de la voluntat, el cel no em semblaria tan baix i tan profund.

El trànsit de la voluntat: heus aquí un tema bonic. Però el camí es fa intransferible. Hem de posar-li metàfores. I les metàfores creen sentit, però canvien les coses (potser en les seves contràries).

Sé que això seria perfecte. El silenci podria ser llavors el lloc del la trobada amb les coses. El lloc del menys sentit. Quina classe de lloc?

Quan a la mort no li poso paraules, la mort és allò cert i sense esperança: el lloc cert de la fi de l'espera. Però quan l'anomeno (quan tu i jo l'anomenem) esdevé el tema essencialment incert, i el factor essencial per l'esperança... T'espero vol dir t'estimo.

Les metàfores canvien el signe de les coses? Es pot crear sentit sense capgirar el desordre de tot això que és? Quin seria el nostre vincle si li traguéssim les paraules? Quin seria fill meu? Quin seria pare? Quin seria amic? Quin seria amor meu?

(Crec que no t'ho he preguntat a tu, mare, perquè el nostre, és l'únic vincle que no ha quedat, perquè els posem paraules a les coses).

Potser amb la mare succeeix el mateix que amb la mort: esperar i estimar.

Quina classe de coses hi pot haver al lloc del menys sentit? Michel Foucault deia que llancem les paraules del boig al cubell de les deixalles perquè elles són el més immens dipòsit de sentit: són les portadores de la veritat arcaica de l'home.

Se'm fa estrany pensar en una veritat assolida fora del registre de les paraules. De fet, estic tan acostumat a prendre l'efecte de sentit pel sentit mateix, que em trasbalsa la idea d'una veritat definitiva. A la

qual no caldria posar-li metàfores, s'entén. Però ben cert n'estic de la seva existència. Fins i tot sé per on anar a buscar-la. La voluntat, les pulsions: el poder. Aquesta és la via de la investigació. En sentir-me, suposo el tresor del sentit, la darrera paraula, la primera de totes: el silenci i la follia. Per a Plató, el veritable amor és la divina follia.

VI

Si et poses en camí, sempre ets a temps de no arribar al darrer estatge. Pots posar-hi una metàfora: construir-la. Això és difícil de dir: posar la metàfora del teu sentit últim consisteix a posar en curtcircuit la teva voluntat. Buidar-te en el món.

La teva voluntat (una altra voluntat), posa en curtcircuit a la meva: em crea l'efecte de sentit. M'entens? Saps el que et dic?

Jo crec que et dic això: imposa'm una metàfora; limita la transitivitat de la meva voluntat. Només cal que jo vulgui aquesta metàfora que m'imposes.

Hi ha una lògica en l'elecció de la metàfora. Dit d'altra manera: es pot explicar l'elecció de la metàfora que pot contestar a la pregunta: Qui sóc jo? Explicar-la mitjançant paraules. Les meves. Només les meves.

Sembla estrany. És una elecció forçada. El talent del senyor Lacan era molt gran. Sóc el que sóc forçosament entre dues possibilitats. Explicar l'elecció és dir el que sóc i el que he deixat de ser per tal de

ser-ho. Allò inexplicable és, en tot cas, el caràcter inexorable de l'elecció.

Qui sóc? Ja ho sé. Sé d'on vinc. M'heu posat un nom: el gentilici, el meu origen. Què sóc? M'has hagut de proposar un parell de metàfores. O més aviat: dues metàfores m'han estat ofertes. Els qui rebutgen el seu nom, fan alguna cosa molt forta.

Podria haver defugit l'elecció: rebotat en les paraules. Desoït l'oracle. Haver restat en la veritat del menys sentit de les coses. Però estic aquí. La metàfora m'ha allunyat de les coses...Només m'ha pogut allunyar. Les paraules em queden com el signe de les coses.

La metàfora no destrueix les coses quan em fa ser el que sóc. Només me les fa perdre. En la seva literalitat, la metàfora és la més gran mentida: Em fa una cosa i cobreix d'ombra les coses.

La metàfora fonamenta el meu desig.

Vull una metàfora: Desitjo una cosa.

Algun vell molt savi va inventar la prestidigitació. Era músic i escoltava la veu dels déus.

VII

El meu nom és com la primera metàfora, i estableix la primera selecció.

Com és que un nom em pot semblar bonic i agradar-me? Què m'agrada d'un nom ? Potser el seu so. O què m'agrada amb el nom? Als pares no els agradava el meu nom: el meu va ser el nom de l'avi. Així deuria ser difícil que jo em pogués agradar a mi mateix.

En néixer el meu avi m'aixecà i digué: "Lleig i fort, un Silván". Tots hem tingut un avi: L'oracle és el veritable Pare.

Malgrat tot, si m'agradés el nom, llavors és que no em caldria la metàfora. El meu nom seria "la marca" del meu ésser assolit per ell mateix: la passió de l'orgull.

Com a subjecte necessito dues metàfores: l'una que m'afirmi, l'altra a la qual dir que no. Respecte d'aquest fet, em sembla més essencial dir que no, la voluntat de negar (que no la voluntat negativa). Diu T. Adorno: Com podria estimar tant el que és bo si no odiés tant el que és dolent?

Hi ha aquí amagat un vici lògic: un petit principi. No em fa por. No em fa por les contradiccions ni les paradoxes quan són veritat.

He hagut de triar el que vull. Dues metàfores m'han estat proposades: "Pots ser un gos", "Pots ser un diamant." No sé el que sóc: Potser un gos, potser un diamant. En l'oferiment, el nom ha quedat reduït a allò indeterminat.

Puc explicar-ho per mitjà d'una figura: M'agrada més el diamant. La seva natura és bruta. No pot ser partit ni ratllat. El raig el travessa. El martell el fa bocins. El foc li treu la brillantor i el torna al seu principi.

Aquí tens l'elecció forçada: Se'ns ha ordenat: "Sigues un home". Puc admetre: "Sóc un mamífer (reconec la brutor de la meva natura).

Però no puc admetre: "Sóc un gos". M'han dit: "Sigues un diamant".

Allò forçat?: Malgrat tot, sóc un gos. (El gos culpable de ser com és).

Un joc de paraules: No sóc el que sóc. Sóc allò que he de ser, el que m'ha estat ordenat de ser. Sóc el que la voluntat vol. La bella metàfora volguda. No sóc un ésser a la recerca de sentit, més aviat un sentit a la recerca d'un ésser. Quin error en la tria!

Si la voluntat s'esvaeix algun cop, llavors sóc un gos. Desobeeixo.

Però si obeeixo sempre, llavors sóc un anyell. Una altra metàfora: "Agnus dei...". Una víctima.

Quina altra metàfora! Quina altra elecció! Un home vol ser un diamant: El diamant té valor. Un home no vol ser carn d'escorxador: Fer llàstima. Vet aquí una altra manifestació de l'orgull. Només un efecte de sentit: una ficció.

Una pregunta que em faig (I no sé respondre-la): "Com assolir el valor sense ser un gos? Com no ser gos sense esdevenir un anyell? Això té moltes ressonàncies sociològiques, però em sembla que no ho hauries de pensar com a conjuntural. Certa mena de conflictes són indissociables del fet que això que tu i jo som, existeix.

La senyora Estela Paskwan utilitza un divertit diagnòstic: O ets neuròpata o ets normòpata. Això segons em sembla no és massa lluny de dir: O ets anyell, o ets gos. (Dels taurons no vull ni parlar-ne). Si els neuròpates volem ser diamants, això és més aviat una qüestió dels psicoanalistes.

Què faries tu amb un diamant? Quina falta et fa un diamant? Només els faria falta als altres si tu l'arribessis a tenir. (Tu, ni te'ls mires els diamants).

Que un neuròpata vulgui ser diamant és el seu conflicte. També del conflicte se'n poden proposar moltes presentacions. Una: Com trobar un lloc entre l'objecció i la bel·licitat? Però no és pas una qüestió de termes mitjans. Pel que fa al cas, bé que em dol, discrepo del mestre Aristòtil. És una qüestió de radicalitat: "La rel és la boca de l'animal que viu amb el cap sota la terra"

La nostra rel és un conflicte. O la mare o el lloc del germà, al maquí. O la llei de la sang o la llei de la polis. Sartre i el nostre Espriu. El meu Sartre i el teu Espriu, abans; ara, m'agrada creure-ho: els nostres Sartre i Espriu.

Fins i tot he pensat, i això no té res de bonic: O la llei o tu. Miro de representar-m'ho des d'aquesta perspectiva. Sempre he parlat molt malament de la perversió.

"Torno a les arrels": "La seva natura és bruta". Fer la metàfora exigeix trencar amb la natura. Per això en rebotar contra la metàfora no ens tornem animalets, sinó bèsties terribles. Has vist algun cop el que el gaudi extrem fa amb els bojós?

No cerco el sentit, t'he dit abans, el sentit em cerca. I no em troba. Si pogués parlar amb ell (potser ho gaig quan parlo amb tu), només li preguntaria: Per què jo?

Suposo que l'autor de l'Evangelí, si Crist no va ser déu, com jo penso, sabia molt d'això. Em sembla que quan Pere traeix, expresa quelcom de semblant: Sóc jo Senyor?

Voldria ser jo qui trobés el sentit. Però el més semblant que he trobat són paraules en els llibres i, algun cop, una mirada en uns ulls.

Si trobés el sentit, això ho seria tot. Mentre vull trobar el sentit, ja n'hi hauria prou.

Avui, tu no t'enfadis amb mi, estic perdut. Sense el sentit em perdo. M'he preguntat què és el sentit. I no n'he trobada cap de metàfora.

No hi ha metàfora de la metàfora, només hi ha metàfora. La metàfora de la metàfora remet al buit. Potser al mig de l'oceà.

El vaixell és fondejat a port. Llavors els mariners beuen vi a la taverna...

VIII

Ara puc dir: NO SÉ. O no tinc raons suficients per a estar-ne cert.

És a dir: Sé ara, que no crec en les meves idees d'abans. No poden ser proposades com a úniques. Ja ho sabia! Però tampoc són necessàries.

Malgrat això, encara afirmo que convindria defensar-les si n'estigués segur.

Tinc ganes de combatre. Però a l'entorn es respira un aire de pau. Tot és respectable. Això vol dir: res confereix ja el valor de la respectabilitat. El que fa respectable és res.

Jo, creu-me, malgrat que ho he provat de fer, no sé com gaudir de la indiferència. De petit, el mestre em digué: Ser és ser diferent. Tal i com ho veig, diferenciar-se és dir no.

Dir no: Aquí tens una altra dificultat important. Una dificultat que nosaltres, com molts d'altres, hem viscut. Dir no: Fer el que he de fer, o fer el que desitjo fer?

Perquè, què he de fer quan en absolut sé el que convé fer? I ni tant sols puc idear un criteri que identifiqui el que realment convé?

Sense les velles idees estic perdut. Potser les idees eren les metàfores. Potser, això seria molt penós, busco ara només el que m'he deixat perdre. Una idea, com una metàfora, és un indicador de direcció. Assenyala el camí que condueix cap allò que convé. Per aquí a Granada. Per aquí al pis... I per aquell altre camí, que ja no pots veure, cap a casa...

En quina situació enfilem la fletxa sense situar previament el blanc? Potser el blanc és la metàfora. Jo no poso el blanc, només hi apunto. Quin és el blanc? El blanc del desig és un objecte. El blanc de la voluntat: "Voldria dir..."

Deixa'm que et digui un petit secret. El blanc de la voluntat és alguna paraula que aconseguim que jo sigui: La paraula que demano. (Però de l'amor que en parlin els poetes).

La Idea assenyala la direcció cap al blanc. El blanc té valor. El blanc és el valor. Si el blanc és un objecte, llavors no hi ha res de valor sense la idea. Per això són dignes de ser defensades. (Torna-t'ho a rumiar).

Les idees han de ser defensades. Això es pensa sovint. Potser les idees són en perill. Potser amb les idees perilla qualsevol cosa que tingui valor. Potser la meva metàfora. Potser jo mateix. Potser tu.

IX

He cregut el que dic: La idea és un objecte de valor, allò més digne de ser defensat. Defensar una idea és actuar d'acord amb ella. Les idees són fetes també per a ser defensades amb els actes.

Ara bé, sense que calgui que et doni molts detall: Els actes són bruts. Bé que ho sabem, tu i jo. Bé que ens amaguem de dir-ho.

Així considerada, una idea és una mena d'instrucció oculta. Tu actues per tal de defensar-la, però allò efectiu és que la segueixes. He de preguntar-me, doncs, quan obeeixo una idea: Què faig a més del que faig? La resposta no em pot agradar: Em sedueixo. (Si almenys aconseguís seduir-te!).

Les idees, segons això, mistifiquen l'acte i l'alienen. El mateix seria dir que el guarneixen. Si busquessis la puresa no podries fer res. Deia Sòcrates: "L'home honrat es perd en la política". Si et fixes jo aporto això: Cap acte és un acte noble. (La seva natura és bruta) Però, sí que pot ser brillant. (M'agrada el diamant). Desconfio de l'estètica, però me l'estimo.

Tot això sembla ser el que és donar sentit. Però des d'allò que no és l'acte. L'acte no admet la metàfora. L'acte repeteix allò que és veritable; Tot acte és massa. Fer qualsevol cosa és per a mi una bogeria. Millor o pitjor, puc dir: Gaudeixo més o menys amb ella.

Avui he perdut les conviccions: M'he vist allunyat de moltes de les meves idees. Com em serà possible obeir una instrucció, anar en qualsevol sentit, sense l'apriori que em fixa allò que em convé, i que crec o sé, o sento que em convé?

Com s'instrueix per a res? Què és instruir per a res?

Tinc una resposta immediata i estúpida: Instruir per res és instruir per al futur. Acceptar, per exemple que la professió del futur és la informàtica, el periodisme o la medecina nuclear. (M'estimo més una foto vella teva, de quan duies el cabell curt, que un prospecte del millor engendre electrònic, malgrat que tu ja no tornaràs a ser com eres).

I també tinc una actitud estúpida: prefereixo seguir actuant d'acord amb les meves idees per a res. Per a res i a canvi de res. Ja sé que és molt brut: Jo em pago la pena. Potser si tu hi possessis alguna cosa... Mentre em creia un filòsof era indigent... Ara he arribat a captaire.

X

Si la metàfora té força, llavors les idees tenen força. Tenen la força de la metàfora, malgrat que la metàfora no sigui visible: "El blanc sigui sota la boira". I els ulls es cansin de tant mirar en la foscor.

La força de les idees no és la força d'una instrucció que pot ser selectivament ignorada. Són les idees, abans ordres, que instruccions?

Sóc un gos. Vull ser un diamant. Vull ser un home. L'elecció és forçada. La força del poder: Puc ser fet a bocins.

Crec que això ho haurem de discutir tu i jo (no estaràs d'acord amb mi): Les idees són abans ordres que instruccions. Les ordres són una cosa molt fosca. (Tu dius de vegades: No es tracta que no vulgui, és que no puc) Voldries que t'ajudes a pensar-ho?

XI

Una ordre només la sé distingir. Però "he d'obeir-la?". No sé per què em assembla que en aquest dilema ens cremem una mica tots nosaltres. Potser són les flames del foc de l'angoixa i l'honestedat. Tots diuen: "Vull viure..." També tu. Jo també. No ens sembla pas una ordre. Però, què vol dir: "Vull viure!"? Quina classe d'objecte té aquest desig? Aquí, el viure actua com allò que convé. El punt de referència.

Però, què és el que vull viure? Què és el que convé? A qui o a què li convé? És el mateix desig en la veu de dos homes diferents? Ens pot convenir a tu i a mi el mateix?

Deia Wittgenstein: "No puc serrar la branca on estic assegut.

No serà, potser, solament el cas que només hi ha ordres, que tot el que sembla ser una altra cosa, és un malentés? "Bon dia!", podria ser una ordre. Estableix una pauta. Fixa un totxo al mur.

"Ho sento!" No és el resultat d'una ordre? No és un acte d'acatament? I, no és també una ordre: "Tracta'm d'aquesta manera, o d'aquella altra?"

"No puc tallar la branca on estic assegut". Aquesta és la mena de prohibició que fa la llei. No prohibeix absolutament; més aviat és això el que queda absolutament impedit. "Ho vaig voler. No vaig poder". Sempre et podrien dir: Prova-ho un altre cop. Si la llei s'ha ficat pel

mig no podràs fer-hi res. Només et falta voler la llei: fer només el que vols, o tirar-te un altre cop contra el mur.

Jo he trobat la forma de la meva sabata. He trobat el que no tindrè mai. He trobat el que no seré mai: M'he trobat amb la llei. La llei és una voluntat més forta que la meva.

La llei no diu: "No ho facis..." Diu més exactament: No ho pensis (digues)...Pensa-ho (digue-ho) d'aquesta altra manera.

Em miro al mirall: no em diu res...Li dic jo (i m'enganyo). Això és el que passa (Sartre d'això en deia mala fe). No diguis no puc. Has de dir: "Ho vol amb més força que jo". Pots mirar de voler-ho encara més? Això és demanar un favor.

Si vols veure la voluntat de la llei, pensa en aquell governador que pot deixar en suspens l'execució d'un pres condemnat a morir. Li diuen mesura de gràcia. És la voluntat que fins i tot pot deixar enrera l'àmbit de la Justícia. Si no volem veure com van les coses és el nostre problema.

Al mirall li parlo jo, però el que he de dir m'ho diu aquest altre: el que diu el que vol. Aquell que parla per mi. Aquell a qui he o no he de fer cas?

XII

Quina mena de poder té aquell que diu "Fes" i els altres fem, "No facis" i els altres no fem? Qui té aquesta mena de poder? El té algú?

(Potser alguna vegada: tot sembla provenir d'una seducció molt primordial)

La natura del poder: La força del poder. L'origen del poder. Aquell qui detenta el poder.

El poder actua així: No diu: "Això", no diu només: Fes això! Més aviat diu: "Has fet això!" "Te n'adones?" El poder sanciona. L'ordre és sanció.

Tota ordre diu: "Has fet això. Vull que facis això". "Fes-ho".

Però no tot és qüestió de forma. "Vull que ho facis: Fes-ho!", si has de fer-ho, llavors és una ordre, no en el cas contrari. La forma ha de tenir força.

On rau la força? Què dóna l'ordre? Una disjunció: rau al "Vull", o rau al "Fes-ho!". Quina podria ser la força del "Fes-ho! "? Potser: "I si no ho fas..." "Si la força fos al "Fes-ho!", no estaria en ell, sinó en allò altre que tu (altre) vols o no vols. En aquest cas no n'hi hauria cap d'ordre. Una ordre no actua presentant ofertes.

Quina classe de força té el vull? Puc voler molt. Fins i tot puc voler absolutament, del tot. És aquí la força?

Si n'hi ha, d'ordre, aquesta rep la força del "Vull". En el cas contrari, si tu poguessis dir "NO", l'ordre seria aquesta: "Això vull, això faig". (No siguis bleda!).

Vol! o Vull! tenen força. Donen ordres. Però, es pot preguntar què és, vull? He de fer un joc de paraules: Vull voler el que vull!

És voluntari voler? És necessàriament transitiu? o Vull! sol té sentit?

No m'agrada dir: "La mà es belluga sola i el vaig agafar". Seria això voler? Em sembla que en tot cas és anterior el moviment de la mà.

Però no te la va moure una altra mà?

Si cregués: "Aquesta mà es belluga sola", diria:

"Volgué!" I això també dóna sentit... Però no ho sé pas..

Hi ha ordre si tot depèn de si jo vull, si un altre vol, o si jo, com un altre, vull. L'ombra de l'altre, això enfosqueix el subjecte de la voluntat.

Però no se'n va l'andana i es queda el tren. Ni quan puja el terra cap a mi: El terra és allò que s'està quiet.

Així ho dic. M'han dit: És així! Per què ho han volgut?

Per què, vull dir, han volgut donar-me aquesta ordre? Per què han volgut aquest món entre tots els possibles?

Per què l'han volgut així?

XIII

"He nascut i visc, per tant, sóc obedient". "Sóc, per tant he estat ordenat". L'ordre ordena: "Fes!". Per això, ser és fer. I si el poder de l'ordre és el "Vull!" aliè, som per a assentir. Tot acte és un assentiment.

Faig, doncs consento. No existeix "no". No, negar, només dóna sentit. No sento "no". Sento "Vull això" i "Vol això altre": la seva força és més gran que la meva.

Tota concepció consent: afirma i condemna. O nega: mixtifica, aliena, dóna sentit, posa remei.

Els fets, malgrat la meva forta oposició, malgrat el mal que em puguin fer, i que segur que t'han fet, són allò altre que és el cas. La força és la veritable forma dels fets (la manera d'allò que és, d'allò que s'imposa) (La manera en què allò que és és).-

"No" és allò que no és el cas. Ja sé que el fonament de no, no és pas l'oposició, però ho sembla molt. En tot cas, del que n'estic segur és que el fonament del no, no és la lògica ni són els fets. El fonament de no, és el subjecte ordenat. (Això és d'una importància primordial).

El problema de la llibertat. Si l'hem de postular (ja sé que no m'entens, però ara em refereixo a Kant) és per a poder dir als biòlegs que no tenen raó: Nosaltres no volem ser tractats en els llibres com animalets. Postular la llibertat és indissociable del fet de voler-se com a subjectes.

Però no siguem innocents: El determinisme biològic diu, afirma. Kant, nega: dóna sentit. El sentit és la força de la raó. L'alienació de la impotència és a la base de l'irracionalisme. (Jo puc, ell no)(Què em carrego, la natura o déu?)

La conformitat és el substrat de la raó. Com a la fórmula matrimonial: Sí, vull. Ho faré. El discurs de la raó es fa des de la condició del sotmès i des de la sanció del poder.

Des del punt de vista de la raó no només no hi ha prohibició absoluta: No hi ha prohibició en absolut. Si n'hi hagués seria allò que no és. Hi hauria sentit.

XIV

Què fa amb nosaltres l'ordre? Ens fa ser. Però a més, per fi, ens sotmet. Primer ens sedueix.

La seducció mixtifica el caràcter de l'ordre: Dóna sentit, però m'enganya? Per què sedueix allò que sotmet? Hi hauria ordre sense seducció? (Ets conscient del poder que tens? Què vol dir no puc?)

Seducció, inducció, deducció, són les formes diferents amb què es presenta la força de l'ordre. Es podria dir: El voler es disfressa. Malgrat tot, la seva forma primera i més genuïna és la seducció.

He estat seduït: em sotmeto, assenteixo. Sense aquest moment no acceptaria la materialitat de l'ordenament: no faria el que haig de fer. Sentir-me seduït em prepara per l'acte de l'obediència. Fa impossible, es diria, l'oposició. La seducció mostra la potència d'allò que no ha de ser explicat. La seducció m'enfronta al sense-sentit.

Sóc seduït: Aquí estic... Ho faré. No he dit: Vull. No es pot voler ser seduït abans de la seducció. Com no es pot voler l'obediència primer. Em sedueixes, t'acato, actuo... He d'actuar... Sóc plenament? La seducció té la força del raig. Penetra el diamant. La seducció és l'expressió plena, genèrica, inicial de l'autoritat que dóna ordres i instrueix: Què fer?

He estat seduït per algunes persones, per les paraules de la filosofia, per certes idees, inclús pels fets i la seva presència. Puc preguntar-me: Què em sedueix de cadascuna d'aquestes coses?

Diria: La seducció em duu cap a allò que ha de ser sense cap sentit, cap a allò que no pot ser dit, cap a la gratuïtat de l'ordre que s'ordena ella mateixa.

La seducció és l'acte que mostra la gratuïtat completa d'allò necessari. La seducció és la màscara que no oculta cap rostre.

La seducció produeix aquest espasme en el seu objecte: ET DONARÉ EL SENTIT NOMÉS SI ACCEPTES NO ENFRONTAR-TE AMB ELL. (Et mostraré el meu rostre només si tu no em treus la màscara).

No defenso que em sedueixis, només em fa falta. Potser això vol dir que vull viure.

XV

No sóc seduït. Dic en aquest cas: Estic sol. Em sento sol.

Sóc seduït. Dic: Estic sol.

Primer he dit: Digue'm: "Vull, fes-ho". Demano. He dit després: És necessari que em donis l'ordre. He de fer. Necessito fer. Necessito fer per a ser. Potser necessiti ser definit. Potser necessiti trobar el meu sentit (la direcció de l'ordre rebuda).

Un general molt poderós ordenà als seus homes que s'arrossegessin pel fang, patissin gana, desaparessin i morissin. Per què?, li preguntaren. "Perquè jo us ho ordeno!". Els va seduir. Ho van fer. Van creure que era pel seu propi honor, per la seva pàtria, per la història. No li varen trobar cap sentit.

D'altres ho feren sense buscar-li cap sentit: li varen trobar.

Crido: Estic sol! Em sento sol! Dic el mateix? Dic alguna cosa o més aviat faig alguna cosa? Dono una ordre, no descriu cap fet. Però la dono malament. No ordeno, demano. La meua força és poca. Puc fer de seductor, però sóc, primer, el que ha estat seduït. (A tu et passa el mateix). Potser ordenem, però no volem ordenar. Ens han dit: Ordena. Amb l'ordre ens han fet fer l'ordre.

Dic alguns cops: Estic sol. Penso: incomunicat. No arribo als altres. Els altres no em tenen accés. El primer de tot: Voldria ordenar. Descobreixo: els meus actes no tenen força. El segon: no sóc seduït per l'ordre. Els ecos de l'explosió inicial s'han extingit. Li he buscat un sentit a l'ordre. He aixecat la màscara: darrera no hi havia rostre, només poder. (Has llegit el Cavaller Inexistent del senyor Italo Calvino?) (Ves fent un lloc a la llibreria).

Només em comunico amb l'ordre i la imposició. Em comunico: Faig fer. Em comunico: He establert un fonament.

Em sento incomunicat: no us comuniquem amb mi: no em feu fer. Perdo el fonament. El cerco: Us demano l'engany i em submergeixo en la mixtificació. Fins i tot crec que m'hi oposo.

Jo no puc canviar les ordres que he rebut. No puc canviar allò que vull, només puc voler-ho. Puc, això sí, veurem, sotmès a un poder més gran: obeir una nova ordre (desobeir l'antiga no és, doncs, desobeir), fer una altra cosa, dir el que no havia dit mai.

Veig moltes dificultats (viure és difícil, i també morir ho és: em complico la vida i després em complicaré la mort). No va desobeir Judes en traïr el seu Mestre? No el va dur a la mort la seva pròpia desobediència?. Potser l'ordre rebuda va ser aquesta: "Acaba amb tot". Has sentit algun cop aquesta mena d'ordre: Vull que acabis amb tot, fes-ho. No t'enfadis amb mi. Prepara't perquè un dia pugui tenir la força suficient. De moment les altres no n'han tingut més. Aquesta ordre només t'ha estat dita amb una veu massa fluixa...

De vegades el temps construeix. Després destrueix. Dic: "Això faig". Em sembla que implica: "Això destruiré". Les paraules són per a ser dites una vegada i per a ser silenciades moltes d'altres. Si no fos així, no hi hauria paraules. El sentit de la paraula el dóna la determinació del moment del seu pronunciament i dels seus infinits silenciaments.

XVI

Deixa'm fer un salt al buit. El sentit de la meva vida és en estreta connexió amb allò que faig i amb la infinita absència d'allò que no faig. Però això no és més que una enunciació manifestament més fosca d'allò formulat abans: Sóc pel que faig. Faig el que dic que faig: Em venjo, conspiro, faig justícia, abans que simplement, dono mort. Faig allò que se m'imposa: Això i això altre.

Dit d'una altra manera: la meva vida tindria sentit si la meva vida fos aquest fet. No veig com fer una reducció tal sense anar més enllà dels límits que l'efectivitat dels meus fets imposa.

El sentit de la meva vida només pot estar fora d'ella mateixa. Després o en un altre. Llavors el sentit de la meva vida és per a tu: pot ser un càstig (un maldecap), pot ser un regalet divertit. Un salt al buit.

Alguns filòsofs han dit: Obeeixo el meu instint. Em mou el dinamisme de la matèria.

Altres han dit: Tendeixo cap a una fi. Segueixo el meu destí. Obeeixo la llei de la Raó.

Encara uns altres han expressat: Les idees són un obstacle.
I molts més: He de lluitar contra la meua pròpia irracionalitat.
Els dels dos primers casos diuen: "Faig això". S'enganyen ells mateixos quant al perquè ho fan: donen sentit.
Els dos darrers són aquests mateixos quan en empènyer la pedra noten que ella empeny cap a ells, i que en estirar la pedra, senten que aquesta estira en contra d'ells.
La recerca del sentit agreuja el conflicte: Si penso: Aquell és el meu fi, l'instint empeny en direcció contrària. Si penso: Aquest és el meu desig, la raó empeny en direcció contrària. Amb l'angoixa, em sembla, reclamo la força del sense-sentit: "Necessito haver de fer".
Tinc un pèndol al damunt de la taula que no es detura mai.
Un home li va treure la màscara a Déu: Aquest va ser el pecat original.

XVII

Parlo del sentit i del sense-sentit. He de parlar doncs, d'allò que té sentit i d'allò que no en té?

Si aquest fos el cas, llavors el sentit seria una propietat de certs objectes o fets. Crec que Lacan diria que pertany al real no inscrivible; per a mi és difícil parlar d'això com d'allò que a més d'inefable, pugui ser ple de sentit. Per a mi, francament, el ser és aliè al sentit, i el sentit al ser.

És cert que puc dir: "Aquesta jugada no en té cap de sentit, et farà perdre la partida", i també: "No té cap sentit explicar-li Plató a un venedor de sabates". Però podria definir la propietat que fa que els actes, les coses o les vides tinguin sentit? (D'acord amb l'anterior paràgraf: la presència del no-ser).

De tota manera, em sembla que quan pregunto pel sentit no espero que se'm respongui amb la descripció d'un tret o d'un conjunt de trets. Més aviat, crec que reclamo una mena de confirmació. Demano que m'empenyin.

Les idees han estat la gran empenta dels filòsofs. Però mixtifiquen. No diuen "Fes", diuen: "Has de fer per allò que convé". Donen sentit des d'allò que no és l'acte. Aquí es genera l'oposició.

Si poguéssim preguntar-li a Déu: Per què ets Déu?: No crec que ens digués: "Perquè sóc bo". No crec que ens digués: "Perquè sóc savi". Ens diria, segur: Perquè sóc omnipotent.

Analitza el concepte d'omnipotència. No crec que entre els seus trets sigui la intel·ligència (Déu podria ser capritxós i inconscient), però segur que no s'hi troba la bondat.

Què fa un ser omnipotent amb ell mateix i amb els altres?: Allò que vol. Per a un ser omnipotent res té sentit: No fa res per..., fa només perquè pot. Si no pogués, en algun sentit, no seria omnipotent.

Els soldats d'aquell general el van obeir: Uns varen tenir por, li demanaren sentit. Els digué: per la pàtria, per la llibertat, per la justícia. Els enganyà. Només els ordenava atrinxerar-se, disparar i morir.

D'altres també tingueren por: s'atrinxeraren, dispararen, fugiren o moriren. "Per què fuges?". "Tinc por". "Per què dispares? Han cridat foc". Aquests trobaren el sentit. No varen buscar el que dona sentit. Eren soldats. Van obeir.

M'he preguntat: Què fa Déu amb el seu poder si ja no vol?

Si allò que pot és, i ser és actuar: No serà l'activitat de Déu voler?
Si Déu no volgués, seria res. Ell i tota la resta.

XVIII

El poder es manifesta també en la destrucció. Faig-Creo. Faig-Destruixo.

Pot ser dit: Planta aquesta llavor, però no es pot dir també: Deixa caure aquesta bomba. Els han donat un nom als actes: crear i destruir.

També se li ha donat un nom a la força: Vull i No Vull. Però no hi ha no. Millor seria: Amor i Odi.

Aixeco un castell amb les cartes de la baralla. El faig caure. Faig. Assenteixo.

Assenteixo: Estimo. M'oposo: Odio. En tots dos casos: afirmo. No dono sentit. Actuo.

Dic: Estimo. Vull dir-te: et cuidaré. Dic: odio. Vull dir: et destruiria. Però puc mentir. Se'm pot haver demanat mentir. Dir que estimo i odiar. Destruir-me. Fer el projecte de la meva pròpia demolició. És en aquest cas quan és fàcil dir no, buscar sentit, demanar l'engany.

(Nota per als amics: Si li busques sentit a tot això, accepta la mixtificació. El sentit no pot ser dit: és allò mateix que faig en dir).

Algú em va preguntar: S'entendrà el teu llibre? Li vaig dir: "Sólo los que estén en el ajo!". Un somriure.

Potser el sentit, és només una cosa de dos, de dos.

XIX

Al vell savi li calgué viure tres vides i deixar passar tres dies abans d'arribar a la seva pàtria. Però ell, sembla ser, anhelà fins a la mort, la trobada.

Ara, jo, no sé si guardo l'anhel. Potser l'he perdut. Potser, fins i tot, no l'he tingut mai... Llavors he viscut com en un somni. Però he tingut el somni.

Escric amb dolor la pèrdua del desig somniat. Anhelo despert, no lúcid, haver desitjat algun cop, només un cop, el que somniava desitjar.

Vaig somniar la pàtria llunyana, el lloc on volia arribar i restar-hi sempre. I aquest desig em sembla ara que era un desig just: un just desig de justícia. L'únic desig just que mai he somniat tenir.

Un desig somniat no és res més que un desig. He tingut, doncs, un desig just al llarg de la meua vida. No el tinc ara. Només l'anhelo. (Dir: tu me l'has fet perdre és massa dur).

Crec, que l'únic desig just és el desig de justícia. Però em cal poder dir de què és desig el desig de justícia.

En el somni, el meu desig era, en certa manera, un desig d'arribar. Un sentiment de llunyania. Una vivència d'estranyament i de llunyania.

Em fa angúnia haver triat aquest dos termes: estranyament i separació. Tenen un regust massa pulsional i arcaic. Com si l'amor a

la justícia es fonamentés en la forma més genuïna del conservadòrisme.

Però sóc responsable del meu somni? El meu somni és més exactament "el que somnio". Si dic d'ell que és el meu somni, llavors en sóc responsable, d'haver assentit a aquest desig. Malgrat ser perdut per a mi, el somni d'un desig just va ser el meu somni. He desitjat el desig i només indirectament la justícia. Això em permet concloure (tant de bo això pogués concloure algun dia) que he desitjat tenir un desig just. Potser si que és possible el desig just!

Però el que veig del desig just és terrible. No podem mirar el més alt no tan sols perquè és difícil i cega, sinó perquè és terrible. Jo m'entenc: fa olor de descomposició (de mort).

Hi ha algun aspecte positiu fins i tot en el pitjor de tot. Semblarà tautològic: El pitjor de tot és més que condició necessària per al millor... Fins i tot és la seva causa.

Quan parlo de la justícia ho faig d'un retrobament amb allò més essencial. Allò essencial no sóc jo. Era, més aviat, allò que era en el lloc en què jo deguí esdevenir. L'imperatiu freudià.

Per tu i l'amic Manolo: Allà on jo sóc, allà, això ha d'esdevenir.

El temps de la justícia és el passat. La justícia, ja ho deia Plató, opera com el lloc de la destrucció. Però des del que és actual només es pot referir a allò del qual som una degradació. Massa obsessiu.

L'ésser en plenitud és just. Jo sóc un ésser degradat. Anhele més un plus de realitat. Per què et sorprèn que qui més s'estima la justícia hagi de fer la mort?

La democràcia té poc a veure amb la justícia. Una certa indiferència enfront de la justícia és condició "sine qua non" per a la convivència pacífica. T'estic dient: Un desig just és el desig de mort. S'han omplert de morts els carrers i els dies dels anys per tal de fer la justícia.

És clar que no et parlo de la raó de la força, ni de la força de la justícia, però he de fer esment que una certa forma de treure la vida és ajusticiar. Les paraules no poden ser mai del tot injustes.

Les paraules signen els fets. Ja t'ho he dit abans: les paraules fan els fets. També el temps de les paraules és el passat: Com el dels fets... I el de tot.

Hem reduït la justícia al silenci. Els actes dels qui fan la justícia són les bogeries sense sentit. Estic cert: un terrorista és un boig. Amaguem la veritat arcaica de l'home.

L'home és un projecte no realitzat. Terrible. Mai realitzat. El temps de l'home ha passat sense arribar. Ara, més que mai, l'home no té lloc. Crec sincerament: el desig de justícia és desig de trobar el lloc de l'home. I potser de tornar-hi.

Ara pensaràs: Diu: No has d'ocupar el lloc de l'home. No ho dic pas. Més aviat: Com ha pogut l'home perdre el seu lloc?

He de repetir la resposta: l'home ha estat extradit de la seva pàtria. Tu et queixes que et fan fora: Tu, com tots, només ets en l'intent (de restar-hi).

En aquesta contradicció es troba la propietat específica de l'home: el rebuig permanent, la lluita impossible per ser acollit. Com si allò més humà fos no ser home. "L'home és assumpte dels déus". Els déus són bojós.

Però a la fi vull parlar-ne bé de la justícia. Vull poder dir: La justícia és bona. El desig de justícia és just i és un desig bo.

Com reduir aleshores la lògica del desig a la lògica del bé i del mal? La lògica del desig és una lògica causal. Un objecte centrat en què les paraules no anomenen, les desvetlla. La lògica del bé i del mal és una lògica del sentit.

La lògica causal del desig és una lògica selectiva. La lògica del bé i del mal és una lògica exclusiva (es diria prescriptiva i proscriptiva)(Prescriu i prosciu). També és, doncs, una lògica que exclou: Exclou l'objecte i obtura el desig.

Si hi hagués un desig del bé, llavors aquest desig prosciria els altres desitjos. Com si es digués: un desig que anul·lés els altres, que es fonamenta en les deixalles dels altres.

Això sembla tan paradoxal que ha de ser cert. Però com parlar llavors d'una bondat del just desig de desitjar la justícia? Si tot bon desig és un mateix desig fet sobre les runes dels desitjos, el desig del bé és també un desig mortuori. Desig d'allò inanimat.

No t'espantis massa. Pel que jo sé, que són totes les coses que m'has dit i algunes que puc endevinar, malgrat que sóc curtet, això no t'agradarà. Potser més endavant ho acceptis. El desig de justícia és un desig d'acabar amb tot això. Un desig imperiós. L'imperiós desig de deslliurar-se de l'imperi del desig.

Tot això sembla implicar: Un desig d'acabar amb l'home. Torno a pensar: El veritable pare és el pare mort. L'objecte inassolible és l'obstacle suprem per a la justícia.

Igualtat, mèrit, mesura, correspondència, reciprocitat: aquests són els termes més a l'abast per donar-li sentit al mot. I tots em parlen d'equivalència. Les balances. A l'altra mà, l'espasa.

L'espasa serveix per a tallar. Per què sinó serveix l'espasa? Fer parts... Trencar la unitat. Una mena de tall és fer justícia: re-partir. Tornar a partir. Repartir entre dos allò que s'escindeix.

Reunió d'éssers desiguals per tal de subvenir millor a les seves necessitats. Posar junts de la millor manera, segons l'ordre més adequat dos éssers oposats.

Com jo ho veig, la justícia és el terme de l'oposició. El bon terme de l'oposició. La llunyania és la relació adient dels membres de l'oposició justa. Per això convé fer la separació dels oposats. Re-fer l'ordenació del plural: trencar la unitat de l'ésser.

Els qui pensen i els qui són. Uns i els altres. Parlar de justícia és fer-ho del passat que ens va separar i del que ens separa. Voler una destrucció enfront d'una altra destrucció.

"Trenca'm el cor, però no el parteixis a ell". Voler, doncs, la salvaguarda d'una bona integritat. (El Judici de Salomó).

La noció de justícia és la signatura de la meua guerra contra d'ells. Potser per la teua integritat. Això és justament prendre partit.

La meua integritat ha de correspondre a l'ordre d'allò contingent, fins i tot, d'allò impossible per tal que la teua pugui ésser defensada. El meu desig ha d'haver estat negat una primera vegada per tal d'engendar-se en un bon desig.

El que té a veure això amb la llei és poc. Em preocupa per raons més properes al fetixisme pervers que a l'honorabilitat. Gaudeixo, com tots amb les deixalles. Ens nodrim de carronya.

Vull contradir una vegada les teves paraules (sóc tranquil, no les teves creences): no sóc pas millor.

El meu desig és un millor desig. En cap cas el mèrit té res a veure.

La justícia és un vèrtex; uns i els altres són els termes oposats. Potser aquí trobis també la definitiva irreductibilitat d'un terme a

l'altre: el nombre d'or. La justícia exclou la possibilitat del meu retrobament amb tu.

La justícia és necessàriament la nostra insatisfacció.

El gaudi del sàdic i el gaudi del massoquista: el qui poseeix i el qui renuncia a la possessió. Tot alhora un préstec pervers: Enaltir-se en el creixement o igualar-se en la deposició.

Tota identificació es fa en la deposició: el rei destronat s'igualava amb el poble sobirà. Amb qui igualar el ciutadà que ja és sobirà?

Allò que dóna veritat i essència a la recerca de justícia pertany al registre estrictament imaginari. És molt primari. Val més que no et digui el que en penso. Si te'n parlés podria fer-te tant fàstic com tota la resta.

El fetitxisme i la denegació pot recaure en l'objecte (els diners) o en la paraula: potser sí que la paraula comporta la submissió a la llei, però també encobreix el sense-sentit. Què m'és donat esperar?

Veniu els qui mai vàreu anar a Granada. Jo menjo paraules. I si no te'n vas n'acabaràs farta tu també. Les paraules a la fi ens devoren. No puc dir: "Entrarè a Granada". Puc dir: "No te'n vagis..."

XXI

I aleshores, l'esforç. El batec de la voluntat contra el desig: un gaudi amb dues natures: el dolor i la paraula. Quin és el preu? No puc dir...O, fins i tot, què més puc dir?

En aquest "més" resona quelcom positiu al lloc de la negació que expressa. MÉS.ENCARA MÉS. Què més puc dir-te encara? (Si no en sé...)

El que segueix, només: Si no puc fer-hi res. Potser: Perquè no m'ho deixes provar? Per què?

No crec que pugui desitjar el just sense desitjar una mort... Sense articular aleshores un retret a la gran crueltat... Ni sense dir-te: Ajuda'm a fer-ho.

Llavors, no és el meu desig just, és només el meu desig necessari: la resta de la meva força maldada. Potser el darrer retret impossible envers la realitat establerta sobre la meva deixalla.

El bo és només el destí d'aquesta mort pretesa. El retorn només.

Quina és la grandària d'aquesta pèrdua?

La positivitat de la pèrdua és el buit obert entre els dos membres que hem esdevingut nosaltres. Només si t'estimo, em fas falta i no puc tenir-te, hi ha justícia.

L'home per a desitjar la justícia ha de fer una professió de la seva absoluta indignència. Això duu el desig de justícia, com tot altre desig, a un lloc més enllà de la moral. Una excepció: el desig del Bé (més enllà de la vida).

Ésser moral, actuar moralment és fer només allò que vols: dissoldre la teva voluntat singular en la força absoluta de la voluntat de l'altre legislador. Deslliurar-se, com assenyalaven els estoics, de tota passió.

La dels estoics és l'única ètica possible (l'ètica sense esperança)(això li dic a la senyora Esperanza Guisán.) Ells coneixien les renúncies de tota veritable ètica: al dolor, a la por, al desig i al plaer. Coneixien, cal dir-ho, els ingredients dels quals som fets. Però oblidaven la justícia.

L'oblit de la Paraula, de la signatura que el llenguatge fa dels fets és la manca fonamental de la filosofia que hem fet. La llei prohibeix i ordena mitjançant la paraula. La paraula clau de l'ordre és justícia.

Puc oblidar la paraula i retrobar-te, però llavors no et trobo. Puc recordar la paraula i això ens deixa la mort i ens perdem.

Què n'és de gruixut haver de triar entre la veritat i el consol!. Com haver triat abans entre el món i la metàfora. És a dir: la justícia em retroba amb el buit de sentit.

El joc és un puja i baixa entre el sentit i el sense sentit, entre el consol i el dolor, entre l'orgull del nom i la vanitat de la metàfora, entre l'oblit de la justícia i el seu anhel: entre el que tenim i el que hem perdut. Però l'altre és al davant.

Te'n cal un altre que sigui al davant. I has d'estimar-te'l perquè l'odi sigui possible.

XXIII

Pel que fa a Kant, tot es resol en l'acte lliure d'una voluntat que només vol el deure, una voluntat la qual no en té prou d'actuar d'acord amb el deure, sinó que ha de fer-ho per la seva causa, el desafiament a tota inclinació adquireix un caràcter desprietat-

A mi l'inclinació em parla d'un pla de caiguda, d'una marxa còmoda cap avall. Kant va seguir la direcció contrària: es sostingué dempeus i va esperar que l'altre segués abans.

Ell, Emmanuel Kant, no estava perdut a per la formalitat humana. Poc o res podria fer perquè ho estigués.

La qüestió és aquesta: Què es perdria per a la formalitat humana si Kant s'hagués perdut per a ella? Hauria estat essencial per a la consistència i la vigència de l'ideal que el seu defensor flaquegés en la seva tasca de sostenidor?

Et semblarà un salt injustificable i herètic, però tinc la convicció que si Crist, per por, hagués realitzat la seva rebel·lió contra Déu i el disseny de la seva passió i mort, llavors el Cristianisme s'hauria arruïnat ell mateix. Vull dir, el Cristianisme com a forma de vida depèn que Crist sigui Déu. Si és fill de dona i té por, flaqueja o es condol d'ell mateix, això no fa altra cosa que engrandir la força de resistència que el sosté i li permet sostenir l'ideal.

Kant és el Colós, i el valor de l'ideal depèn d'allò que des del discurs idealitzat es resignifica d'algun acte. L'acte de força de voluntat extraordinari, el testimoni, no és doncs allò que sosté l'ideal sinó que és el que constitueix l'ideal mateix. Un viure, si t'hi fixes, per a morir d'una certa manera. Un, ho deia Plató, al Fedò, aprendre permanentment a actuar i per actuar la mort d'una certa manera.

Si els subjectes ho són en la mesura que això passa amb nosaltres, la nostra veritat darrera és el retrobament amb quelcom que no ha esdevingut (amb el que no és), i això equival a dir que el sentit del subjecte és allò que no és, però ha de ser. Que ha de ser per tal que el subjecte ho hagi estat. L'objecte no dona sentit al subjecte com a subjecte, només l'objectiva.

Ara bé, si un subjecte flaqueja com jo faig ara tan greument, i es perd per l'ideal, l'ideal només es perdria si aquest subjecte és aquell als actes del qual els altres han trobat la signatura de l'ideal. Crec que el filòsof, mig colós, mig sacerdot, mig heroi, ha acceptat, o ha estat posat, o s'ha posat en aquest lloc impossible per a viure.

Quan Plató parla de les virtuts, i els estoics i els cristians l'imiten, cauen en una confusió: la confusió universalitzadora del neuròtic obsessiu: prenen la virtut, allò que és la virtut (allò pel que s'arriba a ser), pel que és només la virtualitat de la filosofia.

XXIV

Allò altre que em dóna l'ordre, que m'imposa la metàfora, estableix d'un cop l'ordre del món i el meu ordre: em posa en posició. Allò altre es serveix de mi només en la mesura que em fa un lloc. Si l'altre no tingués lloc, jo no tindria lloc.

Entenc que el meu lloc, que no és el meu sentit, es fonamenta en el buit que l'altre, que em metaforitza ompleix amb mi. Malgrat tot, sembla ser, o es pot considerar la possibilitat almenys, que jo no omplo el forat: potser no encaixi. Potser res encaixi en el forat.

Si l'altre és per a mi, és perquè l'altre ve ferit d'una manca essencial. Però si expresso això dient: "L'altre és per a mi només quan li faig falta", les connotacions són molt diferents.

Perquè l'altre sigui per a mi, jo hauria de ser la causa, o com a mínim la signatura, de la seva manca. De quina mena de manca es tracti, és quelcom a plantejar: manca en ésser, manca de sentit o manca de força?

No m'és fàcil parlar d'aquestes mancances ara. Només n'he assenyalada una de les direccions de la meva relació amb els altres que són per a mi. I n'hi ha dues. Vull dir: si l'altre és per a mi, és perquè jo sóc marcat per una manca essencial. I el raonament (el

patiment i el gaudi més exactament) prossegueixen igual que abans (en l'altra direcció).

L'altre em fa a mi la mancança, i ha de ser per a mi la causa o la signatura de la meva mancança.

Tot es resol en una mena d'equivalència entre carències. Fixa-t'hi bé: He proposat una llei de la misèria com a condició per a l'existència de l'altre per a mi. Qui sap si podria haver-ne imposat una de la riquesa?

De quina mena de mancança es tracta? De sentit, d'ésser o de força? Em ve al cap un rebuig: Què pot ser per a mi, o per tu, un altre sense sentit, sense ser, sense força? Què seria per a un altre aquell altre il·localitzable, inexistent i impotent? (L'antítesi de Déu: Potser aquest seria bo).

M'agradaria poder parlar d'una mancança només parcial o relativa, però això que és fidel al platonisme em sembla més aviat un sentit sense veritat.

Admetre la mancança és, sens dubte, (nego la mancança?) admetre el caràcter absolut de la carència. Allò que Schliermacher deia: "No és tan sentiment de submissió a l'absolut com sentiment d'absoluta submissió"

Però, malgrat tot, voler ser. No ser un anyell. De nou la voluntat del "Cavaller Inexistent". La voluntat com allò irreductible.

Què voldria llavors dir ésser, essent allò absolutament mancat d'ésser, tenir sentit essent allò absolutament mancat de sentit, ser fort essent allò absolutament feble? No puc dir RES. He de dir: QUELCOM. Ara bé, puc, veritablement tornar a l'acudit: "No som res,... S'ha de dir alguna cosa més: No som res, nosaltres. Els altres què són per a mi i jo mateix per a ells.

No et nego però, no puc deixar de negar-te. Ho pots veure de dues maneres: "JO" no és res més que una altra cosa. Jo no sóc res

sense els altres, i sense un altre jo pel qual formar part d'un vosaltres. Potser aquest jo és el de l'enemic, l'absolutament altre que, malhauradament, no hauria d'ésser per a nosaltres.

Ho veig: Per a ésser, ha de ser allò que m'és absolutament contrari. És tant heraclitià com maniqueu. O només una qüestió definitiva.

No hi ha diferència que no es fonamenti en l'oposició. Hi ha allò i això altre que ho destrueix. Hi som els neuròtics i els perversos: Els qui legislen i els que reivindiquen.

XXV

Els són els qui han malmès les idees que havien estat les idees en què jo vaig creure.

Això vol dir: Una idea és quelcom que pot ser malmès.

Per malmetre una idea n'hi ha prou amb no estimar-la... Potser la presa malmet les idees. Potser voler-les realitzar ara. Potser tot això és el que vol dir "no haver-ho pensat prou".

Ara puc dir. Crec que totes les idees han estat malmeses. Tots els amors han estat corromputs. Però l'amor platònic és massa car. La carn és allò que ara va regalat de preu, el que puc assolir. La carn vol dir l'esquer per al peix: una trampa mortal.

Els: els qui venen les idees. La justícia és objecte negociable. Això ho diem: allò que es tracta comercialment. La justícia té un valor al mercat. Potser el valor relatiu al patró or. Potser el valor establert sobre la base del benefici per a ells. N'hi diuen interès.

Per què han de dir res? No entenc quina mena de necessitat tenen de posar-li nom al que no té nom.

Això els contradiu i els empobreix.

Malmetre una idea, no estimar-la prou, potser sigui també abusar-ne.

Violar-la vull dir. Fer-li penetrar la cosa.

Han fet penetrar el fetitxe dins les idees: Han fet penetrar el fal·lus, l'objecte, els diners. Però les idees se'n resisteixen. La idea és una dona difícil, com tu. Li cal una conquesta llarga... Jo crec que mai diu que sí... Si ho fas, llavors, l'estàs violant.

Ja ho deia Plató: La mires i estimes conèixer-la. El gaudi és escòpic i epistemofílic. Però tocar-la trencaria el gaudi. (Però és tan bonica...)

Les idees, el que verdaderament són idees, sembla ser només per a ser pensades. Estic parlant d'una vella contradicció, fins i tot aristotèlica (fet i fet una contradicció plasmada en el pensament de tots els filòsofs): La irreductible contradicció entre l'essència i l'ús. Si vols, entre el projecte i l'objecte... Entre el que hauria de ser i el que és (i no haria de ser).

Si és cert que la finalitat aliena l'essència, potser és que la fi del que fem és destruir allò que era. Tornem-hi.

XXVI

En ells hi ha certes actituds que els són pròpies. En adonar-me'n em sento molt a prop de Wittgenstein: l'home.

Ja coneixes el seu aforisme: M'agrada que em tractin com si tingués ànima. Malgrat això no crec (no tinc l'opinió) que en tingui.

Això vol dir: He perdut la creença... Però no ho he perdut tot. Si la creença es perd no ha de ser substituïda: No crec tampoc que no en tinguem d'ànima. La seguretat discorre per un registre que no és aquell de les idees: Qui sap si aquell de la voluntat?

Els creuen: No en tenim d'ànima. Som com els gossos. Allò terrible esdevé aleshores al registre més conductual. El que ens fan és ben senzill: Ens foten fora. Et fan fora un altre cop.

Què ens cal sinó la guerra? I quan la guerra passi, ho saps, ells et diran: Torna cap a casa. Torna-hi...

XXVII

Deu ser terrible: Hi ha moments en què sé que un d'ells no hauria hagut de morir al llit. Suposo que puc dir el que vull. Aquests moments de la justa mort violenta només poden haver passat. (Per què dic rucades?)

El més trist és que sempre ens trobem que aquests moments ja han passat. Amb ells ha passat el que no hauria d'haver passat: s'ha fet la història.

Ben cert que es tracta d'una tria. I no tractada com qualsevol tria. És el sentit el que està en joc. Hi ha un suïcidi no permès: Aquell en què morrien massa coses amb un mateix. Aquell que donaria mort en excés.

Aquest suïcidi és per a tu i per mi l'impossible: Aquell suïcidi que ens tornaria a donar la vida. Parlo, més aviat, del silenci de les paraules sense sentit.

XXVIII

He de continuar les paraules d'un altre. No hi ha lloc més que per a la repetició... Potser allò que és nou és que sé el que em faig. És a dir: sé on és allò que és amagat.

És la mentida la que porta la veritat. Allò fals parla del que és veritable. Hi ha un plagi que no ho és.

Només una broma: Com si després d'això jo me n'anés a la Borgonya a prendre'm una botella de Dom Perignon. Això seria el més just. Però la justícia és una altra cosa.

La veritat ha anat viatjant d'un lloc a l'altre. Ara la veritat ha baixat al pou. Potser no sigui el seu lloc, però malgrat tot, és un lloc prou efectiu. No n'hi ha cap de consol en la veritat. Amics m'han dit que es troba al cinisme o a la sublimitat. El gos i el diamant.

XXIX

Tinc un tresor de paraules per a donar-te. Mai te les hauria donat totes... Les paraules discorren entre infinits, des de l'infinít interior fins al sense fi...

Tu ets qui en pot aturar el decurs. Tu pots fer possible el meu retrobament amb el silenci. Només això puc demanar-te. Potser només això pots fer per mi.

Fes-me dormir... Malgrat que no sé si ho vull...

XXX

Des de petit, fins i tot molt petit, em recordo somniant despert que realitzava grans fites. Així, només així, uns ulls em mirarien, unes mans m'aplaudirien, uns braços m'estrenyerien, un cor m'estimaria i un cos em desitjaria.

Haver-m'ho de guanyar fent allò impossible. Avui sé on condueix aquest camí. No he fet res (el camí condueix a no fer res). No hagués aconseguit res fent-ho (el camí és un altre).

Prendre un tren i aprendre a fer coses petites i a no esperar res. El món s'oposa a la meva voluntat, i la meva voluntat ha estat massa gran. De cada ciutat m'enduré una imatge. De cada camp recordaré una olor. Dels noms en faré una petita selecció i n'aprendré a dir un... Potser uns pocs... Potser així trobi consol, allò que mai he tingut i em fa tanta falta.

Potser tu no ets altra cosa que la meva vida: el desordre encara indefinit. Aquesta és la meva esperança. O continuar mort (no ser completament perdut per a la filosofia): I això és tan trist com ho és la veritat.

Barcelona, abril de 1992.